

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

*Η καλοσύνη μαζί με τη λογική είναι πολύ μεγάλη
ευλογία.*

Μενάνδρου (Ανθολ. Στοβαίου ΑΖ, 8)

(Μέγιστον αγαθόν έστι μετά νου χρηστότης)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	Σελ.
Νικολάου Μιχαήλωφ: Η ψυχή έδωσε το μήνυμα	65
Ιωάννη Βασιλή: Τα βάθρα της ηθικής	69
Εορτή λευκού λωτού	77
Ομιλία του Γεωργίου Σιβρη	77
Ομιλία της Κρυσταλλίας Ιωαννίδου	81
Χριστόφορου Καμαρωτάτη: Το φως και το σκότος	84
Η λαϊκή σοφία για το γάμο ως μοιραίο γεγονός	87
Θεόφιλος Κάρης: Μία μεγάλη πνευματική και τραγική φυσιογνωμία	88
Βάσου Μαθιόπουλου: Τελευταία συνάντηση	95
Σπύρου Νάγου: Πυθαγόρας	98
Συνομιλία με τον Γκάντι	106
Χαράλαμπου Μπάρακλη: Η εξέλιξη της ψυχής πέραν του ανθρώπου	111
Παναγιώτη Βλαχόπουλου: Άνθρωπος και κοσμικοί ρυθμοί	113
Αιλίας Νάκου: Το περιβόλι του Θεού	115
Λόγοι σοφοί	121
Στέφανου Μαρτζώκη: Ο σταυρός. Ποήμα	123
Βίκτωρος Ουγκώ: «Η νύξ παρέχει συμβουλήν»	123
Α.Ι. Κρόνιν: Μη οικτείρετε τον εαυτόν σας	125
Δωρεές	127
Μεταξύ μας	128

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Βουκουρεστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Αθήνα Τηλ. 362.0702 - 361.0961

e-mail: theosophicalgr@hotmail-com

Διανέμεται δωρεάν εις τα μέλη

Ιδρυτής + ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ιδιοκτησία - Έκδοση: Θεοσοφική Εταιρεία εν Ελλάδι

Διευθυντής: Γεώργιος Σιβρής

Επιμέλεια ύλης: Χαράλαμπος Μπάρακλης

Έτος 46ον, Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 2001, Τεύχος 244

Η ψυχή έδωσε το μήνυμα

Μία αυθεντική μαρτυρία

Υπό του *Νικολάου Μιχαήλ*ωφ, Υφηγητού της Κλασικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο του Κιέβου (Εβδομ. Εγκυκλ. Επιθεώρηση «Ο Ήλιος», 14/10/1939)

Πριν να εξηγήσω τα μυστηριώδη γεγονότα, τα οποία πολύ συχνά φαίνονται απίστευτα και αλλόκοτα, επιθυμώ να κατατοπίσω τους αναγνώστας επί της σημασίας και του εσωτερικού νοήματος του αποκρυφισμού.

Ο Επιστημονικός Αποκρυφισμός είναι πειραματική και θετική επιστήμη. Ως θετική επιστήμη, ζητεί να εύρη τα άγνωστα, τα εισέτι απροσπέλαστα, τα γεγονότα του «αυριανού μέλλοντος», τα φαινό-

μενα της άλλης καταστάσεως της ύλης, δια την οποίαν δεν έχουν σημασίαν ούτε ο χώρος, ούτε ο χρόνος, ούτε ο νόμος της αιτιότητας. Δια την έρευναν ταύτην δεν είναι αρκεταί αι επιστημονικαί μέθοδοι και τα επιστημονικά μέσα (και τα εργαλεία), τα κατάλληλα δια την ύλην τριών κοσμικών πεδίων του χώρου και του χρόνου, –ενός κοσμικού πεδίου εις το οποίον κυριαρχεί ο νόμος της αιτιότητας– δια την ύλην δηλαδή της πραγματικότητας του «φυσικού σχεδίου».

Δια τας ερεύνas της ύλης του άλλου κόσμου, του αποκρυφιστικού, πρέπει να μεταχειρισθώμεν ιδιαίτερον επιστημονικόν μέσον. Και το μέσον αυτό είναι το σώμα του ανθρώπου, το νευρικόν αυτού σύστημα.

Ο πόλεμος, με την μεγίστην έντασιν και ενίσχυσιν πασών των ψυχικών και φυσιολογικών δυνάμεων του ανθρώπου, δημιουργεί την πιθανότητα της αναπτύξεως πολλών ικανοτήτων της φύσεως του ατόμου, τας οποίας η ειρηνική ζωή πολύ συχνά ούτε καν υποπτεύεται.

Η πυκνότης των σωματικών παθών, το υπερβολικόν άλγος, το επί της γης αφθόνως ρέον αίμα, τα ανοικτά εξ αφορμής των τραυμάτων όργανα, η διατροφή της ομαλής λειτουργίας των οργάνων της εγκεφαλικής λειτουργίας και η παραμόρφωσις του νευρικού συστήματος έχουν ως αποτέλεσμα όχι μόνον τη διαστροφήν της αντιλήψεως της φυσικής πραγματικότητας, αλλά και την εμφάνισιν των ικανοτήτων των άλλων μεθόδων αντιλήψεως, της άλλης ύλης, φύσεως.

Και τώρα έρχομαι εις την εξιστόρησιν ενός σχετικού πολεμικού επεισοδίου.

Την 15 Μαρτίου 1916, εις το σύνταγμα «Βασιλκόβσκη», ο υπολοχαγός Π. Μ. Β...νωφ εισήλθεν εις το υπόγειον καταφύγιον του οχυρώματος, ευρισκομένου παρά την πόλιν Γιακόμποτας, επί του ποταμού Δυτικού Δβίνα. Θα ήτο η ώρα 1 μ.μ. Μόλις εισήλθε παρητήρησεν εις την γωνίαν η οποία εφωτίζετο απλώς από το φως μιας μεγάλης λάμπας άγνωστον αξιωματικόν με στολήν ξένου συντάγματος, εις τα διακριτικά της οποίας εγνώρισε το σύνταγμα το οποίον κατείχε το οχύρωμα προ τεσσάρων μηνών. Ο υπολοχαγός ηπόρησε. Πώς ήτο δυνατόν να εισέλθη εις το οχύρωμα ξένος αξιωματικός χωρίς να τον αντιληφθή κανείς; Και τον ηρώτησε:

– Τι θέλετε, κ. Λοχαγέ; Εκείνος δεν απήντησε τίποτε και αμέσως εξηφανίσθη. Ο υπολοχαγός, φοβισμένος, εξήλθε ταχέως και ηρώ-

τησε τον στρατιώτην υπηρέτην του, ο οποίος εκάθητο πλησίον της θύρας, εάν είδε κανένα αξιωματικόν να φεύγη. Ο υπηρέτης του απήντησεν αρνητικώς.

Έκτοτε πολύ συχνά ο υπολοχαγός Β...νωφ, οσάκις έμενε μόνος εις το καραφύγιον, έβλεπε αυτό το «φαινόμενον», το οποίον τώρα ήπλωνε τας χείρας του και με έκφρασιν απείρου στενοχωρίας εδείκνυε το στήθος του.

Ο υπολοχαγός Β...νωφ εφοβείτο μήπως έπασχεν από ψυχικήν τινα ανωμαλίαν ή έπιπτε θύμα παραισθήσεως και δεν έλεγε τίποτε εις τους άλλους αξιωματικούς. Μίαν φοράν όμως, ότε το «φαινόμενον» δεν είχεν εισέτι εξαφανισθή, εισήλθεν εις το καταφύγιον ο υπηρέτης δια να φέρη το τσάι εις τον υπολοχαγόν και ηρώτησε, αντιληφθείς τον επισκέπτην: «Κύριε υπολοχαγέ, να σερβίρω τσάι και για τον Κύριο;» Ο υπολοχαγός Β...νωφ, τρομερά συγχισμένος, απεμάκρυνε τον υπηρέτην, χωρίς καθ' όλον αυτό το διάστημα να εξαφανισθή το «φαινόμενον».

Ανοίγω μίαν παρένθεσιν. Διαβεβαιώ τους αναγνώστας ότι ο υπολοχαγός Β...νωφ είναι άνθρωπος άνευ ουδεμιάς προλήψεως και ουδεμιάς δεισιδαιμονίας. Είναι ο κατ' ουσίαν πραγματιστής. Απόφοιτος της φυσικομαθηματικής Σχολής Πανεπιστημίου, ειδικώς ασχοληθείς εις την χημείαν. Εκτός τούτου και τολμηρότατος αξιωματικός.

Βλέπων ο υπολοχαγός Β...νωφ ότι το «φαινόμενον» παρέτεινε την εμφάνισίν του, απεφάσισε να ομιλήσῃ και το ηρώτησε: «Τι θέλετε, κύριε λοχαγέ;» Το «φαινόμενον» δεν απήντησε, αλλ' έδειξε πάλι το στήθος του. Τότε ο υπολοχαγός εσυνέχισε: «Μήπως θέλετε να σας βοηθήσω; Νομίζω ότι κάτι κρύπτετε στο στήθος σας. Απαντήστε μου δια να προσπαθήσωμεν να το εύρωμεν εις τον τάφον σας, διότι πιστεύω ότι θα έχετε σκοτωθεί εις αυτό εδώ το οχύρωμα.

(Ο κ. Β...νωφ μου έλεγεν αργότερα: «Δεν ημπορώ να εξηγήσω πώς εγώ ο χημικός, ο οποίος άλλοτε ηρνούμην όλα τα φαινόμενα του αποκρυφισμού, έκαμα εκείνην την στιγμήν αυτήν την εικασίαν).

Το «φαινόμενον» με χειρονομίας χαράς και ευγνωμοσύνης έδειξε τον αριθμόν του Συντάγματός του, εσηκώθη, εχαιρέτησε στρατιωτικώς και εξηφανίσθη.

Ο κ. Β...νωφ, πολύ ταραγμένος, αμέσως μετέβη εις τον Διοικητήν του Συντάγματος, υποστράτηγον Β... και λεπτομερώς εξέθεσε

το όλον επεισόδιον. Ο υποστράτηγος Β... απέστειλε τον Β...νωφ εις τον Διοικητήν του Γ' Σώματος Στρατού στρατηγόν Άλφαν, ο οποίος διέταξε να ερωτηθή τηλεγραφικώς το Σύνταγμα του φονευθέντος. Η ληφθείσα απάντησις ανέφερεν ότι κατά μήνα Δεκέμβριον εφονεύθη εις την μάχην, την γενομένην πλησίον της πόλεως Γιάκομπστας, ο υπολοχαγός Κορσλώφ Ιωάννης, όστις ετάφη εις το νεκροταφείον της πολίχνης Ζιλάν.

Ανεύρον τον τάφον, αφού δε έλαβον άδειαν ανασκαφής, ήνοιξαν αυτόν. Ο κ. Β...νωφ με φόβον και κατάπληξιν ανεγνώρισεν εις τον νεκρόν (λόγω του χειμώνος το σώμα δεν είχεν υποστή σήψιν) τον μυστηριώδη επισκέπτην του. Εις το στήθος του νεκρού εύρον εν μικρόν δέμα με μουσαμάν, το οποίον περιείχε δύο αδάμαντας μεγάλης αξίας και ένα γράμμα, δια του οποίου ο λοχαγός Κορσλώφ παρεκάλει να στείλουν τους αδάμαντας εις το Κίεβον, όπου διέμενον η τυφλή μήτηρ του, η σύζυγός του και τα τέσσαρα τέκνα του.

Έκτοτε το «φαινόμενον» δεν παρουσιάσθη.

Και ο κ. Β...νωφ και η χήρα του Λοχαγού Κορσλώφ ζουν ευτυχώς ακόμη και είναι οι μάρτυρες της αληθείας του εκτεθέντος επεισοδίου.

Εκ του ανωτέρω γεγονότος και εξ άλλων τοιούτων εγώ ουδέν συμπεράσμα εξάγω. Περιορίζομαι μόνον εις το να παρουσιάζω τα γεγονότα ταύτα ως παρατηρήσεις, ακριβώς όπως ή εγώ προσωπικώς τα αντελήφθην, ή τα ήκουσα από το στόμα των πλέον αξιοπίστων ανθρώπων και με τας πλέον συγκεκριμένας αποδείξεις.

Μία από τις μεγαλοψυχίες της γυναίκας είναι να δίνεται. Ο έρωτας όταν υψώνεται έως το απόλυτο, φέρνει κάποιο ουράνιο τύφλωμα της σεμνότητας. Πόσους κινδύνους δεν διατρέχουν οι ευγενικές αυτές ψυχές! Συχνά δίνουν αυτές την καρδιά κ' εμείς παίρνουμε το σώμα. Τους μένει η καρδιά και την κοιτάζουν στη σκοτεινιά ανατριχιάζοντας.

Βίττωρας Ουγκώ («Οι Άθλιοι», Μέρος 5ο, Βιβλίο 3ο, 1, Μετάφρ. Μάρκου Αυγέρη)

Τα βάθρα της ηθικής

Του αείμνηστου Διδάσκαλου Ιωάννη Βασιλή

Από την στιγμήν που, ανερχόμενος την οντολογικήν κλίμακα ο άνθρωπος, έφθασε τη βαθμίδα του έμφρονος ανθρώπου (Homo Sapiens), εδημιούργησε οικογένειαν, δ.λ.δ. το πρώτον κύτταρον της ανθρωπίνης Κοινωνίας.

Έκτοτε ο οικογενειάρχης και μετέπειτα ο Γενάρχης, ευρέθησαν εις την ανάγκην να θεσπίσουν εν είδος κανόνων βίου, οι οποίοι καθώριζον τας μεταξύ των αποτελούντων την μικράν κοινωνίαν σχέσεις.

Ο κύκλος ούτος ηυρύνετο οσημέραι με τας διασταυρώσεις των απογόνων. Αλλά και αι ανάγκαι της επιβιώσεως επολλλαπλασιάζοντο. Η άμυνα εναντίον των θηρίων προς α ημφισβήτουν την τροφήν των. Η άμυνα εναντίον των ομοίων των, που ορέγοντο τα θήλεα και τα αγαθά του πλησίον, επέβαλον εις τους άρρενας και δη εις τον Γενάρχη, πολεμικά έργα. Επίσης άλλο σοβαρόν αίτιον διαμάχης μεταξύ των ανθρώπων ήτο και είναι η κτήσις.

Ο J.J. Rousseau εις το «Κοινωνικόν του Συμβόλαιον», γράφει: «Αφ' ης στιγμής ο άνθρωπος ενέπηξε εις την γην τον πρώτον πάσσαλον, δια να καθορίση τα όρια της ιδιοκτησίας του, αρχίζουν ο χωρισμός, ο φθόνος, το μίσος και οι φόνοι μεταξύ των ανθρώπων». Τότε ο Γενάρχης, απησχολημένος εις τα πολεμικά του καθήκοντα, παρέδιδε την αρχηγίαν του γένους εις τας γυναίκας.

Ήτο η εποχή της Μητριαρχίας. Αλλά, είτε αρχηγός ήτο ανήρ, είτε γυνή και οι δύο είχαν το δικαίωμα να θεσπίζουν κανόνας και νόμους, διέποντας τας μεταξύ του γένους σχέσεις.

Το Γένος αυξανόμενον χαρακτηρίζεται ως Φυλή. Αι δε Φυλαί ενούμεναι εις εν σύνολον συνιστούν την Πολιτείαν.

Αι σχέσεις τώρα των ανθρώπων κανονίζονται υπό γραπτών Νόμων, τους οποίους θεσπίζει άλλοτε ο άρχων της Πολιτείας και άλλοτε, συν τη προόδω, οι αντιπρόσωποι των πολιτών.

Ποίος όμως ο σκοπός των Νόμων, των οποίων η παράβασις επισύρει κολασμόν και κυρώσεις;

Σαφής διαγράφεται ο σκοπός των.

Τα μέλη, τα αποτελούντα κοινωνιάν, πρέπει να συνηθίζουν όπως αποβάλουν τας αντικοινωνικάς των τάσεις, ίνα επικρατήση αρμονική συμβίωσις μεταξύ των.

Ο Νόμος και ο φόβος του κολασμού, ατυχώς δεν εξευγένισαν από τόσους αιώνας εφαρμογής τον άνθρωπον. Ούτος παραβαίνει τον νόμον και γίνεται αντικοινωνικός όταν δύναται.

Η ιστορία αναφέρει, ότι σοφοί Γενάρχαι παρουσίασαν Νομοθεσίαν προερχομένην καθ' υπόδειξιν ή έμπνευσιν του Θείου, του υπερτάτου Όντος, του Θεού, προσδώσαντες ούτω εις αυτήν κύρος και αυθεντίαν.

Κλασσικόν παράδειγμα είναι ο Δεκάλογος του Μωϋσέως. Αλλά και το σύστημα τούτο απέτυχε. Διότι ως βάθρον της Νομοθεσίας ετοποθετήθη η πίστις.

Η πίστις όμως είναι συναίσθημα και το συναίσθημα έχει αυξομειώσεις. Υποχωρεί προ του ενστίκτου, που είναι το ισχυρότερον κίνητρον όλων των όντων της γης.

Η μελέτη της Κοινωνιολογίας μάς διδάσκει ότι από αρχαιοτάτων χρόνων όλοι οι Νομοθέται δεν ησχολήθησαν να εξεύρουν ποία είναι αυτά τα ισχυρά κίνητρα του ανθρώπου, ώστε να δημιουργήσουν συνθήκας ζωής δια την ικανοποίησίν των. Η ανθρωπολογία αποκαλύπτει αυτά τα ένστικτα.

Είναι το ένστικτον της θρέψεως και το της αναπαραγωγής του είδους. Ταύτα ουδείς Νόμος, ούτε ο φόβος του κολασμού είναι ικανά να κατασιγάσουν. Αλλά, εάν υπάρχει σκοπός δια την σύστασιν μιας κοινωνίας, ούτος διαγράφεται σαφής. Είναι η δημιουργία συνθηκών, αι οποίαι πρέπει να εξασφαλίζουν την συντήρησιν κάθε μέλους της, την ικανοποίησιν των φυσικών του αναγκών, την παροχήν μέσων βοηθούντων την πρόοδον του ανθρώπου, ως και την ψυχικήν και την πνευματικήν του ανύψωσιν.

Εκτός των Νομοθετών, ενεφανίσθησαν Σοφοί άνδρες, ιδρύσαντες συστήματα θρησκευτικά και φιλοσοφικά, που απέβλεψαν να καθιερώσουν τρόπους ζωής του ανθρώπου, εξασφαλίζοντας σχέσεις αρμονικάς μεταξύ όλων των κατοίκων της Γης. Τα συστήματα αυτά, καίτοι είχαν καθολικόν χαρακτήρα, δεν κατώρθωσαν μέχρι σήμερον να επιτύχουν του σκοπού των, διότι καθ' ημάς ήσαν συστήματα μαζικής επιδράσεως, η δε ανωριμότης των ανθρώπων δια την κατανόησιν των είναι το μεγαλύτερον εμπόδιον.

Ποίον είναι το σύστημα και η μέθοδος δια των οποίων θα επιτευχθή η ωριμότης και η πρόοδος του ανθρώπου; Είναι εκείνο το οποίον επέλεξαν αι μυστηριακαί οργανώσεις. Η ατομική κατεργασία ενός εκάστου ανθρώπου δια του λόγου και της πειθούς, άνευ απειλών περί κολασμού ή και μεταθανατίων κυρώσεων ή αμοιβών.

Αλλά τα μυστηριακά αυτά συστήματα, τα οποία έδρασαν επί της γης, αφ' ότου ο άνθρωπος ηνδρώθη την σκέψιν, έθεσαν και ως σκοπόν των την ευδαιμονίαν της όλης ανθρωπότητος (...).

Η ετυμολογία της λέξεως ευδαιμονία σημαίνει αγαθόν δαίμονα, δ.λ.δ. καλήν τύχην όσον αφορά την απόκτησιν υλικών αγαθών. Κατά τους αρχαίους όμως Έλληνες φιλοσόφους, ευδαίμων θεωρείται εκείνος όστις κατέχει το μέγιστον των αγαθών. Τούτο δε είναι η αρετή (...).

Τι είναι όμως αρετή;

Η αρετή ορίζεται παρ' ημίν ως η δύναμις, την οποίαν αποκτά δια της διδασκαλίας και της ασκήσεως ο άνθρωπος, ώστε να καταστή ικανός να πράττη το καλόν απολύτως.

Τι δε είναι καλόν;

Καλόν είναι παν ό,τι συντελεί εις την πρόοδον και τον εξευγενισμόν ημών των ιδίων και των άλλων.

Οι αρχαίοι Έλληνες σοφοί εταύτιζον την αρετήν με την έννοιαν του κατά φύσιν ζην «Το κατά φύσιν ζην τούτ' αυτό εστί κατ' αρετήν ζην». Και εκάλουν τον άνθρωπον όπως εθίση το πνεύμά του να ακολουθή ως οδηγόν εις τα εκδηλώσεις του, την Φύσιν.

Η αρετή είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της Ηθικής. Η ηθική όμως των ανθρώπων ποικίλλει κατά χρόνον και τόπον. Οι άνθρωποι θεωρούν σήμερον ηθικόν ό,τι άλλοτε και αλλαχού ήτο ανήθικον και κολάσιμον ή και τ'ανάπαλιν (...).

Αλλά, πώς οι σοφοί εταύτισαν την έννοιαν της ηθικής με το φυσικόν Νόμον;

Η παρατήρησις, η μελέτη της των πάντων Μητρός μας Φύσεως. Η έρευνα των φαινομένων αυτής ενέπλησεν σοφίας τους βαθείς εκείνους μελετητάς. Η σοφία τους βοήθησε και τους ωδήγησε να γνωρίσουν την αλήθειαν. Η αλήθεια τους απεκάλυψε ότι την Φύσιν διέπουν αναλλοίωτοι και σταθεροί Νόμοι (...). Όταν τούτους ακολουθήση ο άνθρωπος, τότε μόνον θα εύρη την οδόν της προόδου και της ευδαιμονίας. Ο σκεπτικιστής μπορεί να αμφιβάλλη δια τα πάντα. Δι' ένα μόνον δεν δύναται να αμφιβάλλη, εκτός

εάν είναι άφρων. Ότι την Φύσιν την διέπει ο **Νόμος της αρμονίας** και ότι εις τας εκδηλώσεις της υπάρχει σκοπός.

Η απλή παρατήρησις και η κατ' αίσθησιν γνώσις, μας διδάσκουν ότι ουδέν σώμα πλανητικόν εισέρχεται εις τροχιάν του άλλου σώματος. Ότι έκαστον σώμα έχει μίαν αυτονομίαν. Αλλά και κάθε σώμα δια της κινήσεώς του, επιδρά το άλλο συντελουμένης μιας επιμιξιάς δυνάμεων, απότοκος της οποίας είναι η εξέλιξις και η πρόοδος των πάντων.

Οι μύσται λοιπόν της Φύσεως, τους εν αυτή διαπιστωθέντας Νόμους, ηθέλησαν να τους μεταφέρουν και να τους καθιερώσουν ως Νόμους, οι οποίοι να διέπουν τας μεταξύ των ανθρώπων σχέσεις. Και ονόμασαν αυτούς, **Ελευθερίαν, Ισότητα, Αδελφότητα (...)**.

Αι τρεις αύται ιεραί λέξεις, των οποίων αι έννοιαι ταυτίζονται με τους εν τη φύσει δρώντας αντιστοίχους Νόμους, συνιστούν την ανθρωπίνην Ηθικήν (...).

Και τώρα ας προβώμεν εις την ερμηνείαν των τριών αρχών της τριλογίας μας:

Ελευθερία

Ελευθερία είναι η δύναμις με την οποίαν ο άνθρωπος δύναται να σκέπτεται, να βουλεύεται και να πράττη παν, ό,τι θέλει, χωρίς όμως να βλάβη τον εαυτόν του και τους άλλους.

Η Ελευθερία κάθε ατόμου κοινωνικού, το οποίον πρέπει να φαντασθώμεν ως ένα κρίκον μιας απεράντου αλύσσου, σταματά εκεί που αρχίζει η ελευθερία του άλλου, την οποίαν πρέπει να σέβεται απολύτως. Η ελευθερία της σκέψεως, του λόγου και της συνειδήσεως, είναι τα ιερά και τα αναφαίρετα δικαιώματα κάθε λογικού όντος και δέον να είναι σεβαστά απολύτως.

Δια τον μύστην όμως, όστις καλείται να κατεργασθή τον ακατέργαστον εαυτόν του και να αμβλύνη τας αντικοινωνικάς του τάσεις, ο Νόμος της Ελευθερίας τού επιβάλλει και άλλας υποχρεώσεις. Πρέπει να ελευθερωθή από τα δεσμά που του έχουν χαλκώσει η χαοτική του προσέλευσις, η άγνοια και η βέβηλος αγωγή του.

Στενάζει η ψυχή του υπό το βάρος του πάθους, του ελαττώματος και των ποικίλων αδυναμιών που την πιέζουν, την συνθλίβουν και δεν την αφήνουν ήρεμον δια να απολαύση την χαράν της ζωής. Το πνεύμα αδυνατεί ν' ατενίση και να πετάξη εις σφαίρας ανωτέρας συλλήψεως. Διότι ο φόβος, ο θυμός, η οργή, η πλάνη, αι αντι-

φυσικάί ιδέαι, αι παντοειδείς προλήψεις είναι οι ασήκωτες μυλό-πετρες που τον κρατούν αιχμάλωτον εις τα σκοτεινά άντρα της γηϊνης κατωτερότητος και του δημιουργούν το διανοητικόν αδιέ-ξοδον και τας ηθικάς πιέσεις. Άλλοι εχθροί επικίνδυνοι της ατομικής ελευθερίας είναι το κύρος και η αυθεντία ωρισμένων ισχυρών ατομικοτήτων. Η οικονομική, η κοινωνική και η πνευματική Δεσποτεία εξουθενώνουν τον άνθρωπον και κονιορτοποιούν την ελευθέραν βούλησιν του ατόμου.

Ο μύστης καλείται να παλαίση πρώτον εναντίον του εαυτού του, ελευθερούμενος των τόσων του αδυναμιών, να παλαίση εναντίον των σφετεριστών των φυσικών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Καλείται να μιμηθή το αιώνιον σύμβολον, τον Ηρακλέα, ώστε με άθλους και με ηρωϊσμούς, παλαίση κατά του ιδίου του εαυτού και κατά παντός όστις του επιβουλεύεται την ελευθερίαν της Σκέψεως, την ελευθερίαν της Βουλήσεως και την ελευθερίαν της Συνειδήσεως.

Η ελευθερία είναι το ύπατον αγαθόν δια την κατάκτησιν και την διατήρησιν της οποίας ουδεμία θυσία αποβαίνει ματαία (...).

Αδελφότης

Η ιερά και θεία αύτη λέξις, υποδηλοί τον δεσμόν της αγάπης, όστις συνδέει τα καταγόμενα εκ των αυτών γονέων όντα.

Επομένως οι άνθρωποι, όλοι οι άνθρωποι της γης, πρέπει να θεωρούνται αδελφοί, καθ' ο προερχόμενοι εκ της κοινής ημών μη-τρος Φύσεως. Και τούτο διότι όλοι σύγκεινται από τας ουσίας της, συντηρούνται δι' αυτών και εξελίσσονται δια της επιδράσεως των Νόμων της.

Αι μεταξύ των σχέσεις πρέπει να ρυθμίζονται από τον δεσμόν της αγάπης, ο οποίος ταυτίζεται με τον εν τη φύσει λειτουργούντα Μέγαν Νόμον της αρμονίας, όστις διέπει τας μεταξύ των σωμάτων σχέσεις.

Ο Μύστης πρέπει να αναπτύξη την αγάπην και να την εκδηλώ-ση ως Νόμον της ψυχής του, χωρίς να περιορίξη την ακτινοβολίαν της εντός των τοίχων του οικογενειακού του, του συγγενικού του και του φιλικού του μόνον περιβάλλοντος.

Πρέπει να επεκτείνη την θέρμην της αγάπης του παντού, πάν-τοτε, και αδιακρίτως, προς πάσαν πνοήν, προς πάσαν συνειδήσιν υπανθρώπινην, ανθρώπινην και υπερανθρώπινην, ασχέτως εάν αύτη διάκειται ευμενώς ή εχθρικός προς αυτόν.

Η αγάπη του δεν πρέπει ν' αμβλύνεται από το μίσος, την υποτίμησιν, την κακίαν ή ν' αυξάνη από την αγάπην και εκτίμησιν των άλλων προς αυτόν. Πρέπει να εκδηλώνη αγάπην προς όλας τας κατευθύνσεις απόλυτα, άνευ όρων και ορίων. Η επιείκεια, η ανοχή και η συγγνώμη, είναι απόρροια μιας βαθυτέρας αντιλήψεως περί αγάπης.

Δια να καλλιεργηθή και επιτευχθή αρμονία μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας, την οποίαν αποτελούν ανομοιογενή στοιχεία, πρέπει να επιδιώξωμεν όπως απαλύνωμεν τας τραχύτητας και να εξαλείψωμεν τα αντικοινωνικάς μας τάσεις. Τίνι όμως τρόπω; Δια του λόγου, της πειθούς και του παραδείγματος, ενθυμούμενοι ότι και ημείς εις το παρελθόν ή και εις το παρόν ακόμη λόγω ψυχολογικών αφορμών και καταστάσεων, υπήρξαμεν τραχείς, άδικοι ή και κακοί. Η επιείκεια φανερώνει ανωτερότητα. Η ανοχή ισχύει. Η συγγνώμη, ευγένειαν και μεγαλείον ψυχής.

Ο εκδηλώνων επικείκειαν και αγάπην προς αδικήσαντα αυτόν, ουδέποτε θα αισθανθή τον έλεγχον και την πικρίαν της μετανοίας.

Αντιθέτως δε, οσάκις γινόμεθα αυστηροί, δεδικοιολογημένως ίσως, πάντοτε θα αισθανόμεθα την ανάγκην της μετανοίας και της αναθεωρήσεως των αποφάσεών μας ή την αμφιβολίαν περί της δικαίας κρίσεώς μας.

Εάν θέλατε αδελφοί μου, να επικρατήση η αγάπη, συγχωρήσατε και αγαπήσατε.

Αγαπήσατε τους πάντας, αγαπήσατε το Παν και το Παν θα σας ελκύση προς την Αρμονίαν, τον Μέγαν Νόμον του Σύμπαντος. Τότε και μόνον θα πλημμυρίση το είναι σας από χαράν και από αρμονίαν.

Ισότης

Η έννοια της Ισότητος απορρέει εκ του νόμου της Δικαιοσύνης, η οποία πάλιν νοείται ως η αναγνώρισις υπό πάντων εις ένα έκαστον ό,τι από την φύσιν δικαιούται και του ανήκει.

Όταν η Θεία Δημιουργία μάς έφερε εις το είναι εκ του Χάους, μας έδωκε, δια να υπάρχωμεν και να εξελισσώμεθα, το δικαίωμα όπως αντλούμεν ακωλύτως τα αναγκαιούντα μέσα της ζωής και τα μέσα της πνευματικής μας ανυψώσεως. Έχομεν λοιπόν δικαίωμα να μας παρέχη η κοινωνία των ανθρώπων τα μέσα δια την συντή-

ρησιν του σώματός μας, την παιδείαν και να δημιουργήση καταλλήλους συνθήκας δια την πνευματικήν μας πρόοδον.

Ατυχώς βέβηλοι και εχθροί της Θείας Δημιουργίας, στερούν τους συνανθρώπους των των ιερών τούτων δώρων και τα φυλάττουν αποκλειστικώς δια τον εαυτόν τους και τους κληρονόμους των.

Μιαροί και σφετερισταί είναι όσοι εναποθηκεύουν αγαθά, τα οποία ανήκουν εις το σύνολον της κοινωνίας των ανθρώπων. Η φοβία με την οποίαν αντιμετωπίζουν την αύριον καθιστά αυτούς δειλούς, αδίκους και στερούν τον αδελφόν των άνθρωπον των αγαθών, ων ούτος έχει ανάγκην.

Αγνοούν αι ταλαίπωροι αυτοί, ότι παν το περισσεύον αυτοίς, το πέραν των αναγκών των, είναι κατακράτησις από τα αγαθά που ανήκουν δικαιωματικώς εις τους λοιπούς αδελφούς των, τους οποίους ούτω αυτοί θεωρούν ως αποκλήρους της κοινής μας Μητρός Φύσεως.

Δεν θέλουν να παραδεχθούν οι θλιβεροί αυτοί συνάνθρωποί μας, ότι πάντες ισχυροί και αδύνατοι, σοφοί και απαίδευτοι, πλούσιοι και πτωχοί, ως τέκνα της αυτής Δημιουργίας, έχομεν πάντες τα αυτά δικαιώματα και τας αυτάς υποχρεώσεις έναντι της Φύσεως.

Η έννοια αυτή συνιστά τον Νόμον της Ισότητος.

Ισότης υποχρεώσεων και δικαιωμάτων μάλιστα. Αλλά ισότης ικανοτήτων και δυνάμεων είναι κάτι το αδιανόητον. Διότι, η χρονική αφετηρία κάθε ψυχικής οντότητος είναι διάφορος, ως διάφοροι υπήρξαν αι συνθήκαι διαβιώσεως, τας οποίας διέρχεται η ψυχή ενός εκάστου.

Αλλ' οι άνθρωποι της γης μεταχειρίζονται τας ιεράς λέξεις της Ελευθερίας και της Δικαιοσύνης δια να καλύψουν τας πλέον τυραννικάς και αδίκους διαθέσεις των. Καθιέρωσαν μάλιστα συστήματα κοινωνικά και πολιτικά, τα λεγόμενα ολοκληρωτικά, όχι δια να ανυψώσουν πνευματικώς τον άνθρωπον, αλλά δια να τον εξουθενώσουν. Όχι δια να τον ελευθερώσουν και του δημιουργήσουν συνθήκας ευδαίμονος βίου, αλλά δια να τον κρατούν εις μίαν επαίσχυντον δουλείαν, η οποία καταρρακώνει την αξίαν που λέγεται άνθρωπος.

Ας φαντασθώμεν τώρα, ποία θα ήτο η όψις της ανθρωπότητος, εάν εις τας κοινωνίας των ανθρώπων, επεκράτουν οι Νόμοι της Ελευθερίας, της Αδελφότητος και της Ισότητος, ως τους ερμηνεύσαμεν ανωτέρω.

Αρμονία, πρόοδος και χαρά, θα ήτο ο κλήρος όλων των ανθρώπων της γης. Αυτά τα αγαθά δημιουργούν την ευδαιμονία της ανθρωπότητας, δια την οποία καλούνται να εργασθούν οι άνθρωποι εφαρμόζοντες και καλλιεργώντας μεταξύ των ανθρώπων τον Νόμον της Ελευθερίας, της Αδελφότητας και της Ισότητας.

Αυταί αι υψηλαί έννοιαι θεμελιούνται, ως απεδείξαμεν επί Νόμων, οίτινες διέπουν της Φύσιν και οι οποίοι είναι αναλλοίωτοι και αιώνιοι.

Τα βάθρα λοιπόν, εφ' ων εδράζεται η ανθρώπινη Ηθική είναι αιώνια, ασάλευτα, αδιάσειστα. Ουδεμία δύναμις είναι ικανή να τα μετατοπίση. Διότι ουδεμία ισχύς υπερβαίνει την δύναμιν και την ισχύν της Φύσεως.

Αλλά διατί οι άνθρωποι δεν ακολουθούν τον φυσικόν Νόμον; Διότι η άγνοια και το πάθος ετύφλωσαν αυτών τον Νουν. Η νοητική των θόλωσις και ο φόβος, αι τρομεραί αυταί μάστιγες του ανθρώπου, τον καθιστούν ανίκανον να γνωρίση την αλήθειαν.

Πρέπει να συνηθίζουμε να έχουμε στο νου μας μόνο τέτοιες (αγνές) παραστάσεις, ώστε, αν κανένας ξαφνικά μας ρωτούσε «τι σκέπτεσαι τώρα;», με θάρρος να μπορούμε αμέσως να του απαντήσουμε ότι: «σκέπτομαι αυτό κι αυτό».

Μάρκου Αυρήλιου (Τα εις Εαυτόν, Γ, δ)

*Ψυχαί μαρτύρων, χαίρεται·
Την αρετήν σας άμποτε
Να μιμηθώ εις τον κόσμον,
Και να φέρω την λύραν μου
Με' σας να ψάλλω.*

Ανδρέας Κάλβος («Εις Σούλι», ΛΑ)

ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΛΕΥΚΟΥ ΛΩΤΟΥ

Στις 8/5/2001 πραγματοποιήθηκε στην αίθουσα διαλέξεων της Θεοσοφικής Εταιρείας, η ετήσια γιορτή του Λευκού Λωτού. Στην αρχή έλαβε το λόγο και μίλησε ο Γενικός Γραμματέας (Πρόεδρος) της Θεοσοφικής Εταιρείας αδ. Γεώργιος Σιβρής και ακολούθησαν η αδ. Κρυσταλλία Ιωαννίδου και ο αδ. Χριστ. Καμαρωτάκης.

Η ομιλία του αδ. Γεωργίου Σιβρή:

Εορτάζουμε σήμερα την ημέρα του Λευκού Λωτού. Οι σχέψεις όλων των απανταχού θεοσόφων στρέφονται προς τη μεγάλη εκείνη γυναίκα, την Ε.Π. Μπλαβάτσκυ, η οποία κάτω από πολύ δύσκολες και αντίξοες συνθήκες, αφιέρωσε τη ζωή της στην υπηρεσία της ανθρωπότητας. Και εμείς σήμερα οι μεταγενέστεροι θα πρέπει να αισθανόμαστε ευτυχείς που συνεχίζουμε το θεάρεστο έργο της και αγωνιζόμαστε να ανταποκριθούμε στις προσδοκίες της, που είναι στην πραγματικότητα οι προσδοκίες των αοράτων Διδασκάλων της Σοφίας.

Τι ζητούν όμως από εμάς τα θεία αυτά όντα που ήταν οι εσωτερικοί ιδρυτές της Θεοσοφικής Εταιρείας και είναι οι θεματοφύλακες του θεοσοφικού ιδεώδους, της θείας δηλ. Σοφίας; Τι θα πρέπει να κάνουμε για να αξιωθούμε να γίνουμε κοινωνοί της θείας αυτών Γνώσεως; Νομίζω ότι η απάντησις βρίσκεται στο συμβολισμό που περικλείει η αλληγορική εικόνα του Λευκού Λωτού, και δεν είναι τυχαίο που καθιερώθηκε να εορτάζεται την ημέρα της επετείου του θανάτου της Ε.Π. Μπλαβάτσκυ.

Θα πρέπει και εμείς να εξέλθουμε από το τέλμα της υλιστικότητας και να ανοίξουμε τα φτερά της ψυχής μας στο καθαρό αέρα της πνευματικότητας, και τότε θα λάμψει μέσα μας το φως της θείας γνώσεως που προέρχεται από τις φωτεινές ακτίνες των Διδασκάλων της Σοφίας. Να φύγουμε δηλ. νοερώς από τον κόσμο της πλάνης και να μεταφερθούμε στο χώρο της Αληθείας, όπου ευρίσκεται η κατοικία των θείων όντων, των τελειωθέντων πνευμάτων.

Αυτό, κατά την ταπεινή μου γνώμη, ήταν το μήνυμα που θέλησε να μας μεταδώσει η αείμνηστος ιδρύτριά μας, διότι κάθε ψυχή είναι σαν ένα άνθος Λωτού. Ο σπόρος αυτού του άνθους υπάρχει μέσα μας **δυνάμει** και θα πρέπει να καλλιεργηθεί καταλλήλως για να μπορέσει κάποτε ν' αναπτυχθεί και να ευδοκιμήσει, ανοίγοντας τα πέταλά του που αντιπροσωπεύουν τα αντιληπτικά κέντρα της ψυχής, τα οποία στη «φωνή της Σιγής» περιγράφονται ως επτά πύλες, κάθε μία εκ των οποίων αντιπροσωπεύει και μία ιδιότητα του πνεύματος, αφού κάθε πύλη ανοίγει με ένα χρυσό κλειδί που αντιστοιχεί σε μία θεία αρετή, και που όταν ανοίξει και η τελευταία εβδόμη πύλη, ο άνθρωπος γίνεται ένας Θεός, κατακτώντας τη Βασιλεία των ουρανών, εισερχόμενος στο Βασίλειο της Ευδαιμονίας.

Αυτός εν κατακλείδει είναι ο προορισμός του ανθρώπου, να φθάσει στο τέρμα της εξελίξεώς του, που είναι η εξομοίωσής του με το Θείο. Και η εξέλιξις αυτή περιγράφεται από τη Μπλαβάτσκυ ως μία πορεία της ατρόμητης ενέργειας που αγωνίζεται να βρει το δρόμο της προς την αιώνια αλήθεια, εξερχόμενη από το βούρκο των γηίνων ψευδαισθήσεων.

Με αυτή την έννοια, κατά την ταπεινή μου γνώμη, παρομοιάζεται στην Καινή Διαθήκη, η Βασιλεία των Ουρανών, ως κόκκος σινάπεως, το οποίον είναι μεν το μικρότερον των σπερμάτων, όταν όμως αυξηθεί, είναι μεγαλύτερον των λαχάνων, και γίνεται δέντρο, ώστε έρχονται τα πετεινά του ουρανού, και κατασκηνώνουσιν εν τοις κλάδοις αυτού. Τον επισκέπτονται με άλλους λόγους τα ιδεατά πουλιά, οι τέττιγες του Πλάτωνος, που αντιπροσωπεύουν τα θεία όντα, τους Διδασκάλους της Σοφίας.

Πρέπει λοιπόν να γίνει ο σπόρος Δέντρο, που σημαίνει να γνωρίσουμε και να αναπτύξουμε τον θείο εαυτό μας, για να συντύχουμε με τον Πνευματικό Κόσμο, να συναντήσουμε και εμείς όπως ο Γλάρος Ιωνάθαν τους ουράνιους αδελφούς μας. Και αυτό συνεπάγεται μία πλήρη και ριζική εσωτερική αναγέννηση.

Το υπεράνθρωπον αυτό έργο επιτυγχάνεται, κατά τον Πλάτωνα, δια της φιλοσοφικής αγωγής και της περοφυΐας της ψυχής. Η ψυχή, όπως χαρακτηριστικά λέγει ο μεγάλος φιλόσοφος της αρχαιότητας, είναι κλεισμένη εις το μνήμα τούτο, το οποίον τώρα καλούμε σώμα, δεμένη αληθώς μέσα εις αυτό και δια μέσου αυτού, κυλιέται μέσα εις τελείαν αμάθειαν. Η δε φοβερή αυτή φυλάκισις προέρχεται ένεκα επιθυμιών. Εκείνοι όμως που αγαπούν τη μάθη-

ση (δηλ. οι φιλόσοφοι) ηξεύρουν ότι η φιλοσοφία, αφού παραλάβει την ψυχήν αυτών ευρισκομένην εις τοιαύτων κατάστασιν, σιγά-σιγά την παρηγορεί και προσπαθεί να την λύση, δεικνύουσα εις αυτήν τον τρόπον και πείθουσα αυτήν ν' απομακρύνεται από αυτά και να τα μεταχειρίζεται μόνον όταν είναι απόλυτος ανάγκη, έως ότου, δια της περοφυΐας ευρεθεί εις κατάστασιν γαλήνης, θεωρούσα διαρκώς την αλήθεια και το ανώτερον· και αφού φθάσει εις εκείνο το οποίο είναι της αυτής φύσεως και όμοιον με αυτήν, θα ελευθερωθεί από τα ανθρώπινα κακά, δηλ. από τον κύκλο των ενσαρκώσεων.

Διότι, όπως λέγουν και οι κινέζοι βουδδισταί: Η προσκόλλησις στα εξωτερικά συνεπάγεται γέννηση και θάνατον, ενώ η απόσπασις από αυτά εξασφαλίζει ελευθερία από γέννηση και θάνατο, και αυτό ονομάζεται η «άλλη όχθη», η κατάσταση της Νιρβάνα.

Τι είναι εκείνό όμως που κάνει τον άνθρωπο να προσκολλάται στα εξωτερικά και να δένεται περιφερόμενος σ' αυτό τον κόσμο καθώς όστρακον; Είναι η δίψα για ζωή που προέρχεται από την επιθυμία, αποφαινεται ο Βούδδας στη Νταμμαπάντα.

Αδελφοί μου,

Υπάρχουν πλείστα όσα ιερά κείμενα τα οποία περιγράφουν την εσωτερική δομή του ανθρώπου και ομιλούν για το σκοπό της ενσαρκώσεως και τον προορισμό του.

Ο Πλάτων, επί παραδείγματι λέγει, αναφερόμενος στη δημιουργία του ανθρώπου, ότι το μεν λογικόν μέρος της ψυχής έπλασεν ο Θεός και έθεσεν εν τη κεφαλή. Το δε θνητόν μέρος επλάσθη υπό των γεννητών θεών και διηρέθη εις δύο μέρη, το θυμικόν, όπερ ετοποθετήθη εις το στήθος, και το επιθυμητικό. Και των μεν θείων πραγμάτων αυτός ούτος έγινε δημιουργός, τη γέννηση δε των θνητών ανέθεσεν εις τα πλάσματα αυτού, ίνα δημιουργήσωσι.

Επί του ίδιου θέματος της δημιουργίας του ανθρώπου αναφέρονται στίς καββαλιστικές παραδόσεις τα εξής:

«Όταν το όλο σώμα του ανθρώπου είχε διαμορφωθεί καταλλήλως με όλα τα μέλη του, ο Θεός συνέδεσε τον εαυτόν Του με τον άνθρωπο και έθεσεν αυτός αυτού μία αγία ψυχή προς το σκοπό όπως διδάσκεται ο άνθρωπος να βαδίζει εις τας οδούς της ΤΟΡΑ (του Νόμου) και να τηρεί τα εντολάς του, ούτως ώστε να μπορέσει να επιτύχει την πλήρη τελειότητά του. Από το ένα μέρος του ανθρώπου, που είναι το σώμα, διεγείρεται η επιθυμία για ζευγάρωμα εις αυτόν τον κόσμον, ενώ το άλλο μέρος, η αγία ψυχή, κατέρ-

χεται άνωθεν και έρχεται εντός του κόσμου δια να εισέλθει εντός του ανθρώπου. Εφ' όσον ο άνθρωπος δεν έχει επιτύχει το σκοπό του εις αυτό τον κόσμο, το Άγιον Εν, ας είναι ευλογημένον, τον εκριζώνει και τον επαναφυτεύει ξανά και ξανά. Συγκεκριμένα, εάν η ψυχή του δεν έχει φωτισθεί στο παρόν σώμα, αλλά έχει παρραμείνει στο σκότος, θα πρέπει να μεταβεί σ' ένα άλλο μέρος, όπου ίσως έχει καλύτερη τύχη. Ο Θεός, λοιπόν, έχει φυτεύσει δέντρα εις αυτόν τον κόσμο. Εάν ευδοκιμήσουν έχει καλώς, εάν όχι, τα εκριζώνει και τα επαναφυτεύει κατ' επανάληψιν. Όλοι οι δρόμοι του Αγίου Ενός έχουν έτσι σαν σκοπό την επίτευξη του καλού και την τελειότητα του κόσμου».

Αξιοσημείωτον είναι επίσης πόσο παράλληλος είναι και ο Κρισναμούρτι με την καββαλιστική και εν γένει με την εσωτερική παράδοση. Όταν τον ερώτησαν τι γνώμη έχει για την Απόλυτον Ζωήν και πώς συνδέεται αυτή με την «μετενσάρκωση» απήντησεν ως εξής:

«Τη στιγμή που υπάρχει η επιθυμία, ο ασυγκράτητος πόθος για ύπαρξη και για τη συνέχιση του χωριστού είναι, τότε πρέπει αναγκαιώς να υπάρχει εκείνο το οποίον ονομάζεται «μετενσάρκωσις». Η επιθυμία για τη συνέχιση του «εγώ» δια μέσου μιας σειράς πνευματικών ευκαιριών, οι οποίες είναι βίοι, είναι εκείνο που αποτελεί την αιτία της μετενσαρκώσεως. Η μετενσάρκωσις για πολλούς είναι μία θεωρία· δεν είναι όμως πλέον μία θεωρία για τον άνθρωπο που ζει την ιδέα της μετενσαρκώσεως εις το παρόν. Μετενσάρκωσις είναι μία σειρά ευκαιριών πνευματικής ανεξίτητος προς το καθαρόν είναι. Μέχρι της στιγμής που θα πραγματοποιήσετε αυτό το καθαρόν Είναι (το οποίον είναι ο τερματισμός κάθε προσπάθειας) πρέπει να έχετε μία σειρά ευκαιριών. Εάν ο έσχατος σκοπός της ατομικής ζωής είναι η πραγματοποίησις του καθαρού εκείνου είναι, εις το οποίον δεν υπάρχει χωρισμός, το οποίον είναι αυτή η ίδια η καθαρά ζωή και η αθανασία, και εάν δια να φθάσει κανείς εις αυτό απαιτείται σειρά ευκαιριών που προέρχονται από μία σειρά βίων –τότε είναι αναπόφευκτο να έχετε αυτή τη θεωρία της μετενσαρκώσεως. Αλλά θ' απομείνει μία θεωρία μόνον, αν αναβάλλετε την προσπάθειά σας προς αυτοπραγματοποίησιν δια κάποιο μεταγενέστερο σημείο εις αυτήν τη σειράν. Εάν όμως, σεις ως άτομα, με συνείδησιν του εαυτού σας, με επίγνωσιν των πράξεών σας, επιθυμείτε να φθάσετε εις εκείνη την πλήρωση της ζωής, τότε οφείλετε να συγκεντρωθείτε επί της σειράς αυτής των ευκαιριών εις το ΤΩΡΑ».

Αδελφοί μου,

Όπως επισημαίνει η Ε.Π. Μπλαβάτσκυ, η πρωταρχική ιδέα των εσωτερικών ιδρυτών ήταν η δημιουργία πυρήνος παγκοσμίου αδελφότητας, και όχι μία καθαρά διανοητική μελέτη της αποκρύφου υπερφυσικής πλευράς, τονίζοντας έτσι την επιτακτική ανάγκη της πνευματικής αναγεννήσεως.

Σε επιστολή του εξ άλλου προς τον Κ. Σίννετ, ο Διδάσκαλος Κ.Χ. έχει γράψει τα εξής: «Η Θεοσοφική Εταιρεία είναι πρώτ' απ' όλα μία παγκόσμια αδελφότης, όχι μία Εταιρεία για φαινόμενα και αποκρυφισμό. Θα πρέπει να γνωρίζετε ότι η Θεοσοφική Εταιρεία έχει καθήκον να οδηγήσει στην πνευματική αφύπνιση (του καθαρού είναι) και όχι να καταφεύγει στις ψυχικές μανίες που δεν είναι παρά μία άλλη μορφή υλισμού».

Η Παγκόσμια αδελφότης δύναται επομένως να θεμελιωθεί μόνον επί του καθαρού είναι, επί της αιωνίου ζωής, και όχι επί της θνητής προσωπικότητος.

Η αδ. Κρυσταλλία Ιωαννίδου διάβασε ένα άρθρο που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα New York Daily Tribune στις 10/5/1891, δύο ημέρες μετά το θάνατο της ιδρύτριας της Θ.Ε., καθώς και ένα κείμενο της Ε.Π. Μπλαβάτσκυ.

«Λίγες γυναίκες έχουν στην εποχή μας παρεξηγηθεί, κατηγορηθεί και δυσφημιστεί τόσο πολύ όσο η Μαντάμ Μπλαβάτσκυ. Ωστόσο, μολονότι η κακεντρέχεια και η άγνοια την έβλαψαν, υπάρχουν πλείστες ενδείξεις ότι το έργο ζωής της θα υπερασπιστεί τον εαυτό του, θα διαρκέσει και θα συνεχίσει να υπάρχει. Ήταν η ιδρύτρια της Θεοσοφικής Εταιρείας, μιας οργάνωσης που έχει απολύτως εδραιωθεί και έχει παραρτήματα σε πολλές χώρες, σε Ανατολή και Δύση, προάγοντας τη μελέτη και την πρακτική ιδεών που γίνονται ολοένα και περισσότερο ευρέως αποδεκτές.

Η ζωή της Μαντάμ Μπλαβάτσκυ ήταν αξιόλογη αλλά εδώ δεν θα μιλήσουμε για τα γεγονότα που τη σημάδεψαν. Αρκεί να πούμε ότι για 20 σχεδόν χρόνια αφιερώθηκε στη μελέτη διδασκαλιών, οι αρχές των οποίων διέπονται από ηθική. Όσο ουτοπικό και αν φαίνεται στο μυαλό κάποιων, το όραμα μιας γυναίκας του 19ου αιώνα να καταργήσει τις προκαταλήψεις γύρω από τη φυλή, την εθνικό-

τητα, την κάστα και την τάξη, προωθώντας παράλληλα την ιδέα της αδελφικής αγάπης, για την οποία μίλησε ο μεγαλύτερος Δάσκαλος τον 1ο αιώνα... Η Μαντάμ Μπλαβάτσκυ πίστευε ότι η αναγέννηση της ανθρωπότητας πρέπει να βασιστεί στην ανάπτυξη του αλτρουισμού. Για το λόγο αυτό, συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των ισχυρότερων διανοητών όχι μόνο της σημερινής εποχής αλλά όλων των εποχών... Αυτό το γεγονός αρκεί για να μελετήσουμε τις διδασκαλίες της με σοβαρότητα...

Στενά συνδεδεμένη με τη λατρεία της παγκόσμιας αδελφότητας, το έργο που αφήνει είναι σημαντικό. Μπορούμε να πούμε ότι κανείς στην εποχή μας δεν εργάστηκε τόσο πολύ για να φέρει στο προσκήνιο τη βαθύτατη σοφία της Ανατολής, τους θησαυρούς γνώσης της και τη φιλοσοφία της. Έφερε στο φως εκείνες τις αρχαίες λογοτεχνικές παραδόσεις, που ο σκοπός και το βάθος τους έχουν καταπλήξει τη Δύση.

Η γνώση της γύρω από τη φιλοσοφία της Ανατολής και τον Εσωτερισμό ήταν ευρύτατη. Κανένας δεν μπορεί να της το αμφισβητήσει εάν έχει διαβάσει τα δύο κυριότερα έργα της. Τα βήματά της οδηγούσαν σε τόπους που μόνο λίγοι μυημένοι μπορούσαν να την ακολουθήσουν, αλλά τα γραπτά της έσφυζαν από ζωντάνια και ενθουσιασμό. Το μάθημα που παρέδιδε με όλη της την ύπαρξη ήταν αυτό της αυτοθυσίας και του αλτρουισμού.

Αναμφίβολα, αυτή η διδασκαλία προκαλεί απέχθεια στους λάτρεις του Εγώ και, ενδεχομένως, να μην έχει πολλές πιθανότητες να τύχει γενικής αποδοχής, πόσο μάλλον γενικής εφαρμογής...

Πάντως, ο άνδρας και η γυναίκα που συνειδητά αρνείται όλα τα προσωπικά σχέδια και φιλοδοξίες για να προωθήσει αυτές τις πεποιθήσεις είναι βέβαια άξιος-α σεβασμού, ακόμη και εκ μέρους εκείνων που δεν αισθάνονται ικανοί να πειθαρχήσουν στο κάλεσμα του ανώτερου εαυτού.

Το έργο της Μαντάμ Μπλαβάτσκυ έχει ήδη καρποφορήσει και μέλλει να επιδράσει θετικά εν καιρώ. Οι προσεκτικοί παρατηρητές σημειώνουν ότι το σύγχρονο ρεύμα σκέψης έχει επηρεαστεί πολύπλευρα από την Μπλαβάτσκυ. Η φιλελεύθερη άποψη για την ανθρωπότητα, η επιθυμία να εντρυφήσουμε στις αρχαίες φιλοσοφίες με μια άλλη οπτική δεν είναι άσχετες με το έργο της. Πάντως, η προσωπική της επιρροή δεν είναι απαραίτητη για τη συνέχεια του έργου της. Αυτό θα συνεχίσει να υπάρχει μετά το αρχικό έναυσμα που του έδωσε και κάποια μέρα, μπορεί ξαφνικά, η σο-

φία της διδασκαλίας της θα αναγνωριστεί και η μνήμη της θα εναρμονιστεί με τις τιμές που της αξίζουν».

Της Ε.Π. Μπλαβάτσου

Φίλοι και εχθροί! Η άσκηση κριτικής είναι η μόνη σωτηρία από την πνευματική αποτελμάτωση. Είναι η ευεργετική λειτουργία που διεγείρει ζωή και δράση –επομένως υγιεινή αλλαγή– και αντιστέκεται στα βαρεια νοσήματα, που καλούνται Ρουτίνα και Προκατάληψη. Στη ζωή, τόσο την ιδιωτική όσο και τη δημόσια, οι αντίθετες γνώμες μοιάζουν με τους αντίθετους ανέμους, που απομακρύνουν από την ήσυχη επιφάνεια της λίμνης την πράσινη σαπίλα, που τείνει να εγκατασταθεί στα ακίνητα νερά.

Ουσία της Θεοσοφίας είναι η τελεία εναρμόνιση του θείου και του ανθρώπινου στον άνθρωπο, η προσαρμογή των θεϊκών ιδιοτήτων και προσδοκιών επί των γηϊνών ή ζωικών παθών του. Καλωσύνη, απουσία ιδιοτελείας, οίκτος, καλή θέληση προς όλες τις υπάρξεις, τελεία δικαιοσύνη προς τους άλλους και τον εαυτό, είναι τα κυριώτερα μέσα της. Όποιος διδάσκει τη Θεοσοφία κηρύττει το ευαγγέλιο της καλής θελήσεως –και όποιος κηρύσσει το ευαγγέλιο της καλής θελήσεως, διδάσκει Θεοσοφία. Όποιος άνθρωπος, μέσης πνευματικής ικανότητας, με κλίση προς τη μεταφυσική, αγαπά την αγνή και ανιδιοτελή ζωή, όποιος χαίρεται πιο πολύ δίδοντας βοήθεια στο γείτονα, παρά λαμβάνοντας από αυτόν, όποιος είναι πάντα έτοιμος να θυσιάσει τις δικές του ευχαριστήσεις για χάρη άλλων ανθρώπων, όποιος αγαπά την Αλήθεια, την Καλωσύνη και τη Σοφία, αυτές καθ' εαυτές και όχι από σκοπιμότητα ωφελείας –αυτός είναι Θεόσοφος.

Πρόσεξε την ενώπιόν σου αλήθεια: Καθαρή ζωή, ανοιχτό μυαλό, αγνή καρδιά, ευφυής νους, ελεύθερη αντίληψη, αδελφική στάση, προθυμία προσφοράς βοήθειας και αποδοχής συμβουλών, σεβασμός του διδασκάλου, καρτερία στην προσωπική αδικία, τολμηρή διακήρυξη αρχών, γενναία υπεράσπιση αδικουμένων, σταθερό βλέμμα προς το ιδεώδες της ανθρωπίνης προόδου και τελειοποίησης –ιδού τα χρυσά σκαλοπάτια που οδηγούν τον Μαθητή προς το Ναό της Θείας Σοφίας.

ΤΟ ΦΩΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΚΟΤΟΣ

Του Χριστόφ. Καμαρωτάκη

Αισθάνομαι επιτακτική την ανάγκη και την υποχρέωση όπως σας καλωσορίσω και ευχαριστήσω, διότι με την παρουσία σας την εσπέρα αυτήν εις το χώρο αυτόν της Θεοσ. Εταιρείας μας βοηθείτε να επιτελέσουμε ένα ιερό καθήκον το οποίο όπως πιστεύω θα έχει δια όλους τους παρευρισκομένους αγαθήν επίδραση Αυτή η συνάντησις αδελφοί μου χωρίς υπερβολή έχει κάτι το ιδιαίτερο, αφού κατά κάποιον τρόπο νοερά μας προδιαθέτει εις συντονισμό με την αποθανούσα αδελφή μας Ε.Π. Μπλαβάτσκυ, αντλούντες από τη θεία ψυχή της, εμπνεύσεις και γνώσεις προς όφελος ημών των ιδίων και κατ' επέκτασιν των συνανθρώπων μας.

Σαν σήμερα 8 Μαΐου το έτος 1891 η Ε.Π. Μπλαβάτσκυ απεβίωσε στο Λονδίνο σε ηλικία 60 ετών. Στην επέτειο αυτή του θανάτου της οι Θεόσοφοι σε ολόκληρο τον κόσμο συνέρχονται με ευλάβεια και τιμούν τη μνήμη της, αναπολούντες με αγάπη το πλούσιο πνευματικό έργο που μας κληροδότησε.

Η αείμνηστος αδελφή μας το 1875 που θεωρείται και είναι σταθμός πνευματικής αναγεννήσεως, ίδρυσε εις Νέα Υόρκην με τη συμμετοχή μερικών συνεργατών και με τη βοήθεια και συμπαράστασις των Διδ/λων της σοφίας την Θεοσ. Εταιρεία, δια μέσου της οποίας απεκάλυψε εκ νέου εις την ανθρωπότητα την θείαν γνώσιν.

Η Ε.Π. Μπλαβάτσκυ ανήκει εις την χορεία των τέκνων του φωτός και επιλέγει από τον Πνευματικό κόσμο δια να διαλύσει τα σκοτάδια της πλάνης που εκάλυπταν τις ψυχές των ανθρώπων την περίοδο εκείνη του 19ου αιώνα με τις ιδέες του υλισμού και της αθεΐας. Με την φλογερή διδασκαλία της εχάραξε το δρόμο προς την αλήθεια και το φως, με αφετηρία την εδραίωση της αδελφότητος μεταξύ των ανθρώπων χωρίς διάκριση φυλής, πίστεως, τάξεως, γένους ή χρώματος· και το πιστεύω αυτό το έθεσε ως πρώτον σκοπό και επιδίωξη της νεοσυσταθείσης οργανώσεως. Τα βιβλία που έγραψε κατά τη διάρκεια της ζωής της είναι δια μας τους Θεοσόφους ανεξάντλητος πηγή γνώσεως και σοφίας.

Η αλησμόνητος αδελφή μας δεν ήταν απλά ένας διανοητής συγγραφέας ή ένας κοινός φιλόσοφος, αλλά μια μεμνημένη ψυχή που αντλούσε τη γνώση όχι εξ' ανθρώπων, αλλά εκ του θείου κόσμου. Όλοι γνωρίζουν ότι ενεπνέετο και καθοδηγείτο από τους Διδ/λους της σοφίας· δι' αυτό και τα όσα διεκήρυξε προς τους ανθρώπους έχουν τη διαχρονική σφραγίδα της αληθείας. Εις ένα εξ' αυτών, στο «Ίσις αποκαλυμμένη» γράφει μεταξύ άλλων τ' ακόλουθα:

«Οι Ερμητιστές και μεταγενέστερα οι Ροδόσταυροι, πιστεύουν πως όλα τα ορατά και αόρατα πράγματα προέρχονται από τη διαμάχη του φωτός με το σκότος. Και προσθέτει· κάθε σωματίδιο ύλης εμπεριέχει ένα σπινθήρα της θείας ουσίας ή φωτός, ή πνεύματος. Επίσης το φως που αναφέρεται στο βιβλίο της Γενέσεως ονομάζεται από τους Καββαλιστές Σεφίρα η Θεϊκή Διάνοια, ή Μητέρα όλων των Σεφιρόθ. Ενώ ο Πατέρας είναι η κεκρυμμένη Σοφία.

Το φως είναι η αρχική εκπόρευση του υπερτάτου πνεύματος. Είναι η αρχή της Ζωής η anima-mundi που διαπερνά το σύμπαν· ο ηλεκτρικός αναζωογονητής των πάντων. Είναι η μαγική δύναμη και η θέληση του θείου Δημιουργού». Αδ. μου, σύμφωνα με την εσωτερική παράδοση, το φως και το σκότος ως έννοιες υπερβατικές εκφράζουν συμβολικά την πνευματόδοξο διδασκαλία όλων των θρησκειών. Δια του φωτός οι μεμνημένοι Διδ/λοι υπενόουν το πνεύμα της αληθείας, και δια του σκότους εκείνο της πλάνης που δεσπόζει και κυριαρχεί στον γήινο κόσμο. Το φως αντιπροσωπεύει τη δύναμη του αγαθού· και το σκότος τη δύναμη του κακού. Στο Ευαγγέλιο ο Ιησούς φέρεται ειπών: «Εγώ είμαι το φως του κόσμου· όστις ακολουθεί εμέ δεν θέλει περιπατήσει εις το σκότος, αλλά θέλει έχει το φως της ζωής».

Έχω την αίσθηση αδ. μου, ότι το φως αυτό που υπονοούσε ο θείος Ιησούς, συνδέεται άμεσα με το φως της μνήσεως που δίδεται ως ευλογία από τον πνευματικό κόσμο εις τον άξιο και εκλεκτό. Το πνευματικό φως αν και αόρατο εις τα φυσικά αισθητήρια, έχει ουσιαστική ύπαρξη και αποτελεί κατά μία έκφραση, όχι αυτό τούτο το αληθινό πρόσωπο της Θεότητας, αλλά το είδωλο αυτής. Ο Ερμής ο τρισμέγιστος επί αυτού λέγει τα εξής: «Ο Θεός δεν είναι ο Νους, το Πνεύμα και το Φως, αλλά η αιτία όλων τούτων».

Αυτός που εισήλθε στην ατραπό της μαθητείας και ακολουθεί πιστά τους κανόνες της μνήσεως τείνει να προσεγγίσει το φως και

δια του φωτός τη θεότητα. Το φυσικό φως που εκπέμπει ο ήλιος, έχει αναλογική σχέση και προσαρμογή με εκείνο το πνευματικόν. Ο ορατός ήλιος αποδιώχνει τα σκότη και τα φαντάσματα της νυκτός ενώ ο αόρατος εξαλείφει τα σκότη της πλάνης και τη αμαθείας. Όταν ο φυσικός ήλιος εμφανίζεται εις το στερέωμα δίδει την ελπίδα, τη χαρά και τη ζωή στην εκδηλουμένη πλάση. Άνευ αυτού τα πάντα θα ήσαν σκοτάδι και η ζωή με τις ποικίλες εκδηλώσεις της εις λανθάνουσα κατάσταση. Οι οφθαλμοί δεν θα υπήρχαν αφού δεν θα εχρειάζοντο και η διάνοια θα ήταν υποτυπωδώς ανεπτυγμένη. Οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι απέδιδαν εις το φως του ηλίου εκτός των άλλων και γονιμοποιούν ιδιότητα αποκαλούντες αυτόν πατέρα δημιουργόν.

Είναι γνωστή η φράση ενός αρχαίου κειμένου που λέγει:

«Πατήρ μου είναι ο ήλιος, η γη είναι η τροφός μου».

Και όντως αδ. μου ο ήλιος η διάπυρος αυτή πυρατωμένη μάζα που ζωογονεί και φωτίζει τον ουράνιο θόλο, αποτελεί τη γενεσιουργό αιτία πάσης ορατής εκδηλώσεως. Οι εσωτερικές παραδόσεις της αρχαιότητας εδέχοντο ότι το φως του ηλίου αποτελεί το θείο σπέρμα που εισέρχεται φανερά και κρυφά εις τη μήτρα της γης και τη γονιμοποιεί. Εις τα Εποπτικά Μυστήρια της Ελευσίνας, η αλήθεια αυτή αλληγορείτο δια της ερωτικής ενώσεως του Διός μετά της Δήμητρας. Ο ήλιος αποτελεί τον ενωτικό κρίκο μεταξύ ημών και του απείρου. Αυτός με τη μυστηριώδη ακτινοβολία του συνθέτει σήμερον, αποσυνθέτει αύριον και ανασυνθέτει και πάλι. Αυτός είναι εκείνος που κατευθύνει και ρυθμίζει την όλη οικονομία της ζωής επί της γης.

Εκ της θέσεως την οποία λαμβάνει η γη προς αυτόν προκαλούνται αι ώραι του έτους (εποχές) με τις ποικίλες εκδηλώσεις των. Όπισθεν όμως του φυσικού ηλίου υπάρχει εις πλήρη δύναμη και δόξα ο πνευματικός ήλιος, ο οποίος με την αόρατο ακτινοβολία αυτού ζωογονεί, θρέφει και προάγει τις ώριμες και καλλιεργημένες ψυχές. Περί του ηλίου αυτού αναφέρει σχετικώς ο Απουλήιος εις το έργον του, «ο χρυσούς όνος», όπου ο ήρως του διηγήματος Λούκιος, μνηθείς εις τα Αιγυπτιακά Μυστήρια, είδε με τους οφθαλμούς της ψυχής του τον ήλιο του μεσονυκτίου λάμποντα εν πλήρη μεσημβρία. Εις ένα εσωτερικό κείμενο, εις ερώτηση «διατί ερχόμεθα εδώ;», δίδεται η απάντηση: «Για ν' αναζητήσουμε το φως».

Αυτό το φως της αληθείας περί του οποίου ομιλούν όλες οι αρχαίες παραδόσεις με διαφορετικούς λεκτικούς όρους αναζητούμε

και μεις οι Θεόσοφοι. Οι άνθρωποι όμως μη έχοντες γνώση και συνείδηση αυτού ζουν εις το σκότος. Δεν ακολουθούν επομένως το δρόμον της αρετής και του φωτός, αλλά εκείνον της κακίας και του σκότους, με αποτέλεσμα την πρόοδο και ανάπτυξη όχι της θείας φύσεως της ενοικούσης εντός αυτών, αλλά της κτηνώδους τοιαύτης, η οποία επί των ημερών μας δεσπόζει και κυριαρχεί. Εύχομαι ολοψύχως όπως προσανατολίσουμε εαυτούς προς την από αιώνας, αιώνων χαραχθείσα κατεύθυνση και πορεία, όχι απλώς του φυσικού ηλίου, αλλά προς εκείνην του πνευματικού, το φως του οποίου βλέπουν και αισθάνονται μόνον εκείνοι που έχουν καθαρή την καρδιά, όπως είπε ο θεάνθρωπος Ιησούς εις την επί του όρους ομιλία.

Η λαϊκή σοφία για το γάμο ως μοιραίο γεγονός

Όλα είναι του κεφαλιού κι η παντρεία της τύχης.

Οι γάμοι είναι στον ουρανό γραμμένοι.

Όλα τα κάνουν οι άνθρωποι, μόνο το γάμο ο Θεός.

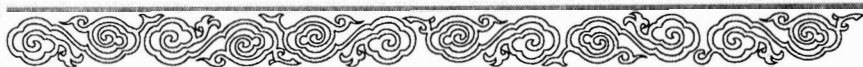
Από την αρχαία ελληνική διανόηση:

Της μοίρας μέλημα είναι ο γάμος μας.

Ευριπίδη (Ηλέκτρα, 1100)

Αρχίζω να νομίζω πως τώρα μονάχα ξέρω τι θα πει ευτυχία. Τώρα μονάχα το καταλαβαίνω, γιατί το ζω, το παμπάλαιο ρητό της Χρηστομάθειας: Ευτυχία θα πει να κάνεις το χρέος σου. Κι όσο πιο δύσκολο το χρέος, τόσο πιο μεγάλη η ευτυχία.

*Ν. Καζαντζάκης (Βίος και Πολιτεία του
Αλέξη Ζορμπά, Αθήνα 1973⁷, σελ. 346*

ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΡΑΓΙΚΗ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΚΑΪΡΗΣ

Του αείμνηστου Λογοτέχνη Σπύρου Μελά

Ο Καΐρης στάθηκε μια μεγάλη πνευματική και τραγική Ελληνική φυσιογνωμία των αρχών του 19ου αιώνα. Πολλοί επιφανείς ξένοι αφιέρωσαν μελέτες γι' αυτόν, τη ζωή και το έργο του, ο δε Ερρίκος Καρτ, γράφοντας γι' αυτόν, τον ωνόμασε: «Ένας νέος Σωκράτης μεταξύ των συγχρόνων Ελλήνων». Αλλ' αν ως πνεύμα δεν μπορεί βέβαια, να συγκριθεί με το Σωκράτη, ως ήθος, όμως, ως αρετή και ως δραματική περιπέτεια βίου παρουσιάζει πολλές ομοιότητες: Αποσυνάγωγος και καταδικασμένος από το δικαστήριο πέθανε στις φυλακές Σύρου για να μη προδώσει ό,τι πίστευε ως αλήθεια για το Θεό, για τον κόσμο και για τον άνθρωπο.

Φλογερός πατριώτης, ανήκοντας στη Φιλική Εταιρία, επολέμησε, σαν απλός στρατιώτης για την ελευθερία της Ελλάδας, στην εκστρατεία του Ολύμπου, όπου επήρε ένα βαρύ τραύμα στο πόδι, που τελικώς τον έφερε στον τάφο... Αυτό το ελησμόνησαν οι δικασταί της Σύρου, που τον έστειλαν να πεθάνει στη φυλακή, ενώ το τραύμα του (τον εβασάνισε σ' όλη του τη μετέπειτα ζωή του) πυρορούσε... Εξέχασαν, ότι πληρεξούσιος του Έθνους, στην επαναστατική συνέλευση του Άστρους, άστραφτε και βροντούσε, ότι σαν πρόεδρος της τρίτης περιόδου του Βουλευτικού στο Ναύπλιο, είχε εκφωνήσει ένα από τους ωραιότερους λόγους για την εθνική ελευθερία...

Είχαν λησμονήσει ακόμη, ότι αυτός, ως αντιπρόσωπος της ελευθερωμένης Ελλάδας, είχε προσφωνήσει, με λόγια υπέροχα, τον πρώτο Κυβερνήτη της, τον Καποδίστρια. Όλα τα εξέχασε ο σχολαστικός φανατισμός, τον οποίο δεν κατώρθωσε να δαμάσει ούτε η δικανική ευγλωττία του Νικολάου Σαρίπογλου, που τον υπεράσισε στ' όνομα του απαραβίαστου της ανθρώπινης συνειδήσεως. Το χαριτόβρυτο Ελληνικό Σύνταγμα του 1844, την είχε αναγνωρίσει. Και η δίκη γινόταν στα 1852 –οκτώ χρόνια αργότερα.

Ήμουν μικρό παιδί, στην Άνδρο (εμείναμε για λίγο εκεί, διότι ο πατέρας μου υπηρετούσε, ως δικαστικός) όταν πρωτάκουσα τ' όνομα του «κολασμένου». Το συντρόφευαν θρύλοι εφιαλτικοί, που κατέθλιβαν την παιδιάστική ψυχή μου: Τον είχαν θάψει στο Λοιμοκαθαρητήριο, σαν τους πανουκλιασμένους, χωρίς παπά, χωρίς καμιά θρησκευτική πομπή. Και δεν είχαν επιτρέψει σε κανένα να παραστεί, ούτε στους δικούς του, να τον κλάψουν· και, τη νύχτα, τον ξέθαψαν, του άνοιξαν την κοιλιά και τον παραγέμισαν με... ασβέστη – κανένας δεν ήξερε γιατί!... Και δεν ήταν καθόλου παραμύθια ολ' αυτά– ήταν ωμή πραγματικότητα!

Ποιο ήταν το έγκλημά του: Το ίδιο με τον Σωκράτη: **Η σοφία του!** Ήταν από τους πιο μορφωμένους όχι Έλληνες, αλλά Ευρωπαίους του καιρού του. Είχε κάμει σπουδές ευρύτατες στην Πίζα και στο Παρίσι, υπό τη στοργική καθοδήγηση του Κοραή. Η έκταση των γνώσεών του ήταν τέτοια, ώστε μπορούσε να συνοψίσει όλη τη μάθηση της εποχής του σ' ένα βιβλίο. Και τώκανε στην «Γνωστική» του, ένα σύγγραμμα, που εμυούσε αμέσως τους μαθητές του στον θησαυρό των συγχρόνων γνώσεων σ' όλες τις περιοχές της ερεύνης. Κι' όσο για την αρχαιομάθειά του, ήταν τέτοια, ώστε να μπορεί όχι απλώς να γράφει, αλλά να συνθέτει ύμνους στη... δωρική διάλεκτο(...).

Επιστήμων γερά καταρτισμένος (φυσικός και μαθηματικός), φιλόσοφος βαθειά μελετημένος στα προβλήματα της μεταφυσικής, φιλόλογος άριστος, θρησκευτολόγος, απόλυτα ενημερωμένος στην ιστορία και το περιεχόμενο των θρησκειών, είχε συνάμα δύναμη λόγου και πειθούς σπανία και μια έμφυτη παιδαγωγική ικανότητα, που τον ανέδειξε, νεώτατο, διευθυντή της Ευαγγελικής Σχολής της Σμύρνης και καθηγητή της περίφημης Σχολής των Κυδωνιών, όπου η διδασκαλία του είχε αφήσει εποχή. Αλλ' όταν, ευθύς μετά την απελευθέρωση της Ελλάδος, απεφάσισε να ιδρύσει στην Άνδρο σχολή δική του –το ξακουστό και κατόπιν τόσο δυσφημισμένο «Ορφανοτροφείο» του –και εγύρισε όλη την Ανατολή και όλη την Ευρώπη, Κεντρική και Δυτική, μαζεύοντας εράνους από τους Έλληνες των παροικιών, αλλά και από τους ξένους, επέρασε από την Ελβετία, όπου εμελέτησε τη μέθοδο του μεγάλου παιδαγωγού Πετσαλότζι και εγύρισε πάνοπλος στην πατρίδα, με τον πόθο να σκορπίσει τα φώτα της παιδείας και να βοηθήσει στην πνευματική αναγέννηση.

Στις αρχές προχώρησε θαυμάσια· η φήμη της σχολής του μεσουράνησε. Αλλά (...) τον έφερε αντιμέτωπο της Εκκλησίας, του

Κράτους και της Κοινής Γνώμης, για να τον κάμει από εκπαιδευτή ήρωα τραγωδίας.

Ο Ανδρέας Συγγρός, που εμαθήτευσε στη σχολή του Καΐρη, μας δίνει μερικές ζωντανές κι' αψεудείς πληροφορίες γι' αυτήν. Σ' αυτό το περίεργο «Ορφανοτροφείο» φοιτούσαν παιδιά ηλικίας 9 ετών, αλλά και άνδρες, έως τα τριάντα! Η εκπαίδευσις άρχιζε από το λεγόμενο Ελληνικό Σχολείο κι' έφθανε ως την τελευταία τάξη του Γυμνασίου, αλλά χωρίς να σταματάει σ' αυτήν, γιατί στην ανωτάτη τάξη ο Καΐρης edίδασκε φιλοσοφία, λογική, θρησκευολογία και άλλα γενικά μαθήματα.

«Το μοναδικόν δε και ούτως ειπείν τεράστιον –γράφει ο Συγγρός– είναι, ότι κυρίως διδάσκαλος, καθηγητής και συγγραφεύς των βιβλίων των αναγκαιούντων προς διδασκαλίαν, από της γραμματικής μέχρι των φιλοσοφικών συγγραμμάτων, ήτο αυτός ο Θεόφιλος Καΐρης»...

Εδίδασκε 9 ώρες την ημέρα! Τέσσερες το πρωί και πέντε το απόγευμα. Στο διάλειμμα του μεσημεριού επέβλεπε την δίαιτα των εσωτερικών μαθητών και, γενικώτερα, την διοίκηση της σχολής, τρώγοντας, μεσημέρι, βράδυ, μαζί με τους μαθητάς. Μετά το δείπνο, από τις επτά έως τις εννέα, επέβλεπε την μελέτη των εσωτερικών μαθητών, κι' έπειτα κλεινόταν στο γραφείο του και edιάβαζε και μελετούσε, ως τις δύο μετά τα μεσάνυκτα, για να ξυπνήσει στις έξη το πρωί:

«Ουδέποτε –γράφει ο Συγγρός– επί εξαετίαν, καθ' ην διήρκεσεν η λειτουργία της σχολής, εκοιμήθη πλέον των 4 ωρών καθ' ημερονύκτιον, εκτός οσάκις ησθένει, τούτο δε συνέβαινε σπανίως, ένεκα της μεγάλης λιτότητος της τροφής του και της σκληραγωγίας, εις ην αείποτε υπέβαλλεν εαυτόν... Ζωηρότατα ενθυμούμαι το εσωτερικόν του προς ύπνον δωματίου του. Εν λίαν στενόχωρον, αυτόχρημα μοναχού κελίου, περιέχον μίαν ξύλινην κλίνην, της οποίας το στρώμα και το εφάπλωμα περιωρίζοντο εις δύο χονδράς βαλέντζας και προσκεφάλαιον σκληρόν δι' ερίου πεπληρωμένον, ξύλινή αχρωμάτιστος τράπεζα και μία καθέκλα –ουδέν πλέον»...

Ήταν, μ' άλλα λόγια, πρότυπο ασκητικής ζωής. Ως ιερωμένος, κάθε Κυριακή και σ' όλες τις δεσποτικές γιορτές, λειτουργούσε ο ίδιος στην εκκλησία και edίδασκε το λόγο του Θεού. Έπειτα, συνώδευε ο ίδιος τους μαθητάς του στους περιπάτους και τους εμάθαινε διάφορα αθλητικά παιχνίδια. Τις Αποκριές τους edίδασκε να παίζουν δράματα και κωμωδίες, που έγγραφε ο ίδιος· αυτός

εσχεδίαζε τα θεατρικά κοστούμια κι' επέβλεπε την εκτέλεσή τους κι' αυτός έκανε τον υποβολέα στις παραστάσεις. Έτσι διασκέδαζε τους εσωτερικούς μαθητάς, μορφώνοντάς τους· αλλά προσκαλούσε και τους εξωτερικούς μαθητάς να παίρνουν μέρος στην ψυχαγωγία και να ξεχνούν τα βάσανα που επερνούσαν στο νησί, ακόμη και στο ζήτημα της τροφής και της κατοικίας.

Γιατί μαζεύθηκαν, στην Άνδρο, πολυάριθμοι εξωτερικοί μαθηταί, απ' όλες τις Ελληνικές παροικίες της Ευρώπης και της Μικράς Ασίας, όπως και από την ελεύθερη Ελλάδα. Κι' όλοι αυτοί έπρεπε να στεγασθούν. Εσχημάτιζαν ομάδες κι' ενοίκιαζαν ένα σπιτάκι, του οποίου ο ιδιοκτήτης ή περιωριζέτο στο υπόγειο ή μετανάστευε στην εξοχή(...).

Τέτοια φήμη είχε δημιουργηθή για τη σπουδαιότητα της Σχολής του Καϊρη, ώστε, μ' όλη την κατάσταση αυτή, να μη προφθάνουν στην Άνδρο να στεγάσουν καινούργιους εξωτερικούς μαθητάς. Κι' όσο για τους εσωτερικούς, δεν υπήρχε ούτε μία θέσις! Η υπόληψις του εκπαιδευτηρίου αυτού, που παρόμοιο του δεν είχε να δείξη το Κράτος, μεσουρανούσε έως το 1838 (...). Ξαφνικά (...) καταργήθηκαν εντελώς οι λειτουργίες στην εκκλησία, για να αντικατασταθούν με θρησκευτικές τελετές, μέσα στη σχολή, όπου πήγαιναν και οι περισσότεροι από τους εξωτερικούς μαθητάς:

«Αι τελεταί αυταί –γράφει ο Συγγρός– συνίσταντο εις ύμνους και προσευχάς προς ένα και μόνον Θεόν, τελούμεναι υπό του Θεοφίλου Καϊρη, όστις πλήρες ασματολόγιον και ευχολόγιον είχε συντάξει προς τούτο».

Ήταν αρχή αιρετικής στάσεως, που έμελλε να επισύρει εναντίον του αδυσώπητο, μέχρις εξοντώσεως, διωγμό...

Η σχολή του Καϊρη στην Άνδρο ήταν Ελληνικό Σχολείο, Γυμνάσιο και Πανεπιστήμιο. Εκτός από τη «Γνωστική», που ήταν μια εγκυκλοπαίδεια όλων των γνώσεων της εποχής του, edίδασκε τα πάντα: Μαθηματικά (όχι μόνο κατώτερα, αλλά και ανώτερα) φυσική, χημεία, κοσμογραφία, υδροστατική, αστρονομία, ορυκτολογία, φυσιολογία, ιστορία της φιλοσοφίας, ψυχολογία, λογική, αρχαίους συγγραφείς, ρητορική, ποιητική και θρησκευσιολογία (...).

Επίστευεν απόλυτα στην ύπαρξη του Θεού. Και εκήρυσσε το σέβας προς Αυτόν (εξ ου και ο τίτλος «Θεοσέβεια» της διδασκαλίας του). Αλλά δεν δεχότανε την ύπαρξη της Αγίας Τριάδας(...) ούτε το θεόπνευστο των Γραφών, ούτε τα Μυστήρια, ούτε τις λειτουργίες, ούτε τις εικόνες, ούτε τις νηστείες. Δεν ήταν κατὰ

του Χριστιανισμού και της ηθικής του διδασκαλίας, αλλά κατά του δόγματος και της Εκκλησίας. Και δεν είχε στάση επιθετική εναντίον τους, όπως αργότερα ο Λασκαράτος, αλλ' απλώς αρνητική: Δεν τα παραδεχόταν...

Είχε προφανώς επηρεασθή κατά το ταξίδι του και τις σπουδές του στη Γαλλία, όπως και ο Κοραΐς, από το πνεύμα της Γαλλικής Επανάστασης. Κατ' απομίμηση, μάλιστα, των Γάλλων επαναστατών, ήθελε να αλλάξει και τα ονόματα των μηνών του έτους... Αλλ' ο μεν Κοραΐς, φύση πιο συντηρητική και βαθύτερη, ουδέποτε διανοήθη να κάμει επικίνδυνα νεωτεριστικά κηρύγματα, προ πάντων στο λεπτό θέμα της πίστεως. Ο Καΐρης, ένας ιερωμένος, το απετόλμησε, παρ' όλους τους μεγάλους κινδύνους, που ήξερε, ότι θα διατρέξει. Επιστήμων και φιλόσοφος, αλλά και θερμή φύσις αποστολική, επροτίμησε την ολέθρια περιπέτεια παρά να αποσιωπήσει ό,τι πίστευε ως αλήθεια και να μη εργασθεί για τη διάδοσή της (...).

Ο Ανδρέας Συγγρός μας δίνει τη σχετική εικόνα:

«Δεν ηδύνατο –γράφει– να παρέλθη πολύς καιρός χωρίς να γίνωσι ταύτα γνωστά και, το χειρότερον, πλείστοι να κατηχηθώσι και, εν τη αμαθεία αυτών, να ασπασθώσι και, εν τη αμαθεία αυτών, να ασπασθώσι το νέον δόγμα, το απαλλάσσον αυτούς της τελέσεως των χριστιανικών χρεών, εξομολογήσεων, δηλαδή, νηστειών κ.λπ., τα οποία εθεώρουν ως τύπους οχληρούς(...)».

Ήταν, λοιπόν, πολύ φυσικό, ύστερα από μια τέτοια κατάσταση να εκστρατεύσει από τις στήλες τού «Αιώνας» ο Κωνσταντίνος Οικονόμος εναντίον της αιρετικής διδασχής του Καΐρη και της προπαγάνδας των μαθητών και των οπαδών του. Και ακόμα πιο φυσικό ήταν να του ζητήσει εξηγήσεις η Ιερά Σύνοδος. Ο σοφός της Άνδρου απάντησε με τρόπο, που δεν ικανοποίησε καθόλου τους συνοδικούς. Και τότε αυτοί, όπως είχαν δικαίωμα, του ζήτησαν μια κατηγορηματική «ομολογία πίστεως».

Η απόκριση του Καΐρη ήταν, όπως έπρεπε κανείς να το περιμένει, όχι από τον ιερωμένο, αλλ' από τον φιλόσοφο: «Βλέπω, ότι είναι ανάγκη ή να καταπατήσω» τη συνείδησίν μου και ν' απατήσω την Ιεράν του Έθνους μου Σύνοδον, το οποίον δι' εμέ είναι αδύνατον, ή ν' αποφύγω τον τρομερόν του συνειδότος έλεγχον, να καταφύγω εις το έλεος του Θεού και να είμαι σύμφωνος με Αυτόν και μ' εμαυτόν, το οποίον δ' εμέ είναι και ευλογώτερον και προτιμότερον». Η απάντησις αυτή, που εκφράζει όλο το δράμα του και που έγινε αφορμή του αδησώπητου διωγμού, των βασάνων, της

καταδίκης και του θανάτου του, είναι μνημείο πνευματικού ηρωισμού. Αλλ' όταν οι εορτασται της μνήμης του θα εξάρουν την υπέροχη ειλικρίνεια και τη σεμνότητά του, ας μη λησμονούν και το ολισθηρό έδαφος του αγώνος, όπου παρουσίασε την πνευματική αρετή και τον αδάμαστο χαρακτήρα του.

(Φιλολογική πρωτοχρονιά 1969)

Μία ακόμα μαρτυρία

«(...) Όταν το 1844 εψηφίσθη το Σύνταγμα, το οποίον καθιέρωνε την ελευθερία της συνειδήσεως, επέστρεψε εκ νέου ο Καϊρης εκ Παρισίων, όπου είχε εν τω μεταξύ αυτοεξορισθή, εις την Ελλάδα. Κατηγορηθείς όμως και πάλιν επί προσηλυτισμού, παρεπέμφθη εις δίκην το 1852 και καταδικάσθη εις φυλάκισιν δύο ετών και 10 ημερών, καίτοι ουδέν συγκεκριμένον κατά την δίκην στοιχείον προσεκομίσθη. Εγκλησθείς εις τας φυλακάς, γέρων πλέον και εξηντλημένος, από τα ταλαιπωρία απέθανε την 9ην Ιανουαρίου 1853 και ετάφη παρά το Λαζαρέττον της Σύρου, χωρίς να επιτραπή ουδ' εις αυτόν τον αδελφόν του να τον αποχαιρετήση νεκρόν.

Ολίγον μετά τον θάνατόν του οι συγγενείς αυτού προσέβαλον την απόφασιν ενώπιον του Αρείου Πάγου, όστις και ανήρεσεν αυτήν την 19ην Ιανουαρίου 1853. Αλλ' αργά πλέον, διότι ο Καϊρης είχε αποθάνει!...

Αυτός είναι ο Καϊρης(...) Ιεροφάντης των μουσών, πατριδολάτρης, φιλήσυχος και βαθυστόχαστος, θεοσεβής και σεμνός, πολύμορφος και σχεδόν πάνσοφος και συγγραφεύς πλήστων όσων και αξιολογωτάτων συγγραμμάτων(...).

Στεφάνου Βασιλόπουλου

Περιοδικόν «Ο Ήλιος», 15/8/1953

Για χάρη της ενότητος του κειμένου δημοσιεύουμε την απολογία του Θεόφιλου Καϊρη, που είχαμε δημοσιεύσει σε παλαιότερο τεύχος.

Ο «Ιλιός»

«Ούτε εισηγητής, ούτε ιδρυτής νέας θρησκείας είμαι, διότι φρονώ ότι τούτο δεν είναι έργον ανθρώπου, καθόσον τα τοιαύτα εις δύναται, ο εκ του μηδενός παραγαγών το Σύμπαν. Η Θεοσέβεια δεν έχει άλλον διδάσκαλον ει μη μόνον τον Θεόν, καθότι αυτή είναι απόρροια της ηθικής του Θεού· επομένως, ως προείπον, ούτε καθιδρυτής είμαι ο Θεοσεβείας, ούτε προσηλυτιστής υπέρ αυτής. Παιδίον ακόμη ων είχα πλείστας αμφιβολίας περί των δογμάτων της χριστιανικής θρησκείας και περί των μυστηρίων αυτής. Προς διάλυσιν των αποριών μου τούτων ηρώτησα τους διδασκάλους μου, αλλ' αι απαντήσεις αυτών, πάντη ασαφείς, δεν με εξέβαλον της αβύσσου της αμηχανίας.

Ανετράφην και edιδάχθην υπό του καυχώματος των Κυδωνιών, του Βενιαμίν, αλλά και εις πάντα τα λοιπά ο πάνσοφος εκείνος διδάσκαλος με εφώτιζεν, εις όσα όμως εγώ ανέκαθεν αμφέβαλλον δεν ίσχυσε να με βεβαιώση, ούτε κατώρθωσε να με πείση. Εν τη αμηχανία μου ταύτη ευρισκόμενος εκινδύνευα να μείνω άθρησκος, μη ανεχόμενος όμως την κτηνώδη ταύτην κατάστασιν απεφάσισα να εγκαρτερήσω μέχρις ου δυνηθώ να λύσω τας απορίας μου, καθόσον, αν διετέλουν εισέτι αμφιβάλλων και απορών, ωμοιάζον άνθρωπον πεσόντα εις βάραθρον, όστις, ενώ καταγίνεται όλαις δυνάμεσι να εξέλθη, καταθρανομένων των εφ' ων στηρίζει τους πόδας του σαθρών βάσεων, βυθίζεται έτι μάλλον εις το χάος αυτού.

Επί τέλους γαληνιαίαν τινά και νήνεμον νύκτα ατενίσας προς τον αστερόεντα και λαμπρότατον ουρανόν ενόμισα ότι ανέγνων επ' αυτού χρυσοίς γραμμασιν τας λέξεις «Θεόν σέβου», «Θεόν αγάπα». Έκτοτε ησθάνθην καταπαύουσαν την ταραχήν της ψυχής την μέχρι της στιγμής εκείνης ως εκ της αμφιβολίας κατασπαράττουσαν το πνεύμα μου.

Ακολουθως μετέβην εις την Ευρώπην, όπου δεν αφήκα ουδένα διδάσκαλον της Ρωμαϊκής εκκλησίας, τον οποίον να μη ηρώτησα περί θρησκείας. Επί τέλους παραδεχθείς καθ' ολοκληρίαν την θεοσεβείαν, και μόνον εις την λατρείαν του Δημιουργού όλως παραδοθείς, περί ουδενός άλλου πλέον εσκεπτόμην, ει μη περί του πως ηδυνάμην να συντελέσω προς απελευθέρωσιν της τότε επαναστατησάσης πατρίδος μου, καθόσον και δεύτερον μετά τινα χρόνον ατενίσας προς τον ουρανόν ανέγνων εκτός του «Θεόν σέβου» και το «αγάπα την πατρίδα σου και θυσιάσθητι υπέρ αυτής». Αγωνισθείς εις διάφορα μέρη, πολλάκις με κίνδυνον της ζωής μου, εσώ-

θην τη θεία προνοία και απήλθον εις Άνδρον. Εκεί διαμένων από της ανεξαρτησίας της Ελλάδος διετέλουν λατρεύων τον Δημιουργόν του παντός ως θεοσοβικόν ον. Ουδέποτε προσηλύτισά τινα εις την Θεοσέβειαν, της οποίας την καθίδρυσιν και διάδοσιν μου αποδίδουν.

Ευτυχέστατον ήθελα θεωρήσει εμαυτόν, αν εγώ καθίδρουν θρησκείαν ιδίαν, υπέρ της διαδόσεως της οποίας άλλως είμαι έτοιμος μυριάς ζωάς να θυσιάσω και όλον μου το αίμα να χύσω. Αλλ' οπωσδήποτε κατηγορούμενος σήμεραν επί προσηλιτισμώ απαντώ ενώπιον του ελευθέρου δικαστηρίου της πατρίδος μου ότι ο θεοσεβής ουδέποτε είναι προσηλυτιστής, οιονδήποτε δε και αν είναι το αποτέλεσμα της προκειμένης δίκης, ήτις με ηξίωσε να εμφανισθώ ενώπιον των δικαστών του απελευθερωθέντος έθνους μου, οιασδήποτε και αν είναι η έκβασις της κατ' εμού κατηγορίας, θέλω ευγνωμονεί εκείνον, όστις με έφερεν ενώπιον του δικαστηρίου, αποδεχόμενος την σημερινήν ημέραν ως την ωραιότεραν του βίου μου».

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

Πώς περιγράφει ο **Βάσος Μαθιόπουλος** την τελευταία συνάντησή του με τον ποιητή της «Ανθισμένης Μυγδαλιάς»

Γεώργιο Δροσίνη, είκοσι ημέρες πριν το θάνατό του.

Τελευταία φορά συνάντησα τον Γεώργιο Δροσίνη, το δειλινό της 12 του Δεκέμβρη του 1950. Ένα βαρύ, υγρό, ολοπόρφυρο δειλινό τον ξαναβρήκα ήμερον όπως πάντα, κυκλωμένον από τις αναμνήσεις του και βυθισμένο στη γαλήνη των 92 του χρόνων. Το ποιητικό πρόσωπο με τα παιδικά μάτια είχε μια νότα μελαγχολίας. Κάτι βαθύ, κάτι άφωνο έδινε μια μυσταγωγία στην ατμόσφαιρα της κάμαρας, που θύμιζε πάντα κάποιους παλιούς αργύριστους χρόνους.

Κάποιο προαίσθημα πλανιόταν γύρω. Κάθισα με κάποιο σφίξιμο, σα να διαισθανόμουν τον ερχόμενο χωρισμό. Κι ο ποιητής όμως το ήμερο εκείνο βράδυ με κοιτούσε με μια καινούργιαν έκφραση. Ζητούσε ίσως ν' αποτυπώσει έντονα μέσα του τις εικόνες των φιλικών του ειδώλων για να τις ζη, να τις χαίρεται, ίσως, στη νέα κατάσταση που θάμπαινε σε είκοσι μόλις μέρες...

Στην αρχή δεν μιλούσαμε. Δυο άνθρωποι, που ένοιωσαν με του καιρού το πέρασμα ο ένας τον άλλον, ξαίρουν να σωπαίνουν. Κι άλλωστε όταν ο ποιητής δεν απήγγελλε στίχους, όπως στη στερνή μας συνάντηση, τα σοννέτα του αντηχούσαν μόνα μπρος στα έκθαμβα μάτια των μεγάλων φίλων που χαμογελούσαν υπερκόσμια μέσ' απ' τα πορτραίτα τους. Ο Goethe και ο Schiller συνομιλούσαν με τους στίχους, με τον ποιητή.

Όμως ο Δροσίνης δεν έμεινε πολύ στη σιωπή. Ίσως επειδή κάποια μυστική φωνή τον πρότρεψε να μου μιλήσει για τελευταία φορά, ίσως επειδή βάραινε πολύ το στήθος του εκείνο το αλησμόνητο δειλινό της Κηφισιάς, μίλησε απλά όπως πάντα, μ' ένα ωχρο, πρωτόγνωρο χαμόγελο:

– Βλέπεις εκείνη τη φωτογραφία, πούχω στημένη κάτω απ' τους ελάτινους κλώνους της Πάρνηθας; Είναι της Κυρίας Έλδας Νάζου, που με συνδέει μαζί της φιλία αδελφική εξηντατεσσάρων χρόνων! Τελευταία έρχεται συχνά και με βλέπει, κι ο χειμώνας και των δυο μας φωτίζεται... Πέρσι δεν ταξίδεψε στο εξωτερικό, όπως έκανε κάθε καλοκαίρι, για να μείνει κοντά μου. Ήρθε και κάθισε σ' ένα κοντινό ξενοδοχείο κι' όλη μέρα ήταν εδώ.

Και τα μάτια του λευκού πρεσβύτη στυλωμένα πάντα στη φωτογραφία, στυλωμένα σε μιαν ολόκληρη ζωή, έλαμψαν, κι ύστερα έμειναν υγρά κι ακίνητα.

– Κι όμως, μούπε σε λίγο. Σήμερα δε θάθελα νάμαι θλιμένος. Και δεν ξέρω γιατί μια μελαγχολία με κυρίεψε απ' το απομεσήμερο. Θυμούμαι διαρκώς στίχους του Heine και δικούς μου που γράφτηκαν σε δίσεχτους χρόνους... Το πρωί –συνέχισεν ο ποιητής, και διατηρώ τη φρασεολογία του– ήμουν τόσο χαρούμενος! Πήρα ένα γράμμα από κάποιο ξεχασμένο συγγενή. Και από τόσο μακριά, που πριν τ' ανοίξω απόρησα ποιος άραγε να με θυμήθηκε από τη Χιλή. Μούγραφε πως σ' ένα κέντρο της μακρινής αυτής χώρας, που βρέθηκε για δουλειές του, άκουσε από ένα όμιλο νεαρών ναυτών την «Ανθισμένη Μυγδαλιά». Ήταν μεταναστάτες, που μόλις είχαν φτάσει εκεί από την Ελλάδα και κόμιζαν μαζί, δημοτικό πιά τραγούδι, το αθώο σοννέτο μου, που ούτε υποψιαζόμουν σαν τόγραφα την κατοπινή του τύχη.

Μια γαλήνη χύθηκε στο πρόσωπό του. Πάντα του σαν έπαιρνε τέτοια μηνύματα, χαιρόταν σα μικρό παιδί. Γιατί δεν έκρυβε εγωισμό, ποτέ της η απλή χαρά του. Την ίδια έκφραση πήρε και

σαν μου ανέφερε το γεγονός που τον κρατούσε, τις λιγοστές εκείνες μέρες που του έμεναν στη γη, σε μεγάλη συγκίνηση.

– Ένας ορειβατικός όμιλος, ο «Ροβερτιανός», με γέμισε χαρά προχτές την Κυριακή, άρχισε. Πολλά κορίτσια, η Άνοιξη, ίδια, εισέβαλαν δροσερά και γέμισαν την (βίλα του) «Αμαρυλλίδα», την είσοδο και το δρόμο προς μεγάλη κατάπληξη της γειτονιάς που τα χάρηκε μαζί μου. Μου τραγούδησαν βέβαια την «Αμυγδαλιά» και μου απήγγειλαν το «Ελληνικό χώμα», την «Πατρίδα» κι ένα σωρό άλλα. Τέτοια χαρά είχα να νοιώσω από πέρσι τον ●χτώβρη που γιορτάστηκαν εδώ στην Κηφισιά τα ενενηντάχρονά μου... Και για να ευχαριστήσω τις μικρές αυτές φίλες μου έσφιξα το χέρι τους και τις ευχήθηκα φιλώντας τις όλες στα μέτωπα. Έκλαιγαν από συγκίνηση. Κι εγώ τότε, τους είπα να σας χαίρεται η μητέρα σας και να της πείτε να σας φιλήσει στο ίδιο μέρος που σας φίλησα για να συμπληρωθεί με το δικό μου της μάνας το φιλί!...

Έξω είχε νυχτώσει πια, όταν σώπασε ο Μεγάλος Φίλος. Το πρόσωπό του φωτιζόταν μόνο από την κόκκινη λάμψη της ηλεκτρικής θερμάστρας, που τον συντρόφευε τα μεγάλα δειλινά του χειμώνα. Μια ανύπαρκτη για την εποχή μας ησυχία σκέπασε την «Αμαρυλλίδα». Τίποτα δεν θα τάραζε πια την Αιώνια Γαλήνη που πλησίαζε. Μονάχα η καμπάνα τ' Άη Δημήτρη χτύπησε βαρειά εννιά μονότονους χτύπους σαν φίλησα το σεβαστό χέρι φεύγοντας για τελευταία φορά.

Δε θα το λησμονήσω ποτέ το μυστικό εκείνο βράδυ...

(«Νέα Εστία», Τόμος Ν, 1951, σελ. 1396)

Κάθε μέρα πού'ρχεται και φεύγει μου φέρνει τούτη τη διδαχή-διδαχή πληρωμένη με πόνους, που τους χρωστώ, ωστόσο, χάρη: **Υπομονή**, αυτό είναι το μεγάλο μυστικό!

Rainer Maria Rilke («Γράμματα, σ' ένα νέο ποιητή»
μετάφρ. Μ. Πλωρίτη, «Ικαρος»)

ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ

*Περικοπαί ομιλίας του Σπύρου Νάγου σε φιλοσοφικό εργαστήριο
στις 9-5-1905*

Ω άνθρωποι θνητοί! Ακροασθείτε τον Θεόν σοφόν εις ό,τι κατωτέρω θα είπω και αν είσθε αληθώς ως προείπον και σεις Μονάδες ενέχουσι εντός των το Θεόν Άπειρον και αισθανόμεναι αυτό, ακολουθήσατε την οδόν την οποίαν εκείνος εχάραξε.

Έργον μου έλεγεν, είναι όχι να βαδίσω επί εκείνων των γραμμών επί των οποίων οι Θείοι μύσται εχάραξαν εις τας τελούμενα μεγάλα μυστήρια. Εις αυτά τελούνται Θεΐαι τελεταί αι οποίαι γε-
ραίνουν τας ενεργείας της Φύσεως και αποκαθιστούν τους μυου-
μένους εις την Θεΐαν γνώσιν. Βεβαίως αυτό είναι Θεΐον έργον. Έργον μου είναι να συντρέξω εις την παραγωγήν αρμονίας εις την κοινωνίαν των ανθρώπων διότι όταν δεν επικρατεί αρμονία η ανθρωπότης ευρίσκεται εκτός σκοπού. Το Άπειρον αποτελείται από πληθύν ατομικότητων. Τα άτομα αυτά είναι αι μορφαί του Απειρου αι συντελούσαι εις την αρμονίαν του. Η συντέλεσις της αρμονίας είναι ο καθολικός σκοπός των ατομικότητων(...).

Ο Θεΐος μύστης δεν ηρκέσθη να καταδείξει ως τα άλλα μυστήρια τας τελουμένας λειτουργίας της Φύσεως, αλλά επεζήτησε να επαναφέρει την εκτροχιασθείσαν ανθρωπότητα εις την φυσικήν αυτής τροχίαν, υποδείξας δια σοφού συστήματος τα μέσα της επαναφοράς. Υπαγόρευσε τον τρόπο της διαίτης, τον τρόπον της κοινωνικής οργανώσεως, τους νόμους οι οποίοι έπρεπε να είναι οδηγοί των ανθρώπινων πράξεων και βουλήσεων. Ως άλλος Προμηθεΐς μετέδωσε το Φως, εκείνο το οποίον έπρεπε να κανονίσει τας σχέσεις των πνευματικών μορφών και edίδαξε να εγκαταλείψουν τον τότε κρατούντα τρόπον της κοινωνικής οργανώσεως.

Ό,τι θα επιζητήσει η ανθρωπότης του μέλλοντος η οποία θα συναισθανθεί την ύπαρξίν της, τούτο τότε υπαγόρευσε και edημιούργησε μυσταγωγικόν σύστημα εις το οποίο κατέδειξε εις όσους εμνήθησαν κατά τρόπον αντιληπτικότατον τον οποίον και αυτός ο Ιησούς εξήλωσε, τη δημιουργίαν και λειτουργία του απείρου της

συνειδήσεως και τον σκοπόν της, προς τον σκοπόν οι μνούμεναι να διακρίνουν ότι επιβάλλεται η οργάνωσις των πνευματικών μορφών και ότι μέγιστον πάντων των καθηκόντων του σοφού είναι, να συντρέξει εις την παραγωγήν κοινωνίας εν αρμονία της Φύσεως βιούσης. Εδίδαξεν, ότι αι ψυχαί της ανθρωπότητος ακολουθούσαι τον τρόπον τον οποίον ακολουθούν του νοείν, θα περιπλανώνται φερόμεναι από οργανισμού εις οργανικόν σώμα και από οδύνης εις οδύνην. Υπέδειξεν την κατάπαυσιν των παθών και της εκτροπής ζωής δια της αποχής από ωρισμένας τροφάς και εδίδαξε το δικαίωμα εκάστης προσωπικότητος το οποίον έχει, ως αποτελούσα εκάστη ιδίαν μορφήν της Φύσεως.

Προ πάντων δε κατέδειξε, την ανάγκην της αρτίας οργανικής διαπλάσεως της ανθρωπότητος διότι ως έλεγεν, «όταν το όργανον της ψυχής δεν είναι ικανόν να δέχεται τας επιρροάς της Φύσεως, η ψυχή πάσχει και ουδέν δύναται να νοεί εξ όσων προς αυτήν γίνονται. Η οργανική διαμόρφωσις της ανθρωπότητος και η επίτευξις αρμονίας μεταξύ των υποστάσεων αι οποίαι την αποτελούν θα επιφέρει εις αυτήν την γαλήνην, η οποία και θα της χρησιμεύσει ως μέσο να διοχετευθούν προς αυτήν αι οδηγαί των Θεών. Οι Θεοί είναι συνειδήσεις αι οποίαι επετέλεσαν αναμορφωτικόν κύκλον δια του οποίου ηδυνήθησαν να αντλήσουν αιώνιον οργανικόν μέσον και εντεύθεν εκυριάρχησαν ως συνειδήσεις του Απειρού, έχουσαι θέλησιν Θεϊάν».

Τον Πυθαγόρα θα σας τον παρουσιάσω ως ιατρόν και ως μύστην των αποκρύφων της Φύσεως μυστηρίων. Αλλά προ αυτού πρέπει να σας είπω, ότι ο Πυθαγόρας εγεννήθη εις την Σάμον το έτος 595 π.Χ. Κατά την εποχήν του εσώζετο ακόμη το απολεσθέν κάλλος της ανθρωπότητος, το έλκον την φύσιν των Θεών προς την ανθρωπίνην. Η μήτηρ του Πυθαΐς, αγνή το σώμα και την ψυχήν ήλθεν εις επαφήν προς τον Θεόν Απόλλωνα και ο Θεός αυτός επέδρασεν τον καρπόν της κοιλίας της και ούτω υπό την επίδρασιν του Φωτός εγεννήθη ο Πυθαγόρας.

Νέος έτι ο Πυθαγόρας έδειξε σημεία οργανικού κάλλους και πνεύματος ισχύν. Η μητέρα του τον ωδήγησε και τον παρέδωσε εις τους Διδασκάλους της εποχής εκείνης οι οποίοι εκαλούντο σοφοί. Φερεκύδης και Θαλής ο Μιλήσιος το πρώτον εδίδαξαν τον Πυθαγόρα. Αλλά ο Πυθαγόρας νεώτατος ακόμη εγκατέλειπε τη Σάμο και ελθών εις την Αίγυπτο εμυήθη εις τα εκεί μυστήρια. Εκείθεν, ευνοούμενος υπό του Θεού Απόλλωνος προσέφυγε εις τας διαφό-

ρους Ασιατικές χώρας εις τας οποίας εξέμαθε την ιεράν του ιατροῦ τέχνην, διδαχθεὶς αὐτὴν ὑπὸ των Ἰνδῶν, οἱ οποίοι την εἶχαν μεταδώσει εις τας χώρας αὐτάς μετὰ των οποίων επικοινωνῶνουν... Ὅχι βεβαίως αὐτὴν την οποίαν επαγγέλονται οἱ ἱατροὶ της σήμερον, ἀλλὰ ἐκείνην ἡ οποία ἔλκει την γνῶσιν ἀπὸ την ιεράν, ὡς την καλοῦν αἱ μῦσαι της Φύσεως, Αστρολογίαν.

Ὁ Πυθαγόρας παραμείνας ἐπὶ μακρόν χρόνον μετὰ των Ἰνδῶν, εξέμαθε πάσας τας ἀποκρύφους ἐπιστήμας των ἱερῶν του Βούδα καὶ ἐκεῖθεν ἀναχωρήσας κατήλθεν εις την Ελλάδα ἐνθα καὶ ἐμυήθη εις τὰ μυστήρια της Ἐλευσίνοσ καὶ εις τὰ Θήβας Καβείρια. Οἱ Ἱεροφάνται της Ἐλευσίνοσ ἐκάλουν αὐτόν νὰ ἀναλάβει την διεύθυνσίν των, διότι ἐξετίμησαν αὐτόν καὶ εις τὸ πρόσωπόν του εἶδον Θεῖον ἄνδρα, πλην ὅμως ὁ Πυθαγόρας δὲν ἐδέχθη. Ὁ Πυθαγόρας παραμένων εις τὰς Θήβας ἤλεγξεν δημοσίᾳ την πολιτείαν των Καβείρων ὡς μὴ συνάδουσαν πρὸς τὰ Θεῖα μυστήριά των. Τούτο ἐκίνησε την οργήν των καὶ ἐβουλήθησαν νὰ τον φονεύσουν, ὁ Πυθαγόρας ὅμως γνῶστης των ἀνθρωπίνων διανοημάτων διέφυγε τὸν κίνδυνον.

Ἀπελθὼν ἐκ των Θηβῶν διήλθεν πάσας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας εις τὰς οποίας ἐθαυμάσθη ὡς Θεῖος ἀνὴρ. Πρὸ παντός ἐξετιμήθη εις τοὺς Δελφοὺς, ὅπου καὶ παρέσχεν μεγίστην συμβολήν εις τοὺς ἱερεῖς του ἐκεῖ χρηστηρίου ὡς καὶ εις μίαν των ἱερειῶν του, την οποίαν προπαρασκεύασε νὰ ἔρχεται εις ἐπαφήν μετὰ του Θεοῦ Ἀπόλλωνος. Παντοῦ ἐξέπληττε, διότι καὶ τὸ κάλλος της μορφῆς του καὶ ἡ ἰσχὺς του πνεύματός του ἐπεβάλλοντο εις πάντας. Εἰδίδασκεν παντοῦ τὸν τρόπον του ζεῖν καὶ ἐθεράπευεν πάσχοντας. Τούτο ἀρκούσε νὰ νομίζουν οἱ ἄνθρωποι αὐτόν Θεόν. Διὰ ὠρισμένων εκπληκτικῶν ἱκανοτήτων του ἐξέπληττε τὰ πνεύματα ὅχι μόνον των κοινῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὰ των σοφῶν. Εἰδίδασκε εις αὐτοὺς ἀπὸ ὅπου διήρχετο την μουσικὴν καὶ την μαθηματικὴν. Ἐδίδε μαθηματικούς ὀρισμούς καὶ ἔλυε μέγιστα προβλήματα μόνον με τὴ βοήθεια των ἀριθμῶν.

Οἱ γνωρίσαντες τὰ Ὀρφικά μυστήρια διέκριναν εις τὸ πρόσωπόν του τὸν Θεῖον Ὀρφέα. Ἦλεγχε την ἀγωγὴν των ἀνθρώπων ἐκείνων οἱ οποίοι δὲν ἐπορεύοντο ὡς ἡ Φύσις υπαγορεύει καὶ ὑπεδύκνει τὸν τρόπον του βασιλεύειν καὶ πολιτεύεσθαι εις τοὺς ἄρχοντας των πόλεων. Ἐδίδε στοιχεῖα πρὸς σύνθεσιν ἀρμονικῆς κοινωνίας καὶ υπαγόρευε την ἐκμάθησιν της μουσικῆς, ὡς μέσου καταδεικνύοντας διὰ της ἀρμονίας της τὸν τρόπον της συνθέσεως

της κοινωνίας. Επεδείκνυε τα φυτά και edίδασκε την επιρροή εκάστου επί των εις τα ανθρώπινα σώματα αναφνομένων νόσων. Ήτο περιβεβλημένος την ιεράν των φιλοσόφων λευκήν τήβεννον και στεφανωμένος με στέφανον κατασκευασμένον εκ χρυσού και ποικιλμένον υπό ιερών λίθων. Η όψις του ήτο μεγαλοπρεπής, επιβάλλουσα, Θεία. Ουδείς αντετάσσετο εις το βλέμμα του αλλά πάντες εφώνουν «Αυτός Έφα». Εις την διάβασίν του εκάμπτοντο πάντες οι Τύραννοι και κρυφίως τον εμίσουν δια την υπεροχήν του.

Ούτος εννοών τας σκέψεις των έλεγεν. «Οι εμέ βλέποντες ας ίδουν εαυτούς και ας κρίνουν τας πράξεις των παραβάλλοντες αυτάς προς τας ημετέρας». Ο Θεός σοφός μέχρι της εν Αθήναις και Θήβαις διαμονής του εδεικνύετο άσημος. Μόνον οι Ιεροφάνται βαθέως είχαν γνωρίσει αυτόν. Όταν δε έλαβε την προς την τότε Μεγάλην Ελλάδα άγουσαν, ήρξατο να εκδηλοί τας δυνάμεις του και τούτο, διότι προς τα εκεί έβλεπε ως κατάλληλον τρόπον και περισσότερον αναγκαίον να διδάξει τας ιεράς αυτού ιδέας. Κατά την εκ Θηβών αναχώρησίν του η φήμη του προέτρεχε των πόλεων τας οποίας επεσκέπτετο και του προπαρασκεύαζε υποδοχήν. Μέχρι της εις Κρότωνα αφίξεώς του δεν edίδασκε δημοσία, αλλά κατ' ιδίαν μόνον, εις τους συναναστρεφόμενους δε με Αυτόν υπεδείκνυε τας Θείας του δυνάμεις. Εις πολλούς προέλεγε τα μέλλοντα εις αυτούς να συμβούν και τους υπεδείκνυε ποίοι ήσαν εις προγενεστέραν ζωήν των. Edίδασκεν, ότι ο άνθρωπος ουχί άπαξ εμφανίζεται εν τη ανθρωπίνη μορφή (...).

Edίδασκεν εις πάντας το αντιπεπονηός και λαμβάνων ως αρχήν αυτό υπεδείκνυε ποία έπρεπε να είναι η δικαιοσύνη μεταξύ των ανθρώπων. Απεκάλει τους Θεούς δικαίους και ως ουδέποτε καταχρωμένους τας δυνάμεις των, ευνοούντες ούτω τούτον ή εκείνον τον άνθρωπον. Έλεγεν, «τόσον η κακία εσκοτίσεν τον άνθρωπον νουν, ώστε μόνον ο θάνατος δύναται να ευεργετήσει την ψυχήν του». Απεκάλει την ιατρικήν Ιεράν Τέχνην διδασκομένην υπό των Θεών μόνον εις τους σοφούς, διότι αυτοί δεν καταχρώνται της γνώσεως. Ο Πυθαγόρας μετεχειριζέτο ως τροφήν σπέρματα και καρπούς και ωρισμένα είδη εις εκάστην εποχήν (...).

«Χωρίζει, έλεγεν, την ψυχήν από το νουν και ολόκληρον την υπόστασιν από τη Φύσιν ή βρώσις σαρκών ζώων». Edίδασκεν να περιβάλλονται με λινά ενδύματα οι άνθρωποι και να αφίνουν τους οργανισμούς των γυμνούς, ώστε να περιβάλουν αυτούς αι επιρροαί της Φύσεως. Το μάλλινον ένδυμα είναι αρνητικός αγωγός των

επιρροών και συντρέχει εις το να μη συναντάται η θερμότης του οργανισμού με τη θερμότητα της Φύσεως. Εδίδασκεν την λατρείαν προς τον Ήλιον, ως μόνης πηγής εκ της οποίας η ψυχή αντλεί δυνάμεις δια του οργανισμού της, τα δε υπό της θείας του Ηλίου επιρροής γινόμενα φυτά είναι τα καταλληλότερα προς ίασιν των ασθενών. Αφιχθέντα τον Πυθαγόρα εις Κρότωνα τον υπεδέχθησαν και του παρήξαν πάντα τα μέσα να ιδρύσει σχολήν.

Κατά πρώτον συνέστησεν Σύλλογον ή Φιλοσόφων ενδιαίτημα, ως ο ίδιος απεκάλει την σχολήν του, εις την οποίαν εφοίτουν νέοι και νέαι. Η εις την σχολήν αυτήν διδασκαλία του υπήρξεν γονιμότης και η φήμη του διεσπάρη εις πάσας τας Ελληνίδας πόλεις. Εδίδασκεν την κοινωνικήν αγωγήν, τον τρόπον της ερεύνης των φυσικών λειτουργιών, την μουσικήν, την αριθμητικήν και προ παντός την συγκρότησιν κοινωνίας εν αρμονία βιούσης. Ηκροώντο αυτού ως εάν ήτο Θεός. Το επιβάλλον του ύφους του και ο έξοχος χαρακτήρ του εμάγευε πάντα ακροατήν του. Η διδασκαλία του ήτο σύντομος, σαφής, ευπρόσδεκτος εις πάντας. Ομιλών περί του βίου τον οποίον έπρεπε να διάγουν οι άνθρωποι παρέβαλεν αυτόν προς την συνεργασίαν του Ουρανού δια των επιρροών του προς την Γην της οποίας αποτέλεσμα είναι η επί της επιφανείας της μορφή, η έχουσα κάλλος Νύμφης την οποίαν ερῶσι οι Θεοί. Τα αποτελέσματα της συνεργασίας εις την κοινωνίαν των ανθρώπων, έλεγεν, «πρέπει να είναι φώτισις διανοητική, σωματική διάπλασις και ψυχική εκπαίδευσις, η οποία προ παντός πρέπει να την προσηλώνει προς τα έργα των Θεών».

Η εκπαίδευσις εις την μουσικήν της οποίας εισήγαγε τα στοιχεία και εις την αριθμητικήν, είναι εφόδιον της ψυχής το οποίον καλλύνει την μορφήν της και προλείπει την οδόν της εις το Φως το οποίον έλεγε «οι Θεοί δωρούν εις τους ανθρώπους όπως καταστούν ήμεροι, γενναίοι, ευπροσήγοροι, λάτραι του Ηλίου και της Φύσεως και γνώσται των λειτουργιών των Ουρανίων σωμάτων» περί των οποίων ωσαύτως εδίδασκεν καταδεικνύων τον δρόμον τον οποίον έκαστος έχει εις το Άπειρον. Δια των αριθμητικών πράξεων, πλείσται των οποίων υπήρξαν ιδικαί του κατασκευαί, κατεδείκνυε τας λύσεις προβλημάτων της κινήσεως του Ουρανού και της παραγωγής των φαινομένων τα οποία ήτο αδύνατον άλλως να κατανοήσει ο νους των ακροατών του. Αι προλήψεις, διότι και τότε υπήρχαν προλήψεις, προ των εξηγήσεων τας οποίας έδιδεν ο μέγας Σοφός, υπεχώρουν και ο νους προσηλούτο εις την γνώσιν.

Εδίδασκεν τον σεβασμόν προς τας βουλὰς των Θεών αι οποίαι εξωτερικεύοντο δια των Μαντείων και απεκάλει τα Μαντεία ως τα μόνα επί της επιφανείας της Γης, μέρη εις τα οποία διαιτῶντο οι Θεοί. Προ της ιδρύσεως των μεγάλων αυτού μυστηρίων εις τον Κρότωνα, περιώδευσε και πάλιν επισκευθείς τα διάφορα Μαντεία των Ελληνικών χωρών, προς τας οποίας εδώρησεν συγγραφὰς τελετών και επικλήσεων δια τα ιερά των.

Αι Ιέρειαι, όταν έφθανε, τον προσεφώνουν δια των λέξεων, «Ὡς ευ παρέστης υιέ του Απόλλωνος». Επιστρέψας εις Κρότωνα ενυμφεύθη την παρθένον και εξαισίαν το κάλλος Θεανώ. Η Νύμφη Θεανώ ηράσθη του Πυθαγόρα, το δε ψυχικόν της κάλλος έπεισε τον Θεϊόν άνδρα να την λάβει σύζυγον, των Θεών επιτρεψάντων να έλθει εις γάμον. Μετά τον γάμον του κατέστη Θειότατος. Ο έρως της Θεανούς ανύψωσε τον Πυθαγόρα και κατόπιν των συμβουλών τας οποίας έλαβε εκ των Μαντείων τα οποία επεσκέφθη, ίδρυσε τα Πυθαγόρεια μυστήρια. Ταύτα απετελούντο εξ εννέα βαθμών, εις ένδειξιν του μεγάλου σεβασμού τον οποίον είχεν προς τας εννέα (9) αριθμητικὰς Μονάδας, αι οποίαι έλεγεν ότι εξεπροσώπουν εννέα (9) βάσεις επί των οποίων εθεμελιώθη το Σύμπαν. Η κλίσις του προς τας αριθμητικὰς και εν γένει μαθηματικὰς πράξεις τον ήγαγε εις το να εύρει ότι το Σύμπαν είναι συγκροτημένον από αριθμούς, έκαστος των οποίων εξεπροσώπει εις αυτό τας ποιότητας των μορφών του.

Οι αριθμοί, έλεγεν, «δεν είναι πράξεις δεικνύουσαι την ποσότητα των μορφών του Σύμπαντος, αλλά την ποιότητα η δε ποιότης ενδείκνυται εκ της ποιότητος των μορφών, αι ποιότητες δε καταδεικνύουν την βαθμιαίαν αυτού διαμόρφωσιν». Τα μυστήριά του διηρῶντο εις τρεις κατηγορίας. Εις τα αφορώντα εις την διαμόρφωσιν του ανθρώπου και καταδεικνύοντα την προέλευσιν αυτού, εις τα διδάσκοντα τας δυνάμεις αι οποίαι αποτελούν τας μορφὰς της Φύσεως και τας ποικιλίας των οργάνων των διαφόρων μορφών και εις τα μεγάλα και ιερά, τα οποία ουδέ λέξιν επέτρεπον εις τους μύστας αυτών να είπουν καν περί της υπάρξεώς των. Εις την πρώτην τριάδα εμυούντο άνδρες και γυναίκες και υπεβάλοντο εις πενταετή σιγήν. Εις την δευτέραν μόνον εξαγνισμένοι το σώμα και τον νουν και καθάριοι ανομημάτων την ψυχήν και εις την τρίτην φωτισμένοι και υπό των Θεών εμπνευσμένοι νέοι ως και αγναί παρθένοι έχουσai ψυχικόν κάλλος όμοιον με τη Θεανώ.

Οι τέλειοι μεμνημένοι ήσαν ήρεμοι την όψιν, γενναίοι το ήθος, απαστράπτοντες το κάλλος, οι δε οφθαλμοί αυτών εξέπεμπαν αίγλην φωτεινήν, ικανήν να διεισδύσει και εις τα έγκατα των σκέψεων των ανθρώπων. Ο βίος των Πυθαγορείων μυστών είναι μοναδικόν παράδειγμα εις την ιστορίαν της ανθρωπότητος. Απετέλουν ιδίαν κοινωνίαν και παρουσιάζοντο ως μία ψυχή ήρεμος, γαληνιαία και γενναιοφρων εις αισθήματα. Δεν είχαν ή μία θέλησιν. Η αδελφότης την οποίαν εννοούν οι σοφοί της εποχής μας, δεν είναι ή κοινή της λέξης έναντι του συνδέσμου των ψυχών των Πυθαγορείων. Η προς την κοινωνίαν επίδρασίς των κατέρριπτε πάντα εγωισμόν και παρίστανε τους άλλους ανθρώπους ως στερημένους αισθήσεων και αισθημάτων. Ήσαν άκακοι, άνευ υποκρισίας άνευ συμφέροντος. Συμφέρον των ήτο το συμφέρον πάσης της κοινωνίας. Εις την διάβασίν των πάντες υπεχώρουν και ανεγνώριζαν αυτούς ως ψυχικώς ανωτέρους. Ενδεδυμένοι απλά, εύγραμμοι το σώμα και εξαίσιοι την μορφήν, λιτότατοι την δίαιτα και πάντες εργατικότατοι, εκαλλιεργουν την Γην και αφιερούντο εις τον πλουτισμόν της μορφής αυτής.

Η Μουσική ήτο επίσης έργον των και μέλποντες επλήρουν χαράς και την Φύσιν και τους ανθρώπους. Νέοι και Νέαι περιπατώντες ομού με γλυκύτατο μειδίαμα εις τα χείλη των, εξέπληττον πάντα ερχόμενον εκ ξένης εις τον Κρότωνα πόλεως. Αποτελούσαν μίαν οικογένειαν και εσιτώντο ομού αναλόγως των βαθμών εις τους οποίους ανήκον, ο δε Πυθαγόρας προ της τοιαύτης χορείας παρίστατο ως άλλος Ζευς εν Ολύμπω. Η κακία όμως των μικρών ανθρωπίνων ψυχών εφθόνησε αυτούς. Γενομένης στάσεως εις τον Κρότωνα, κατ' αυτήν οι Πυθαγόρειοι Ναοί ενεπρήσθησαν και πολλοί εκ των μαθητών του έπεσαν φονευθέντες υπό της αγρίας ορμής των στασιαστών.

Ο Θεός Πυθαγόρας γνωρίζων το τέλος του ανέμενε αυτό απαθώς και εδέχθη τον θάνατον με μειδίαμα συγχωρών τους φονείς του, όταν εδέχθη την θανατηφόρον επίθεσιν και έπεσεν πληγείς υπό δηλητηριώδους βέλους. Αλλά κατά την στιγμήν του θανάτου του ενεφανίσθη εις το Μεταπόντιον αποχαιρετήσας εκεί προσφιλείς του μαθητάς. Το γεγονός αυτό συνετέλεσε εις το να νομίζουν αυτόν ζώντα επί μακρόν χρόνον οι διασπορισθέντες κατόπιν της εις τον Κρότωνα γενομένης στάσεως μαθηταί του.

Ο Πυθαγόρας εγκατέλειπε ουχί ολίγας συγγραφάς, αλλά των μαθητών του διασκορπισθέντων πλείοται εξ αυτών κατεστράφη-

σαν εις Κρότωνα, άλλαι δε παρεφθάρησαν, συντελέσαντος εις αυτό και του χρόνου. Μετά τον θάνατόν του οι μαθηταί αυτού ίδρυσαν Πυθαγορείους σχολάς εις διαφόρους πόλεις. Εις τον Τάραντα μία τοιαύτη σχολή επί μακρόν λειτουργήσασα επέφερε και πάλιν επίδρασιν των Πυθαγορείων επί της κοινωνίας. Αι εις τον Κρότωνα όμως καταστραφείσαι συγγραφαί περί των τελετών του Πυθαγόρα, δεν κατέστη δυνατόν να αναπληρωθούν υπό των μαθητών του.

Εντεύθεν βαθμιαίως επήλθεν εξαφάνισις των μεγάλων ιδεών, παρ' όλον ότι επί πολύν χρόνον αι αρχαί των Πυθαγορείων ήσαν το υπόδειγμα της κοινωνικής αρετής. Πάντες και αυτών των Στωικών μη εξαιρουμένων, ωμίλουν περί του Πυθαγορείου συστήματος ως περί Θείου κοινωνικού συστήματος, δυναμένου να καταστήσει τον άνθρωπον ενάρετον, διεφώνουν όμως ως προς τας βαθυτέρας εννοίας των Πυθαγορείων και εντεύθεν η σύγχυσις περί των πραγματικών του Πυθαγόρου ιδεών. Βραδύτερον συγγραφαί τινές Αυτού, περιελθούσαι εις γνώσιν άλλων μικρών μυστηρίων, αναγέννησαν και πάλιν τον πόθον της εκ νέου συστάσεως Πυθαγορείων σχολών, αλλά επειδή αι συγγραφαί αυταί δεν ήσαν πλήρεις, οι πειραθέντες δεν κατώρθωσαν να φέρουν εις πέρας το έργον των. Μεταξύ των Πυθαγορείων διεκρίθησαν πλείστοι, μεταξύ των οποίων και η θυγάτηρ αυτού Δαμώ και ο υιός του Τηλαύγης.

Εάν όμως οι Πυθαγόρειοι δεν κατώρθωσαν λόγω της μεγάλης εις Κρότωνα καταστροφής να σώσουν τας μεγάλας ιδέας, δεν περιύβρισαν όμως τον Διδάσκαλόν τους, ως τούτο βραδύτερον έπραξαν οι Χριστιανοί, ολοσχερώς καταστρέψαντες το έργον του Διδασκάλου των και δημιουργήσαντες χάος εις την ανθρωπότητα. Περαιώνων, ομολογώ ότι, ό,τι ανέφερα περί του Θείου σοφού είναι ελάχιστον έναντι των μεγάλων Αυτού ιδεών και έργων και δι' αυτό θα ήθελα να σας παρακαλέσω να τύχω της δεούσης συγγνώμης μη δυνάμενος άλλως να πληρώσω τον πόθον ο οποίος εξεδηλώθη εις σας όπως γνωρίσετε περί του Θείου αυτού σοφού.

ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ROMAIN ROLLAND

ΣΥΝΟΜΙΛΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΓΚΑΝΤΙ

*Ο Γκάντι, γυρίζοντας απ' τη Συνδιάσκεψη της Στρογγυλής Τράπεζας, στο Λονδίνο (1932), σταμάτησε για λίγο στο σπίτι του διάσημου Γάλλου συγγραφέα **Ρωμαίν Ρολλάν** (1866-1944). Έμεινε μαζί του για πέντε ημέρες. Η γυναίκα του Ρολλάν παρέδωσε στη δημοσιότητα αργότερα (1948) μερικές περικοπές από το **Ημερολόγιο** του άντρα της που αναφέρονται στη συνάντηση αυτή. Από αυτές ανθολογούμε τα κατωτέρω:*

Την Πέμπτη, 10 του Δεκέμβρη, έγινε η συγκέντρωση της Γενεύης στο Victoria Hall. Μόλις γύρισε (πάντα με το τραίνο, στην 3η θέση), ο Γκάντι, χωρίς να επιτρέψη στον εαυτό του καμιά ανάπαυση, ανεβαίνει στο γραφείο μου κ' έχουμε μια νέα συνομιλία:

Του λέω:

– Σκέφθηκα απάνω στην απάντησή σας σ' ένα ρώτημα της Λωζάννης: «Η αλήθεια είναι ο Θεός»– και σ' αυτά που είπατε και γράψατε πως αυτό σ' εσάς είν' ένα συναίσθημα φυσικό, από τα παιδικά σας χρόνια (ενώ η *Σατυραγράχα* –η μη βία– δεν είναι!). Έκανα τον έλεγχο της συνείδησής μου. Ανακάλυψα μέσα μου, από την παιδική μου ηλικία, το συναίσθημα πως η αλήθεια απέναντι του εαυτού μας ήτανε κάτι ζωτικό και πως αν δεν το είχαμε, όλα θα σάπιζαν. Δε θα μπορούσαμε να οικοδομήσουμε τίποτα απάνω. Μα υπάρχει η αλήθεια απέναντι του εαυτού μας και η αλήθεια απέναντι των άλλων. Στην ασφυχτική ατμόσφαιρα της μικρής επαρχιακής πόλης όπου ζούσα, ένοιωθα αδυναμία να εκφράσω τη δεύτερη τούτην αλήθεια. Παντού ο πιεστικός καταναγκασμός –της οικογένειας, της Εκκλησίας, του σχολείου, της κοινωνίας. Αδύνατο μικρό αγόρι υπόφερνα από τούτο, μα μιας κι όλοι οι άλλοι το παραδεχόντουσαν προσπαθούσα να πιστέψω πως έτσι έπρεπε να ήταν. Απελπιζόμουνα που δε μπορούσα να πιστέψω στα θρησκευτικά μυστήρια που με δίδασκαν. Έβλεπα τους άλλους που πίστευαν και δε μπορούσα να φανταστώ πως ψεύδονταν (ή ψεύδονταν στους εαυτούς των). Στα 14 ή 15 μου χρόνια, στο Παρίσι, ήταν ακόμα χειρότερα: ήταν ο αγώνας για τη ζωή, οι εξετάσεις και τα σχολειά. Ήταν αδύνατο τις περισσότε-

ρες φορές να εκφράση κανείς την αληθινή του σκέψη ακόμη και στο πνευματικό επίπεδο. Λόγου χάρη τότες κυριαρχούσε στο ανώτερο Πανεπιστήμιο ένας επίσημος ψυχισμός που θάπρεπε να καμώνεσαι πως αποδέχεται στις εξετάσεις. Αγαπούσα τη Φιλοσοφία κ' είχα την πρόθεση να της αφοσιωθώ, όμως την παράτησα στην Ecole Normale Supérieure για να μην είμαι υποχρεωμένος να κάνω εκθέσεις ή δηλώσεις όπου αναγκαστικά θε νάλεγα ψέμματα.

Όταν τέλος άρχισα να είμαι ανεξάρτητος (πράμα που αγόρασα πολύ ακριβά, με το τίμημα μιας σχεδόν ολοκληρωτικής μοναξιάς για δέκα περίπου χρόνια) βρέθηκα μπροστά σε μιαν άλλη δυσκολία, χειρότερη απ' όλες τις προηγούμενες: είδα το κακό που θα μπορούσε να κάνει στο πλήθος των ανθρώπων η αλήθεια που σε μένα είναι καλή κι αναγκαία. Κι αυτή ήταν η πιο μεγάλη μου δυσκολία. Είδα αργότερα πως κι ο Τολστόη την είχε γνωρίσει και δε μπόρεσε ποτέ του ν' απαλαχτή από δαύτην. Σ' ολόκληρη τη ζωή του σπαραζόταν ανάμεσα στην αλήθεια και στον έρωτα και ποτέ δε μπόρεσε να πετύχη την ισορροπία ανάμεσα σε τούτα τα δυο. Πάρα πολύ συχνά η αισθηματική του φύση τον είχε παρασύρει να μισοπροδώση (και προπάντων στη ζωή του) την αλήθεια.

Όσον αφορά εμένα βρισκόμουνα μπροστά σε τούτο το καλλιτεχνικό πρόβλημα: πώς να εκφράσω πλέρια τα αληθινά πράγματα που νοώ χωρίς να τραυματίσουν ή να τρελάνουν εκείνους που είναι αρκετά αδύνατοι για να τα δεχτούν αντρίκια; Οι αρχαίοι τα βόλευαν μια χαρά, δημιουργώντας τους κύκλους των μυημένων που ήταν οι μόνοι θεματοφύλακες της ολοκληρωτικής αλήθειας. Οι σημερινές δημοκρατικές κοινωνίες δεν προσφέρονται πια σε τούτα τα διαφράγματα. Δεν πρόδωσα ποτέ την αλήθεια μου και η ανησυχία μου μήπως γίνη επικίνδυνη, μειώθηκε κατά κάποιον τρόπο από την ανακάλυψη που έκανα πως η «unpleasant» (δυσάρεστη) αλήθεια δε γίνεται αντιληπτή ή ακουστή. Οι άνθρωποι βολεύονται κατά το δικό τους τρόπο. Όμως η ανακάλυψή μου τούτη ήτανε χωρίς χαρά. Και μια αλήθεια έτσι προδομένη, αν όχι από εκείνον που τη λέει όσο από εκείνους που την ακούνε (που δεν την ακούνε), είναι επίσης χωρίς χαρά.

Αν αληθεύει πως «η αλήθεια είναι ο Θεός» μου φαίνεται πως της λείπει μια σημαντικώτατη ιδιότητα του Θεού: η Χαρά. Γιατί –κ' επιμένω σε τούτο– δε μπορώ να νοήσω ένα Θεό χωρίς χαρά. Αν με παραστήσανε σαν τον απόστολο του πόνου γιατί ύμνησα

στον Μπετόβεν το *durch Leiden Freude* (τη χαρά μέσω του πόνου), παρανόησαν τη σκέψη μου και τη σκέψη του Μπετόβεν: ο πόνος δε μπορεί να είναι ένας σκοπός· είναι μονάχα ένας δρόμος. Κι ο δρόμος αυτός είναι επιβεβλημένος· δεν πάει κανείς να τον αναζητήσει. Τη χαρά τούτη, που η αλήθεια δεν αρκούσε να μου δώσει, τη βρήκα στην ομορφιά. Και στο σημείο τούτο βρέθηκα σ' αντίθεση με τον Τολστόη: Αποδίνω κεφαλαιώδη σημασία στην τέχνη και στην ομορφιά. Εννοώ την αληθινή τέχνη και την υγιεινή ομορφιά.

Η μεγάλη τέχνη έχει ως ουσία την αρμονία και δίνει την ειρήνη, την υγεία, την ισορροπία της ψυχής. Τις μεταβιβάζει ταυτόχρονα με τις αισθήσεις και με το πνεύμα. Γιατί κι αυτές κ' εκείνη έχουν δικαίωμα στη χαρά. Η ομορφιά έχει πολλαπλές εκδηλώσεις: τις ωραίες γραμμές, τους ωραίους ήχους, ή τα χρώματα κ.λπ. Σ' όλες, κατά βάθος, η εσωτερική τάξη, η κρυμμένη αρμονία που είναι η ηθική ουσία. Οι αγωνίες της ψυχής φιλτράρονται απ' αυτήν κ' εξαυλώνονται. Η τέχνη είναι το ψωμί εκατομμυρίων ψυχών. Ιδίως σ' ωρισμένες φυλές, πιο εκλεπτυσμένες, που χωρίς την ομορφιά (ή τη φύση, ή την τέχνη) απογυμνώνονται ολότελα. Όλοι οι διαφορετικοί δρόμοι που οδηγάνε στην αρμονία και στην ειρήνη είναι καλοί. Δεν πρέπει ν' αποκλείουμε κανένα. (Όλη αυτή η έκθεση που έκανα είχε διπλό ανέκφραστο σκοπό: να καταπολεμήσω την ιδέα που αποδίνονταν στον Γκάντι, πως ο πόνος είναι ευχάριστος στο Θεό· και να διεκδικήσω τα δικαιώματα που μου φαινόταν πως κάποτε παραμελούσε, της ομορφιάς και του έρωτα, του φυσικού και μεταρσιωτικού, που τρέφουν οι υγιείς άνθρωποι γι' αυτόν).

Ο Γκάντι αποκρίνεται:

– Για μένα ο ορισμός της αλήθειας είναι ένας ορισμός καθολικός. Η αλήθεια εκδηλώνεται κατά πολλούς τρόπους. Η τέχνη που δεν είναι συνδεδεμένη με την αλήθεια δεν είναι τέχνη. Δεν θα κατάξω την τέχνη σαν κάτι διαφορετικό από την αλήθεια. Είμαι αντίθετος προς τον ορισμό: «Η τέχνη για την τέχνη». Για μένα η τέχνη πρέπει να βασίζεται στην αλήθεια. Απορρίπτω τα ωραία πράγματα αν αντί να εκφράζουν την αλήθεια εκφράζουν τη μη-αλήθεια. Προσυπογράφω τη ρήση: «η τέχνη φέρνει τη χαρά και είναι καλή», –μα υπό τον όρο που είπα. Όσο για την αλήθεια στην τέχνη δεν υπονοώ την ακριβή αναπαράσταση των εξωτερικών πραγμάτων. Είναι το ζωντανό πράγμα που φέρνει τη ζωντανή χαρά στην ψυχή και που πρέπει να εξυψώνει την ψυχή. Αν ένα έργο τέχνης δεν το κατορθώνει, για μένα δεν αξίζει...

POMAIN ΠΟΛΛΑΝ – Το καταλαβαίνω αυτό κ' έτσι σκέπτομαι κ' εγώ. Μα δεν είναι μόνο για τις δυσκολίες του ερευνητή που σας μίλησα: τις δυσκολίες αυτές τις αποδέχομαι και τις αγαπώ. Συλλογίζομαι ένα άλλο μαρτύριο, το μαρτύριο της ευθύνης. Τον στοχαστή που δε φοβάται την αλήθεια για τον εαυτό του και φοβάται τ' αποτελέσματά της για κείνους που συγκλονίζει. Οι μεγάλες ανακαλύψεις της επιστήμης – από τον Κοπέρνικο και τους ήρωες της σκέψης που ακολούθησαν – συγκλόνισαν εκατομμύρια ανθρώπους στην πίστη τους. Η αλήθεια βρίσκεται πάντοτε σε πορεία κι όλοι δε μπορούν να την ακολουθήσουν χωρίς λαχάνιασμα και χωρίς αγωνία. Η μεταβατική αλήθεια είναι συχνά πολύ σκληρή για τους περισσότερους. Γι' αυτό τον πόνο μιλάω κι όχι για τον δικό μου.

ΓΚΑΝΤΙ. – *Ακόμη και τότε θα πω πως πρέπει να υπάρχει σ' αυτό μια κρυφή ικανοποίηση γιατί αυτή είναι η αναγκαιότητα του πράγματος. Γι' αυτό στα γραψίματα εκείνων που πέρασαν από τα μαρτύρια τούτα βλέπει κανείς πως «ο ζητητής της αλήθειας έχει την καρδιά τρυφερή σαν το λωτό και σκληρή σαν το γρανίτη».*

Διαβάζω στον Γκάντι τις δυο σκέψεις του Γκαίτε που συμφωνούν με τις δικές του:

– «Προτιμώ την επιζήμια αλήθεια από τη χρήσιμη πλάνη· η αλήθεια θεραπεύει τον πόνο που μπορεί να μας προξενεί» (Ποιήσεις).

– Μια επιζήμια αλήθεια είναι χρήσιμη γιατί δε μπορεί να βλάψη παρά μια στιγμή και οδηγεί σ' άλλες αλήθειες που θα είναι πάντα πιο χρήσιμες· ενώ μια ωφέλιμη πλάνη είναι βλαβερή γιατί δε μπορεί να χρησιμεύσει παρά μια στιγμή και παρακινεί σ' άλλες πλάνες που θα είναι πάντοτε πιο βλαβερές. (Στην κυρία Stein, 1787).

Κι ακόμη τούτη δω:

– Όλοι οι νόμοι κι όλοι οι ηθικοί κανόνες ανάγονται σε μια μόνη αλήθεια. (Στον von Muller, 1819).

Ο Γκάντι ακούει, κουνάει το κεφάλι ικανοποιημένος.

[...]

Υποβάλλω κατόπιν στον Γκάντι μερικά ερωτήματα, που μ' επεφόρτισε να του θέσω ένας Γερμανός εκκλησιαστικός παιδαγωγός, ο Έριχ Σ., από το Όφφενπαχ:

Πρώτη ερώτηση: Τι ονομάζετε Θεός; Είναι μια προσωπικότητα πνευματική ή μια δύναμη που κυριαρχεί στον κόσμο;

Ο ΓΚΑΝΤΙ αποκρίνεται: *Ο Θεός δεν είναι πρόσωπο. Είναι ο αμετακίνητος νόμος. Κ' εδώ ο νόμος και ο νομοθέτης δεν είναι πα-*

ρά ένας. Στην τρέχουσα πείρα, ως νόμο εννοούμε τα νομικά βιβλία. Μα εδώ, όταν μιλάω για νόμο, λέω: ο ζωντανός νόμος. Αυτό είναι ο Θεός. Κι ο νόμος αυτός είναι αναλλοίωτος. Είναι αιώνιος. Δεν είναι ένας προσωπικός Θεός που ποικίλλει με τις κινούμενες περιπτώσεις¹. Ο Θεός είναι μια αρχή αιώνια. Και γι' αυτό λέω πως η Αλήθεια είναι ο Θεός.

Δεύτερη ερώτηση: Τι γνώμη έχετε για τους χριστιανούς;

Ο Γκάντι έχει ήδη απαντήσει στη Λωζάννη κ' επαναλαμβάνει τον ορισμό του:

«Ο Χριστιανισμός είναι καλός, αλλά οι χριστιανοί είναι κακοί».

(«Νέα Εστία», τόμος ΜΓ, 1948)

1. Η αρχαία Ελληνική άποψη:

Ο αείμνηστος διδάσκαλος **Αντώνιος Αδριανόπουλος** σε άρθρο του στο **λαϊκό Πανεπιστήμιο της «Βραδυνής»** (Φεβρ. Μαρτ. Απρ. 1936) γράφει:

«Η διδασκαλία του Πυθαγόρα εδέχετο δύο αρχάς ή πρώτα αίτια της δημιουργίας, τας οποίας εσυμβόλιζε δια των αριθμών (...) και πάσα μορφή της φύσεως υλική ή ψυχική συντίθεται εκ των δύο δημιουργικών αρχών, των οποίων την μία ωνόμασε μονάδα, την δε δυάδα (...). Εκ των αυτών δε ουσιών αποτελούνται και οι ψυχαί.

Την μονάδα ταύτην ο Πυθαγόρας και οι λοιποί Έλληνες φιλόσοφοι ωνόμασαν Δία και αιθέρα και πυρ και νουν και λόγον **και Θεόν** και ψυχήν του κόσμου εμψυχούσαν και ζωογονούσαν το παν. Την αυτήν μονάδα ο Ορφεύς και ο Ησίοδος εκάλεσαν δημιουργόν του κόσμου και της ζωής».

Σημείωση [Ιλίου]:

Από τα ανωτέρω διαφαίνεται ότι η όλη Φύση αποτελείται από δύο ουσίες. Η μία είναι η μονάδα των Πυθαγορείων που πληροί και συνέχει το Παν. Είναι η συνεχής αμέριστος ουσία, η οποία διοργάνωσε το Σύμπαν, το εξελίσσει και το μεταμορφώνει. Η ουσία αυτή καλείται **και Θεός Δημιουργός σε αντιδιαστολή με τον Θεό Πνεύμα, που προέρχεται από την εξέλιξη**. Την απεκάλεσαν Λόγο και πατέρα της Φύσης. Είναι ο Λόγος που «όλα έγιναν δι' αυτού» κατά τον Ιωάννη («Εν αρχή ην ο Λόγος, και ο Λόγος ην προς τον Θεόν, και Θεός ην ο Λόγος (...) πάντα δι' αυτού εγένετο, 1, 1-3).

Η άλλη ουσία είναι τα άτομα της ύλης, τα πραγματικά άτομα και όχι τα χημικά που διασπώνται. Η συνεργασία των δύο αυτών ουσιών δημιουργεί τους κόσμους και τις μορφές αυτών, τις οποίες η μονάδα συνθέτει και αποσυνθέτει. Αν η ουσίες αυτές δεν ήσαν ενωμένες, η ύλη θα έμενε άμορφη. Η ένωση αυτών παράγει τα δημιουργήματα, στα οποία η μονάδα έχει το ρόλο του γονιμοποιού πατέρα, που συνέχει, συγκρατεί τα άτομα και εμφανίζει τους απείρους τύπους των μορφών, η δε δυάδα το ρόλο της γονιμοποιούμενης μητέρας.

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Του Χαράλαμπου Μπάρακλη

Η εξέλιξη της ψυχής δεν σταματά μέχρι τον ενάρετο και σοφό άνθρωπο. Υπεράνω του ανθρώπου υπάρχουν βαθμίδες εξέλιξης, πνευματικής μορφής. Ο Πλούταρχος λέει χαρακτηριστικά: «Οι ψυχές, πολύ φυσικά και σύμφωνα με τη θεία δικαιοσύνη, μεταβάλλονται από ανθρώπους σε ήρωες, από ήρωες σε πνευματικές οντότητες (...) και από πνευματικές οντότητες σε θεούς¹». Η Αγία Γραφή αναγνωρίζει τάξεις πνευματικές και τις ονομάζει Αγγέλους, Αρχαγγέλους, Χερουβείμ, Σεραφεείμ².

Όλα τα θεία πνεύματα ακολούθησαν τον ίδιο δρόμο εξέλιξης. Ο Πίνδαρος λέει: «Ίδια είναι η καταγωγή των θεών και των ανθρώπων κι από την ίδια μάνα προερχόμαστε»³. Ο τραγικός ποιητής Σοφοκλής απευθύνεται προς τη Γη με τους λόγους: «Γη, γεμάτη από βουνά, που όλους τους τρέφεις, συ είσαι και μητέρα του ίδιου του Δία»⁴. Ο άλλος τραγικός, ο Ευριπίδης, στρέφεται προς το ύψιστο πνεύμα με την προσφώνηση: «Κι εσύ, ω Δία, προπάτορά μας»⁵.

Ο Πλάτων αναφέρει την καθαρότητα της ψυχής, σαν προϋπόθεση για να ελευθερωθεί ο άνθρωπος από τα γήινα: «Στο γένος των θεών δεν επιτρέπεται να πηγαίνει εκείνος που δεν φιλοσόφησε και δεν έφυγε από τον κόσμο αυτό τέλεια καθαρός⁶». Και συμπληρώνει: «Το Θείον είναι ωραιότητα, σοφία, αγαθότητα και κάθε τι όμοιο με αυτά»⁷.

Με άλλα λόγια, ο άνθρωπος που θέλει να προαχθεί πνευματικά, πρέπει προηγουμένως ν' αποκτήσει τις ιδιότητες των θεών⁸, δηλαδή αγαθότητα, δικαιοσύνη, ελευθερία, αγάπη, καθώς και καθαρή αντίληψη των λειτουργιών της φύσης, η οποία αποτελεί τη σοφία. Τα επιτεύγματα αυτά πραγματοποιούνται, όταν ο άνθρωπος νικήσει πρώτα τις κακίες και τα πάθη του. Όπως λέει ο Πυθαγόρας, «κάθε πάθος της ψυχής, είναι εχθρικό για τη σωτηρία της»⁹.

Τα πάντα στη Φύση βαίνουν από την ατέλεια προς την τελειότητα, από το σκότος προς το φως. Όπως η Φύση συνεχώς εξελίσσεται, κατά τον ίδιο τρόπο εξελίσσονται και οι ψυχές των ανθρώπων και ανέρχονται σε θείους πνευματικούς κόσμους¹⁰.

Τα θεία αποθεωμένα πνεύματα παρακολουθούν με στοργή και βοηθούν τους ανθρώπους, ώστε να ανέλθουν και αυτοί στον κόσμο τους. Τα πνεύματα αυτά θέσπισαν και την Ειμαρμένη των ανθρώπων, ώστε να διδάσκονται οι ψυχές με τις δοκιμασίες και να προοδεύουν. Ο διάσημος ιαμβογράφος Αρχίλοχος, απευθύνεται προς το υπέρτατο πνεύμα που προηγείται στην εξέλιξη με τους λόγους: «Ω Δία, πατέρα Δία, συ βέβαια κυριαρχείς στον ουρανό, συ δε επιβλέπεις τα έργα των ανθρώπων, τα εγκληματικά και τα δίκαια»¹¹.

Για να κρίνει ένας άνθρωπος ποια απόσταση τον χωρίζει από τον θείο κόσμο, υπάρχουν, λέει ένας Πατέρας της Εκκλησίας, κριτήρια: «Υπάρχουν εξωτερικοί “δείκτες” που επιτρέπουν να υπολογίσουμε σε ποια απόσταση βρισκόμαστε από το Θεό (...). Φθάσαμε την τελειότητα, δηλαδή την αγάπη για ολόκληρο τον κόσμο, χωρίς διάκριση ανάμεσα σε εχθρούς και φίλους;»¹².

1. «Τας ψυχάς παντάπασιν οίεσθαι κατά φύσιν και δίκην θείαν εκ μεν ανθρώπων εις ήρωας, εκ δ' ηρώων εις δαίμονας, εκ δε δαιμόνων (...) εις θεούς αναφέρεσθαι» (Βίοι Παράλληλοι, Ρωμύλος, 28).
2. Ματθαίου, α, 20 και κβ, 30· Αποκ. Ιωάνν., ιβ, 7-9· Γένεσις Γ, 24· Έξοδος, κε, 18· Ησαΐα, στ, 2-3.
3. «Εν ανδρών, εν θεών γένος· εκ μιας δε πνέομεν ματρός αμφότεροι». (Νεμεονίκαι, VI, 1-2).
4. «Ορεστέρα παμβώτι Γα, μάτερ αυτού Διός» (Φιλοκτήτης, 391-392).
5. «Συ δ', ω Ζευ πρόγονε» (Ορέστης, 1242).
6. «Εις δε γε θεών γένος μη φιλοσοφήσαντι και παντελώς καθαρώ απιόντι ου θέμις αφικνείσθαι» (Φαίδων, 82C).
7. «Το δε θείον καλόν, σοφόν, αγαθόν, και παν ότι τοιούτον» (Φαίδρος, 246 E).
8. Οι θεοί είναι η προσωποποίηση των αρετών. Ο αρχαίος φιλόσοφος και ποιητής Ξενοφάνης είπε: «Όλα στους θεούς τα φόρτωσαν ο Όμηρος και ο Ησίοδος, όσα επονείδιστα και αξιοκατάκριτα υπάρχουν στους ανθρώπους» (Απόσπ. II, Diels-Kranz).
«Πάντα θεοίς ανέβηκαν Όμηρός θ' Ησίοδος τε, όσσα παρ' ανθρώποισιν ονειδεα και ψόγος εστί».

9. «Ψυχής παν πάθος εις σωτηρίαν αυτής πολεμιώτατον» (Ανθολόγιο Στοβαίου, Α, 28).
10. «Η ζωή της ανθρωπότητας ουδέν άλλο είνε η αέναος κίνησις από του σκότους προς το φως». Λέοντος Τολστόι, Αι νέαι ιδέαι, μετάφρ. Η Οικονομόπουλου, έκδ. Γ. Φέξη, Αθήνα 1911, σελ. 74.
11. «Ω Ζευ, πάτερ Ζευ, σον μεν ουρανού κράτος,
 συ δ' έργ' ανθρώπων οράις
 λεωργά και θεμιστά (Ελεγεία, απόσπ. 177, West).
12. Γέροντος Σωφρονίου, 1896-1993, (Αρχιμ. Σωφρονίου, Περί πνεύματος και ζωής, έκδ. Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου, Έσσεξ Αγγλίας 1995, σελ. 24).

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΚΟΣΜΙΚΟΙ ΡΥΘΜΟΙ

Του Παναγιώτη Βλαχόπουλου

Ο χρόνος που δημιουργείται από την κίνηση στο χώρο, μπορεί να χαρακτηριστεί σα μία συνέχεια ροή, από γεγονότα. Αυτή η απέραντη γραμμή που πάνω της, τρέχει ο χρόνος με τα γεγονότα του, μερικές φορές γίνεται κυκλική κι' αποτελεί κάποιο κοσμικό ρυθμό. Η εναλλαγή μέρας και νύκτας, οι τέσσερες εποχές κάθε χρονιάς, οι φάσεις της σελήνης κι' άλλα τέτοιου είδους φαινόμενα, είναι οι κοσμικοί ρυθμοί που βρίσκονται κάθε στιγμή κοντά μας. Όχι μόνο αυτό, αλλά και τους ζούμε, συμμετέχουμε στους κοσμικούς ρυθμούς. Υπάρχουν κι' άλλοι, που δεν τους βλέπουμε. Είναι αθέατοι με τις αισθήσεις μας. Απαιτούνται γνώσεις και όργανα για να τους δούμε.

Μπορεί να ζούμε και να εξαρτάται κάθε πράγμα της ύπαρξής μας από τους κοσμικούς ρυθμούς, όμως βρισκόμαστε πολλές φορές σήμερα στη θέση κάποιας αναισθησίας απέναντί τους. Εδώ και δέκα χιλιάδες χρόνια περίπου αρχίζει ο άνθρωπος με εργαλεία να καλλιεργεί τη γη κι' έτσι βρίσκεται συνειδητά με τους κοσμικούς ρυθμούς. Χωρίς να τον πληροφορούν γι' αυτούς άλλοι με διάφορα μέσα επικοινωνίας. Ο χειμώνας και το καλοκαίρι, η άνοιξη, το φθινόπωρο, αποτελούν ταυτόσημες εναλλαγές με τη ζωή του ανθρώπου, που εξαρτάται έτσι η ύπαρξή του. Είχανε εξοι-

κειωθεί απόλυτα με τις ρυθμικές κινήσεις του Ήλιου, της Σελήνης, των άστρων, του φυτικού και ζωικού κόσμου. Αυτό συνεχίστηκε μέσα σε πολλές χιλιετηρίδες, που σ' αυτές ο συντονισμός ανθρώπου και κοσμικών ρυθμών ήταν αρμονικός, χωρίς παρεκτροπές και διαταράξεις.

Ωστόσο οι γνώσεις και η επιθυμία του ανθρώπου να τις χρησιμοποιήσει για πιο άνετη ζωή, ήταν αιτία για ν' αρχίσει ο συντονισμός του με τους κοσμικούς ρυθμούς. Γιατί χωρίς αμφιβολία η επιθυμία του ανθρώπου είναι να νικήσει τις αντιδραστικές δυνάμεις, που τον κυκλώνουν συνέχεια και του δημιουργούν δυσάρεστα και δύσκολα προβλήματα στη ζωή του. Και γι' αυτό το σκοπό δημιούργησε τα τεχνολογικά μέσα, που αρχίσανε από το πρώτο πελέκημα της πέτρας. Έτσι φτάσαμε στην εποχή μας, που απόλυτα αποσυντονιστήκαμε από τους κοσμικούς ρυθμούς. Τα διάφορα φαινόμενα της φύσης με τις ρυθμικές τους κινήσεις βρίσκονται έξω από το μόχθο και το άγχος του σημερινού ανθρώπου. Η τηλεόραση του δίνει τις πληροφορίες ενώ αυτός βρίσκεται μέσα σ' ένα δωμάτιο που θερμαίνεται το χειμώνα ή ψύχεται το καλοκαίρι με ορισμένα μηχανήματα, ξαπλωμένος σ' άναπαυτικές πολυθρόνες και τρώει «ωραία» φαγητά.

Ο σημερινός άνθρωπος και ο αυριανός οπωσδήποτε, εκτός κι' αν συμβούν αντίθετα γεγονότα για τη ζωή του, έχει αφήσει στους ΕΙΔΙΚΟΥΣ να τον πληροφορούν. Και οι ειδικοί με τη σειρά τους ξέρουν καλά αυτό που πρέπει να ξέρουν, πιο πέρα είναι γι' αυτούς σκοτάδι. Εκτός βέβαια από ορισμένες εξαιρέσεις. Μπορούμε να πούμε ότι ο συντονισμός με τους κοσμικούς ρυθμούς του σημερινού ανθρώπου μοιάζει με το μάθημα της αστρονομίας, που κάνουν στα σχολεία μέσα σε μία αίθουσα χωρίς ποτέ να δουν τον ουράνιο θόλο και να γνωρίσουν για λίγο τους αστερισμούς, τους πλανήτες, τον πολικό μας αστερά κ.λπ. Είναι σα να μαθαίνουν τ' άστρα κάποιου άλλου κόσμου όχι αυτού που βρίσκονται και ζουν. Εκεί, που ακόμη (και πάντοτε) θα συμβαίνει ώστε να βρίσκονται συντονισμένα με τους κοσμικούς ρυθμούς είναι τα ζώα και τα φυτά. Τα βλέπουμε ν' αγωνίζονται μέσα στη μόλυνση του περιβάλλοντος, να μη φεύγουν ούτε στιγμή από την αιώνια πορεία του ΚΟΣΜΙΚΟΥ ΡΥΘΜΟΥ. Ενώ ο άνθρωπος παιδί του Προμηθέα αγωνίζεται για κάποιο πρόσκαιρο ευτυχισμό, μακριά από κάθε ΚΟΣΜΙΚΟ ΡΥΘΜΟ. Αυτό σημαίνει ζωή χωρίς ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

ΟΙ ΛΑΝΘΑΝΟΥΣΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

*Της αείμνηστης Λιλίκας Νάκου
(από τη «Γη της Βοιωτίας»)*

Το γυναικείο μοναστήρι της Αγίας Τριάδος ήταν χτισμένο στους πρόποδες του Παρνασσού. Είχε παλιά βυζαντινή εκκλησία, και ο θρύλος έλεγε πως κάποια αυτοκράτειρα του Βυζαντίου το είχε χτισμένο, όταν για ένα διάστημα είχε τραβηχτεί εκεί μέσα.

Την άνοιξη πολλοί περιηγητές έρχονταν και θαύμαζαν την αρχιτεκτονική της παλιάς εκκλησίας, όπως και τα μωσαϊκά, που μαζί με τον Όσιο Λουκά ήταν αληθινά αριστουργήματα τέχνης. Κάτω από το μοναστήρι απλωνόταν ένας ανθρώνας με λεβάντες και τριανταφυλλίες και μοσχοβολούσε ο τόπος. Τον κήπο αυτόν τον περιποιούνταν οι καλόγριες με τα χέρια τους και τον είχαν για να βόσκουν οι μέλισσες... Έβγαζε το μοναστήρι μέλι ξακουστό. Το μέλι του Παρνασσού... Οι καλόγριες μόνες τους περιποιούνταν τα μελίσσια... αυτή ήταν η δουλειά τους. Υφαίνανε ακόμα στους αργαλειούς κουβέρτες και υφάσματα... Δέχονταν παπαγγελίες απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας και ό,τι κέρδιζαν ήταν προς όφελος του μοναστηριού, που είχε πολλή φτώχεια τα τελευταία χρόνια.

Οι περισσότερες καλόγριες, καμιά τριανταριά, ήταν απλοϊκές γυναίκες του λαού. Είχε και μερικές γραμματισμένες από διάφορες πολιτείες της Ρούμελης. Η ζωή που κάνανε ήταν ευχάριστη. Η καλογερική τους δεν ήταν βαρειά, μόνο που χειμώνα και καλοκαίρι ξυπνούσαν στις τρεις το πρωί, «πολλά πρωί». Πηγαίνανε στην εκκλησία ως στις έξι και προσεύχονταν για τις αμαρτίες του κόσμου. Ύστερα πηγαίνανε στη μεγάλη κουζίνα, πίνανε τον καφέ τους, και αμέσως έπειτα η κάθε μια τραβούσε στη δουλειά της. Μόνο η αδελφή Τιμοθέα ήταν ελεύθερη να κάνει ό,τι ήθελε. Ο Δεσπότης της είχε δώσει άδεια, καθώς και ο γιατρός που κάποτε είχε εξετάσει την αδελφή Τιμοθέα και είχε πει ότι δεν πρέπει να στενοχωριέται καθόλου. Είχε το νευρικό της σύστημα, εξήγησε, διαφορετικό, πιο λεπτεπίλεπτο απ' τους άλλους ανθρώπους, έτσι την άφηναν πια ελεύθερη να μπαينوβγαίνει και να κάνει ό,τι δουλειά της άρεσε. Κάποτε είχε πολύ

υποφέρει από δύσπνοιες, προτού την κυρέψει ο οίστρος της προφητείας.

Όλες οι καλόγριες μέσα στο μοναστήρι κοίταζαν την αδελφή Τιμοθέα σαν δώρο του Θεού, που η ανώτερη δύναμη κάποτε την φώτιζε και της χάριζε για λίγο το δώρο της διπλής οράσεως.

Ήταν μια φλογερή ψυχή, όλο πάθος, νέα ακόμα, υγιής στο σώμα, με αγάπη και τρυφερότητα για καθετί που ζει. Είχε το πρόσωπο ελκυστικό, θλιμμένο όμως και μελαχρινό, σαν τις παλιές βυζαντινές θλιμμένες Παναγίες... Χαρακτηριστικό της ακόμα ήταν η μεγάλη της αγάπη στην καθαριότητα και στη δραστηριότητα. Ποτέ δεν καθόταν με τα χέρια σταυρωμένα, όλο κάτι έκανε, εκτός βέβαια όταν την κυρίευε η «Ανωτέρα Δύναμις».

Οι άλλες καλόγριες την περιποιούνταν, τη σέβονταν χωρίς όμως και πάντα να καταλαβαίνουν τι ήθελε να πει, σαν την κυρίευε ο οίστρος της προφητείας. Ήταν, όμως είπαμε, σχεδόν όλες τους απλές γυναίκες, και τα λόγια της Τιμοθέας συχνά δεν μπορούσαν να τα εξηγήσουν, μόνο που σαν άρχιζε να προφητεύει σταυροκοπιόνταν και γονάτιζαν. Η αδελφή Τιμοθέα ύστερα από αυτές τις προφητείες έπεφτε εξαντλημένη. Το στόμα της στέγνωσε, διψούσε, τα μάτια της έκαιγαν σαν να είχε μέσα της μια φλόγα του Θεού που της πυρπολούσε τα σωθικά.

Και στ' αλήθεια, η αδελφή Τιμοθέα, σαν προφήτισσα, ξερακιανή καθώς ήταν, όταν ανασήκωνε ψηλά το κεφάλι με τα μάτια καφτερά σαν αναμμένα κάρβουνα, γινόταν η ίδια λες μια ζωντανή φλόγα, ή ακόμα νόμιζες πως θα έβλεπες πάνωθ' της να χοροπηδούν πύρινες γλώσσες, όπως κανείς τις βλέπει πάνω από τα κεφάλια των Αποστόλων σε πίνακες του Γκρέκο.

Μα τα λόγια της ήταν πύρινα, όπως και η φλόγα της αγάπης που έκαιγε μέσα της. Καμιά φορά όμως η γλώσσα της γινόταν από την αγανάχτηση φλογερή, καυστική, όταν ήθελε να καυτηριάσει τη σκληρότητα των ανθρώπων. Τότε ορθωνόταν η Τιμοθέα πάνω στο στασίδι που καθόταν, και δεν φοβόταν κανένα για να πει την αλήθεια. Δεν προφήτευε βέβαια μέσα στην εκκλησία, αυτό της το είχαν απαγορεύσει, αλλά πήγαινε μέσα σε μια σπηλιά σ' ένα βράχο κοντά στο παρεκκλήσι, κρατούσε στο ένα χέρι το σταυρό, στο άλλο ένα μανητήρι λευκό με το οποίο σκούπιζε συχνά τον ιδρώτα που έτρεχε στο πρόσωπό της... τόση ήταν η αγωνία της... και σαν αρχαία Πυθία, με το στόμα ορθάνοιχτο, με τα μάτια καρφωμένα σ' ένα σημείο, πετούσε λόγια σκληρά, όταν έπρεπε, σε όσους είχαν έρθει επίτηδες στο

μοναστήρι για να την συμβουλευθούνε. Ήταν, να πούμε, η οδηγός, η ορμηνεύτρια του λαού της Ρούμελης, που την τιμούσε σαν Αγία.

«Καταραμένοι νάναι όσοι τρώνε και κοιμούνται χορτάτοι χωρίς να νοιάζονται το φτωχό».

«Καταραμένο το χρυσάφι που φέρνει τη διαμάχη στους λαούς, καθώς και στ' αδέλφια ανάμεσά τους».

«Καταραμένος ο φιλάργυρος, μαύρη κι άραχνη είναι η ψυχή του, όπως ολονών όσοι κατακρατάν το χρήμα».

Η αδελφή Τιμοθέα απ' όλα τα ελαττώματα στον άνθρωπο, αυτό που κάκιζε το πιο πολύ ήταν η τσιγκουνιά, που κάνει σκληρή την καρδιά.

Είχε πει, λένε, σ' έναν χωρικό, ένα γέρο φιλάργυρο, που δεν διορθωνόταν με τίποτε, πως έτσι θα πέθαινε μοναχός και θα τον έτρωγαν άθαφτον τα σκουλήκια... και έτσι έτυχε να γίνει. Έτσι τον βρήκανε. Κλεισμένον, νεκρό, μέσα σ' ένα από τα σπίτια του που είχε σ' ένα κτήμα. Και όλοι οι χωριάτες είχαν να κάνουν μ' αυτήν την προφητεία της αδελφής Τιμοθέας.

Όταν ο παππούς και τα δυο παιδιά ζύγωναν στο μοναστήρι, η Τιμοθέα δεν ήταν καθόλου στους οίστρους της. Λέγανε μάλιστα οι καλόγριες, πως καιρό είχε να την πιάσει το πνεύμα της προφητείας. Λέγαν ακόμα πως αυτό είναι σαν τον άνεμο. Φυσά ολούθε, όποτε θελήσει και σε όποιον θέλει.

Κανείς, λοιπόν, δεν ξεχωρίζε την αδελφή Τιμοθέα από τις άλλες καλόγριες, σαν πρωτοέμπαινε στο μοναστήρι. Το μόνο που θα παρατηρούσε, ήταν πως ακόμα ήταν πιο ταπεινή από τις άλλες και γύρευε τις πιο καταφρονεμένες δουλειές και πως μιλούσε δυνατά μοναχή της ενόσω δούλευε.

– Μου αρέσει να υπηρετώ όλους, έλεγε, όπως το θέλει ο Χριστός μας.

Τούτο το πρωί, που ο παππούς και τα παιδιά έφθασαν στο μοναστήρι, η Τιμοθέα περιποιόταν τα μελίσσια μοναχή της. Ότι τα είχε καθαρίσει, και στο ένα της χέρι κρατούσε την προσωπίδα από τέλι και τα γάντια. Μιλούσε δυνατά στις μέλισσες. Τους έλεγε: «Καλές νοικοκυράδες, φτερωτά πλάσματα του Θεού, ευλογημένες να είστε... σας καθάρισα τα σπιτάκια σας, εγώ η ταπεινή σας δούλη... σύρτε τώρα μέσα, αφού βοσκήσατε πια στις λεβάντες και στα λουλούδια του Θεού... χαρείτε, μέλισσές μου, τον ήλιο που έδωσε ο Θεός από λύπη στα πλάσματά τους, για να μην είμαστε βουτηγμένοι μες τα σκοτάδια... των δόλιων των ανθρώπων, που λένε

τόσα ψέματα και που πληρώνουμε τις αμαρτίες τους κάτω εδώ, σε τούτη τη γη. Γκυκάνετε το στόμα τους... για να γλυκάνουν τα λόγια τους να μη βλαστημάνε, να μην τοξεύουν λόγια φαρμακερά ανάμεσα τους...».

Αυτά έλεγε η αδελφή Τιμοθέα δοσμένη στη δουλειά της. Ήταν μεσημέρι. Μοσχοβολούσε ο τόπος απ' τις λεβάντες, τις πι-κροδάφνες και τις τριανταφυλλιές... Τα μελίσσια βούιζαν στο περιβόλι, και το αεράκι το δροσερό, που κατέβαινε απ' τον Παρνασσό, μοσχομύριζε ελάτι και σε αναζωογονούσε... μια γαλήνη θεϊκιά ήταν απλωμένη σ' εκείνη τη γωνιά της γης, σαν να την είχε ευλογήσει ο Θεός· και το φως, το μεστό του μεσημεριού λάμπρυνε τα πάντα, ενώ η γης ανάδινε μια θερμότητα υγρή και μυρωμένη.

Χαρά θεού ήταν εκεί απάνω... πέρα ψηλά, ο γέρο Παρνασσός, με το ασπροσκούφι στην κορφή του απ' τα άλυωτα χιόνια, κοίταζε σαν γίγας καλός γύρω τα πλάσματά του... Κάτι μικρά άσπρα συννεφάκια παίζανε κοντά στην κορφή του.

– Θεέ μου, τι μέρα όμορφη! Ξέφυγε από το στόμα του Θανάση, σαν πλησιάζανε κατά τους κήπους του μοναστηριού, και τον κτύπησε κατά πρόσωπο ο αέρας που μοσχοβολούσε...

– Χαρά Θεού, είναι στ' αλήθεια! είπε κι ο παππούς, βαθιά ανασαίνοντας, σαν ξεπέζεψε απ' το άλογό του. Κατέβασε και την εγγονή του από τη σέλα και τη ρώτησε με στοργή: «Μήπως κουράστηκες Βαρβάρα;»

– Αχ! είμαι τόσο χαρούμενη! πώς να κουραστώ; του απάντησε η παιδούλα, κοιτάζοντας όλα γύρω της ευχαριστημένη.

Από μέσα οι καλόγριες πήραν ευθύς είδηση τους επισκέπτες. Η γριά θυρωρός αναγνώρισε τον παππού, αν και είχε πολλά χρόνια να τον δει, κι' έτρεξε να ειδοποιήσει την ηγουμένη πως η αφεντιά του ο κύρ Πέτρος από τη Λειβαδιά, με την εγγονή του, φτάσαν στο μοναστήρι.

Ευχαριστήθηκε η ηγουμένη με την επίσκεψη αυτή. Είπαμε πως η οικογένεια του κύρ Πέτρου ήταν γνωστή στον τόπο. Έπειτα ο τάφος της αδελφής του, φτιαγμένος από έναν περίφημο τεχνίτη της Τήνου, ήταν κι' αυτός ένα στολίδι μέσα στον κήπο του μοναστηριού.

– Θα ήρθε να προσκυνήσει τον τάφο της αδελφής του, σκέφτηκε η γριά ηγουμένη... ποιος ξέρει τι όνειρο θα είδε... ομολόγησε αργότερα η ίδια στον παππού...

Γίνηκε λοιπόν νταβαντούρι μέσα στο μοναστήρι με την άφιξη του παππού. Η ηγουμένη διέταξε ευθύς τις αδελφές να στρώσουν τραπέζι και κρεβάτια στον ξενώνα και να περιποιηθούν τους ξένους.

– Χρόνια έχεις, κύρ Πέτρο, να μας έρθεις... είτε τέλος η ηγουμένη στον παππού... γεράσαμε κι' εμείς, αλλά και του λόγου σου... όμως εσύ κρατιέσαι καλά... ο Θεός να σ' έχει πάντα καλά του λόγου σου και τα εγγονάκια σου.

Τα παιδιά πήγαν και της φίλησαν το χέρι με σεβασμό, ύστερα ο παππούς χαιρέτησε όσες καλόγριες έτυχε να συναντήσει που δουλεύανε στους κήπους. Μα πρώτα απ' όλα ζήτησε να πάει στον τάφο της αδελφής του.

– Βαρβάρα τη λέγαν και τη συχωρεμένη, όταν ήταν στον κόσμο, πριν μπει στο μοναστήρι, γύρισε και είπε ο παππούς στην εγγονή του.

Είχε βγάλει το μαύρο του σκούφο, τον κρατούσε στο χέρι, και τα κατάλευκα μαλλιά του ανέμιζαν στον αέρα, καθώς πήγαινε με την αψηλή κορμοστασιά του. Τα παιδιά ακολούθησαν, λιγάκι ζαλισμένα απ' τον ήλιο και τον αέρα...

Αφού προσκύνησαν τον τάφο της αδελφής του παππού, ξεκίνησαν να πάνε πίσω στον ξενώνα να ξεκουραστούν. Μα στο δρόμο, εκεί που πήγαιναν, ανάμεσα στον ανθώνα, συνάντησαν την Τιμοθέα, που πάσχιζε τώρα, μ' ένα τσαπί στο χέρι, ν' ανοίξει ένα αυλάκι για να τρέξει το νερό και να ποτίσει ολούθε. Ήταν σκυμμένη, και οι ξένοι δεν μπόρεσαν αμέσως να δουν το πρόσωπό της. Η θυρωρός τότε γύρισε και τους είπε εμπιστευτικά και με κάποιο καμάρι στη φωνή.

– Να η αδελφή μας η Τιμοθέα... θα έχετε ακουστά στην περιφέρεια να μιλάνε γι' αυτήν, για την αγιοσύνη της και για τα καλά λόγια που της λέει η Ανωτέρα Δύναμις... σταθείτε να σας τη γνωρίσω... να, λίγο πριν να 'ρθείτε μιλούσε με τις μέλισσές της, έτσι μιλάει σ' όλα τα πλάσματα του Θεού... Μιλάει ακόμα και σ' αυτά που νομίζουμε εμείς πως είναι άψυχα. Μα η Τιμοθέα λέει πως και αυτά έχουν μέσα τους ζωή... να, θα δείτε σε λίγο θα μιλήσει στο ρυάκι.

Η θυρωρός στάθηκε, κοίταξε ξανά την Τιμοθέα, που δεν τους είχε ακόμα αντιληφθεί αναστέναξε και είπε: «Αχ, αυτή είναι που θα μας σώσει όλες μας, αμαρτωλές γυναίκες που είμαστε...» έκανε με απλοϊκότητα και πίστη η θυρωρός. Ύστερα γύρισε και της μίλησε. Μα η Τιμοθέα πάλι δεν άκουσε, απορροφη-

μένη από τη δουλειά που είχε καταπιαστεί. Τότε της άγγιξε το χέρι. Η αδελφή Τιμοθέα ανασηκώθηκε και κοίταξε γύρω της σαν να ήταν σαστισμένη. Η θυρωρός την έπιασε τώρα από το χέρι, κάτι της είπε στο αυτί. Ίσως να χαιρετήσει τον παππού και ποιος ήταν αυτός. Άρρησε να καταλάβει η Τιμοθέα. Στο τέλος γυρίζει και δυνατά:

– Να με συμπαθάτε... δεν σας κατάλαβα, ώστε του λόγου σου είσαι ο αδελφός της συχωρεμένης μας αδελφής Ευσεβίας; είπε: «Αχ ναι, καλά είναι η αδελφή Ευσεβία εκεί που βρίσκεται! Είναι σε τόπους χλοερούς και όμορφους... είναι στα περιβόλια του Θεού, όπου τίποτα από ό,τι βλέπετε εδώ γύρω δεν πλησιάζουν τις ομορφιές εκείνες... Μια φορά την είδα στ' όνειρο, ήταν πολύ χαρούμενη...». Και η Τιμοθέα εξακολούθησε να λέει, γυρίζοντας το κεφάλι κατά τον παππού: «Και του λόγου σου, να έρθει η ώρα σου μη φοβηθείς, το νοιώθω **έχει καλό αντιφέγγισμα το κορμί σου** και θα πας και συ σε τόπο καλό, όπου αυτή σε περιμένει...».

Το πρόσωπο της αδελφής Τιμοθέας, καθώς έλεγε τα λόγια αυτά, ήταν φωτεινό και χαρούμενο. Αυτή η χαρά που φώτιζε το πρόσωπό της, έκανε εντύπωση σε όσους πρωτοβλέπανε την αδελφή Τιμοθέα. Και αυτή η εσωτερική χαρά, που την έδειχνε τόσο διαφορετική απ' όλες τις άλλες καλόγριες, έκανε ευθύς εντύπωση και στον παππού και στα παιδιά. Αυτό το ήξερε κι' έλεγε συχνά στις καλόγριες.

– Αδελφούλες μου, μη με παρεξηγείτε, σας παρακαλώ, γι' αυτή τη χαρά που νοιώθω μέσα μου... Μα, αδελφούλες μου, κάθε μέρα που ξυπνώ κι' ανοίγω τα μάτια μου, χαίρουνται, γιατί μου φαίνεται σαν να βλέπω για πρώτη φορά τις ομορφιές του κόσμου – τα βουνά, τα σύννεφα, τα δέντρα...

Η αδελφή Τιμοθέα, άξαφνα γύρισε και κοίταξε τη Βαρβάρα.

– Χαρώ το! έκανε. Και συ όμορφη ψυχούλα έχεις... **να! βλέπω ολόγυρα από το κορμάκι σου το αντιφέγγισμά της... είναι ολοκάθαρο... Καλό παιδί! καλή ψυχούλα, γεμάτη αγάπη. Πρόσεχε κόρη μου – σκύβει μ' αγάπη και λέει στο παιδί – να μη χαλάσεις ποτέ με φθόνο, με κακίες την όμορφη ψυχούλα. Έτσι ολοκάθαρη μια μέρα να την παραδώσεις στο Θεό... Εγώ βλέπω το αντιφέγγισμά της... Να, ολόγυρά σου είναι ένας κύκλος λαμπερός. Γιατί παραξενεύεται κυρά μου, και με τηράς έτσι; Νομίζεις πως ό,τι βλέπουμε με τα μάτια μας, μόνο αυτό υπάρχει στον κόσμο;**

ΛΟΓΟΙ ΣΟΦΟΙ

Ξύπνημα συνειδήσις, είναι μεγαλείο ψυχής.

Βίκτωρα Ουγκώ («Οι άθλιοι», Μέρος 6ο, Βιβλ. 7ο, 2)

Είναι πολύ πιο φοβερές οι συνέπειες της οργής και της λύπης μας, απ' ό τι είναι αυτά τα ίδια πράγματα, για τα οποία οργιζόμαστε και λυπούμαστε.

Μάρκου Αυρήλιου («Τα εις Ενατόν», ΙΑ, ιη, 8)

Η μοίρα μας, χυμένο μολύβι, δεν μπορεί ν' αλλάξει
δεν μπορεί να γίνει τίποτε.

Γιώργος Σεφέρης (Φωτιές του Αι-Γιάννη)

Έχε θάρρος· όταν λες την αλήθεια, δε θα κάνεις ποτέ λάθος.
(Θάρσει· λέγων τ' αληθές ου σφαλεί ποτε)

Σοφοκλή (Απόσπ. 526, Νauuck)

Μην ξεγελιόσαστε απ' τα εξωτερικά φαινόμενα· στο βάθος τα πάντα είναι Νόμος.

Rainer M. Rilke («Γράμματα σ' ένα νέο ποιητή,
μετάφρ. Μ. Πλωρίτη, «Ίκαρος», σελ. 48)

Τ' άδικο δεν ζει πολύ και δεν πολυχρονάει.

Ιωάν. Πολέμη (Το παραμύθι της γιαγιάς)

Οι πράξεις μας είναι οι καλοί και οι κακοί μας άγγελοι, οι μοιραίοι ίσκιои που περπατούν στο πλευρό μας.

Μαρσέλ Προυστ («Το τέλος της ζήλιας», Νέα Εστία, 1935, σελ. 532)

Είναι νόμος της φύσης και του Θεού, το καλύτερο <το ανώτερο ηθικά>, να νικάει πάντοτε το χειρότερο.

Επίκτητον (Διατριβαί, Α, κθ, 19)

«Νόμος γαρ της φύσεως και του θεού ούτος το κρείσσον αεί περιγινέσθω του χειρόνος».

Ο κανόνας της ζωής είναι η αμοιβαιότητα: το να συμπεριφερόμαστε απέναντι των άλλων, όπως θα θέλαμε να συμπεριφέρονται απέναντί μας, να η διδασκαλία του ανθρώπου.

Κομφούκιου (Γ. Βλάχου, Η πολιτική σκέψη στην αρχαία Κίνα, Αθήνα 1979, σελ. 39)

Όσα γράμματα και αν μάθει ο άνθρωπος, καμιά γνώση δεν μπορεί να χαραχτεί τόσο βαθειά όσο η ενδόμυχη γνώση, γραμμένη στη συνείδηση, ότι δεν πρέπει να κάνουμε στον άλλο αυτό που οι ίδιοι δεν θα θέλαμε να πάθουμε.

Ιερού Αυγουστίνου (Εξομολογήσεις, τόμος 1ος, βιβλ. 1ο, εκδ. Πατάκη)

Σύμφωνα με το σπόρο που σπέρνετε τέτοιον καρπό θα θερίσετε. Εκείνος που κάνει το καλό, καλό θα θερίσει· κ' εκείνος που κάνει κακό, κακό θα θερίσει· σπαρμένος είναι ο σπόρος, και συ θα δοκιμάσεις τον καρπό του.

Λόγοι του Βούδα (Ρ. Νταίβιντς, «Βουδισμός», έκδ. «Ελευθερονδάκης», Αθήνα 1931, σελ. 127)

Για να μπορέσουμε να ιδούμε καθαρά το παγκόσμιο πνεύμα της Αλήθειας, πρέπει να είμαστε ικανοί ν' αγαπάμε τα πιο ταπεινά πλάσματα σαν κι εμάς τους ίδιους.

Μαχάτμα Γκάντι («Αυτοβιογραφία», έκδ. «Φέξη», Αθήνα 1964, σελ. 295)

Ο ΣΤΑΥΡΟΣ

Παράτησα τα ουράνια
και ντύθηκα την ύλη
κ' αισθάνθηκα στα χείλη
τη γλύκα του φιλιού.

Αισθάνθηκα στα σπλάγχνα
του στεναγμού τη φλέβα
κ' είπα σεμνά στην Εύα
τραγούδια τ' ουρανού.

«Ανέβα, ανέβα ανέβα»
μου φώναζαν τα ύψη
κ' εγώ μέσα στη θλίψη
ζητούσα να κρυφτώ.

«Ανέβα, ανέβα ανέβα»
μου φώναζαν τ' αστέρια
κι' άνοιξα ευθύς τα χέρια
στη γη να σταυρωθώ.

Στέφανος Μαρτζώκης (1855-1913)

— * * * —

«Η νυξ παρέχει συμβουλήν»

Από τους «Αθλίους» του Βίκτωρος Ουγκώ

«Ο άνθρωπος καθώς πολλάκις ανησυχεί απερισκέπτως, ούτω και απερισκέπτως ησυχεί· τοιαύτη είναι η ανθρωπίνη φύσις. Μόλις ήλθεν ο Αγιάννης εις το νέον του κατάλυμα, και διελύθησαν ολίγον κατ' ολίγον τα νέφη, άτινα τον είχαν καταστήσει σκυθρωπόν. Πολύ επενεργούσιν εις καταπραύνσιν του πνεύματος δύο τινά· οδός μονήρης και φιλήσυχοι κάτοικοι. Ο Αγιάννης ανέπευσε.

Και πρώτον εφρόντισε να λάβει τον «αχώριστον» πλησίον του. Εκοιμήθη δε καλώς. Η νυξ παρέχει συμβουλήν, λέγει ο κοινός λόγος· αλλά και κατευνάζει η νυξ τον άνθρωπον (...).»

(Μέρος 4ον, Βιβλ. 15ον, Α., Μετάφρ. Ι. Ισιδωρίδου Σκυλίτσης)

Από τον «Φτωχούλη του Θεού», του Νίκου Καζαντζάκη

«Ο Φραγκίσκος σταμάτησε, ακούμπησε στον τοίχο λαχανιασμένος· κοίταξε γύρα του, συνήφερε.

- Φεύγα! πρόσταξε ο πάπας κι άπλωσε το χέρι να κτυπήσει το καμπανάκι νά'ρθει ο θυροκράτης.
Μα ο Φραγκίσκος, γαληνεμένος πια, ξεκόρμισε από τον τοίχο.
- Κάμε υπομονή, άγιε πάτερ· θέλω, μα δεν πρέπει να φύγω· έχω ακόμα ένα λόγο να σου πω· χτες τη νύχτα είδα όνειρο...
- Όνειρο; Έχω μεγάλες έγνοιες, καλόγερε, κρατώ στους ώμους μου την οικουμένη, δεν έχω καιρό ν' ακούω ονείρατα.
- Προσκυνώ την αγιότητά σου, πάτερ άγιε, τ' όνειρο ετούτο μπορεί νά'ναι μήνυμα τ' ουρανού· μεγάλη μαντατοφόρα του Θεού είναι η νύχτα· καταδέξου να με ακούσεις.
- Μεγάλη μαντατοφόρα του Θεού είναι η νύχτα· λέγε, είπε ο πάπας και κάθησε πάλι στο θρόνο του συλλογισμένος».

(6η έκδοση, σελ. 167)

Απόσπασμα από το βιβλίο του Louis Figuiet, «Η επαύριον του θανάτου».

«Εις τας διαφόρους γλώσσας υπάρχει φράσις, έχουσα την λογικήν αυτής ύπαρξιν, και ήτις είναι το συμπέρασμα επανειλημμένων και πολυαριθμων παρατηρήσεων· λέγουν «η νυξ φέρει συμβουλάς». Τούτο δεν θέλει να σημάνει, ότι εν καιρώ της νυκτός λαμβάνομεν μυστικές επικοινωνίας και σωτηρίους συμβουλάς παρά των αοράτων και αγαπητών <πνευματικών> όντων, άτινα επαγρυπνούσιν εφ' ημών και μας υποβάλλουν τας εμπνεύσεις της υπερτάσης σοφίας των;».

(Μετάφραση εκ της 10ης γαλλικής έκδοσης Αντ. Πολυμέρη, έκδ. Γ.Δ. Φέξη, Αθήνα 1910, σελ. 122)

Η ΜΕΓΑΛΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑΣ

Μη οικτείρετε τον εαυτόν σας*Υπό Α.Ι. Κρόνιν (Περιοδικό «Ήλιος», 9/4/1955)*

Το περασμένο καλοκαίρι περιπατών επί της ακτής της νήσου Ιέρσεϋ ανεκάλυψα ένα παλαιόν θρανίον επί του οποίου προ ενός αιώνος εκάθητο κάθε βράδυ ο Βίκτωρ Ουγκώ δια να θαυμάση την δύσιν του ηλίου. Ήτο εκείνην την εποχήν ασθενής, εξόριστος, κατατρεγμένος και παρεδίδετο εις βαθείας σκέψεις. Κατόπιν εσηκώνετο, edιάλεγε ένα λίθον και τον έρριπτε με ανακούφισιν εις την θάλασσαν. Αυτή η καθημερινή συμπεριφορά του επέσυρε την προσοχήν μιας ομάδος παιδιών, που έπαιζαν εκεί κοντά και μίαν ημέραν μία κόρη, τολμηροτέρα των άλλων, τον επλησίασε και του είπε:

– Κύριε Ουγκώ, γιατί έρχεσθε εδώ να ρίχνετε πέτρες;

Ο μεγάλος συγγραφεύς εσκέφθη λιγάκι και χαμογελώντας απήντησε:

– Δεν είναι πέτρες αυτά που ρίχνω εις την θάλασσαν, παιδί μου, είναι οι θρήνοι μου.

Αυτή η συμβολική πράξις ενέχει ένα μάθημα, ισχύον δια τον σημερινόν κόσμον. Πόσοι από ημάς και όχι εκ των πλέον αποκλήρων, δεν έχουν την κακήν συνήθειαν να θλίβωνται υπέρ του εαυτού των; Επιζητούν πάντοτε ευκαιρίας προσωπικών παραπόνων έναντι του κοινωνικού καθεστώτος, της πολιτικής ή της οικονομικής καταστάσεως. Τα μικρά συμβάντα, αρχής γενομένης από μιας ολιγολέπτου καθυστερήσεως του πρωινού λεωφορείου, προκαλούν τας ιερεμιάδας των. Ενδιατρίβουν επί των δυσκολιών και των κινδύνων, επί των πιέσεων και των πολυπλόκων περιστάσεων της συγχρόνου ζωής.

Ο Σενέκας υπεγράμμισε πόσον ολέθριος είναι ο τρόπος αυτός της αντιμετώπισεως των πραγμάτων:

«Με το να οικτείρη τον εαυτόν του ο άνθρωπος, δεν κερδίζει τίποτε. Τουναντίον τείνει να εξευτελίση τον εαυτόν του, να εκχυνωθεί και η συνήθεια αυτή προκαλεί μίαν συνεχώς αυξάνουσαν αδιαφορίαν έναντι των ομοίων του».

Και, πράγματι, ο εγωισμός είναι η ρίζα αυτής της τάσεως. Αυτοί που οδύρονται δια την τύχην των, δεν συγκινούνται ποτέ από τας δυστυχίας των άλλων.

Κανείς δεν είναι περισσότερον αξιοθρήνητος από τον θεωρούντα εαυτόν το κέντρο του κόσμου. Ο καθηγητής Γιουγκ φρονεί ότι το εν τρίτον των νευρασθενών που παρουσιάζονται προς θεραπείαν εις την κλινικήν του, υποφέρουν απλώς εκ των καταστρεπτικών αποτελεσμάτων της τάσεως που έχουν να οδύρωνται συνεχώς επί της τύχης των.

Η αμφιβολία και ο φόβος, αυτοί οι δύο μεγάλοι εχθροί της ανθρωπίνης προόδου, απορρέουν εξ αυτής της ολεθρίας τάσεως. Όποιος προσδοκά να κατακτήση την πλήρη ηθικήν ανωτερότητα, οφείλει να παύση να μεμφομοιρῇ και να επαναστατή εναντίον των περιστάσεων, τας οποίας απ' εναντίας πρέπει να τας μεταχειρίζεται δια την ανεύρεσιν πιθανοτήτων, ελπίδων και δυνάμεων. Εάν σκεπτώμεθα ορθώς και με θάρρος, δεν υπάρχει δυσκολία της ζωής, την οποίαν να μη δυνάμεθα να μετατρέψωμεν εις πλεονέκτημα, αυτή δε η αλήθεια βασίζεται επί πλείστων διαπιστώσεων.

Εις την πόλιν της Σκωτίας, εκ της οποίας κατάγομαι, ἔζη προ ολίγου ἀκόμη μία γραία 80 ετών. Ἐμεινε χήρα ἀπὸ ηλικίας 26 ετών με πέντε μικρά ὀρφανὰ καὶ ἀνευ πόρων. Χάρις εἰς τὴν ἐργασίαν της, τὴν αὐτοπεποιθήσιν της καὶ τὴν ἐπιμονήν της, οἱ πέντε υἱοὶ της ἐτελείωσαν πανεπιστημιακὰς σπουδὰς καὶ κατέχουν ζηλευτάς θέσεις, ὁ καθεὶς εἰς τὴν ἐιδικότητά του· παρηκολούθησα δὲ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν γυναῖκα αὐτὴν διότι ἦτο ἡ μάμμη μου.

Πλείστα ὅσα παραδείγματα ὑπάρχουν ἀκαταδαμάστων ψυχῶν που ἀντιμετώπισαν μεγάλας δυστυχίας, ἀλλὰ δὲν ἐκάμφθησαν ὅπως ἡ Ἑλλεν Κέλλερ, ὁ Ρόμπερ Λούι Στίβενσον, καὶ τόσοι ἄλλοι, τὸ παράδειγμα τῶν ὁποίων δὲν μας ἐπιτρέπει νὰ οἰκτείρωμεν τὸν εαυτὸν μας.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔλεγαν: **«Ο ἄνθρωπος εἶναι ἡ εἰκὼν τῆς σκέψεώς του»**. Εἰς αὐτὸ εὐρίσκεται τὸ κλεῖδί του προβλήματος.

Ἡ σκέψις μας ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μας δημιουργήσῃ ἢ νὰ μας καταστρέψῃ. Επ' αὐτοῦ τοῦ ἀκμονος δυνάμεθα νὰ σφυρηλατήσωμεν τὰ ὅπλα τῆς καταστροφῆς μας ἢ τὰ σύνεργα που θὰ μας ἐπιτρέψουν τὴν οἰκοδόμησιν ἀσύλου χαρὰς καὶ εὐτυχίας.

Καὶ εἴαν εὐρεθώμεν εἰς τὸν κίνδυνον νὰ υποκύψωμεν εἰς μίαν κρίσιν προσωπικῆς ἀμηχανίας, ας σκεφθώμεν τὸν γηρασμένον Βίκτωρα Ουγκώ καὶ τὴν συμβολικὴν τοῦ πράξιν ἐπὶ τῶν

βράχων της νήσου Ιέρσεϋ. Δια την εκπλήρωσιν αυτής της πράξεως ας συγκεντρώσωμε νοερώς τας θλίψεις μας και ας τας απορρίψωμεν μακράν ημών. Κατόπιν αυτού θα αισθανθώμεν οπωσδήποτε μεγάλην ανακούφισιν.

Και μία συμβουλή του Πλάτωνα:

Το πιο καλό που έχουμε να κάνουμε στις συμφορές μας, είναι να παραμένουμε όσο γίνεται περισσότερο ήρεμοι και να μην αγανακτούμε. Δεν αξίζει κανένα από τ' ανθρώπινα να του αποδίδουμε πολύ μεγάλη σημασία.

(Πολιτεία 604 Β)

(Ότι κάλλιστον ό τι μάλιστα ησυχίαν άγειαν εν ταις ξυμφοραίς και μη αγανακτείν... ούτε τι των ανθρωπίνων άξιον ον μεγάλης σπουδής).

ΔΩΡΕΕΣ

Με τη συμπλήρωση 7ετίας από της μετάστασης σε κόσμους φωτεινότερους της συζύγου του Θάλειας και εις μνήμη αυτής, ο κ. Βασίλειος Καρκαντζός κατέθεσε στην Θ.Ε. δραχμές 30.000, δια τους σκοπούς της Εταιρείας.

Ο αδ. Κων. Μπερεδήμας προσέφερε 5.000 δρχ. εις μνήμη Β. Κριμπά και Κ. Μελισσαρόπουλου. Ευχαριστούμε.

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του «ΙΛΙΣΟΥ»
Βουκουρεστίου 25, α' όρο-
φος Κωδ. 106 71, είναι ανοι-
κτά κάθε ημέρα από 10.30 -
1, εκτός Σαββάτου και Κυ-
ριακής.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ-ΔΩΡΕΕΣ

Παρακαλούμε όπως απο-
στέλλετε με ταχυδρομική
επιταγή προς: Περιοδικό

« **Ι Λ Ι Σ Ο Σ** »
ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 25,
106,71 Αθήνα.

Επίσης αποστέλλετε με τρα-
πεζική επιταγή μόνο εις:
Θεοσοφική Εταιρεία, Βου-
κουρεσίου 25, 106 71, Αθήνα

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

Ζάκυνθος: Παν. Βλαχόπουλος
Βόλος: Γ. Κουκουβίνος
Ηράκλειο: Μ. Λασηθιωτάκη
Ιωάννινα: Ελευθ. Τζομάκας
Κέρκυρα: Κάρολος Αγιούς
Λαμία: Γ. Μουτάφης
Λάρισα: Ισ. Φελλούς
Ναύπλιο: Χαρ. Μπάρακλης
Πάτρα: Αθ. Κοντοσάκης
Ρόδος: Αντ. Βεργωτής
Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης
Χαλκίδα: Δημ. Δημαρέλος
Χανιά: Εμμ. Νοδαράκης
Κύπρος:
Αθην. Παπαδόπουλος
Γρ. Αυξεντίου 29
Μέγαρο Δίπα 456
Τ.Τ. 6021, Λάρνακα
Τηλ. 0465-4511 (Οικίας)

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΗ Ή ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΜΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ
(χωρίς έξοδα αποστολής για παραγγελίες αξίας άνω των 10.000 δρχ.)

- Μετενσάρκωση (Παπύς)	3.000
- Η Ζωή μετά τον Θάνατο (Άννυ Μπέζαντ)	2.300
- Σύγχρονες Επιστολές των Διδασκάλων Α' (Ροζέρ ντε Πεν)	3.000
- Σύγχρονες Επιστολές των Διδασκάλων Β' (Ροζέρ ντε Πεν)	3.500
- Σύγχρονες Επιστολές των Διδασκάλων Γ' (Ροζέρ ντε Πεν)	4.500
- Ανώνυμη Αδελφότητα (Στέργου Χρούση)	2.500
- Διδασκαλίες Δρυίδων (Υβ Μπερτού)	2.400
- Η Μυστική Ιστορία του Τεκτονισμού (Κ. Λεντμπίτερ)	3.900
- Το Βιβλίο του Τέκτονος Μαθητού (Όσβαλντ Βιρτ)	4.200
- Το Βιβλίο του Τέκτονος Εταίρου (Όσβαλντ Βιρτ)	3.700
- Το Βιβλίο του Τέκτονος Διδασκάλου (Όσβαλντ Βιρτ)	5.200
- Τεκτονικό Μουσείο (Νο 16) (Πέτρου Γράβιγγερ)	4.200
- Το Μέγα Απόρρητο Α' (Η Βασιλική Τέχνη) (Ελιφάς Λευί)	2.200
- Το Μέγα Απόρρητο Β' (Τα Μυστήρια των Ιεροφαντών) (Ε. Λευί) ..	3.300
- Το Βιβλίο των Σοφών (Ελιφάς Λευί)	2.500
- Η Απόκρυφος Εξέλιξις της Ανθρωπότητας (Κ. Ζιναραζαντάζα) .	5.000
- Οι Διδάσκαλοι και η Ατραπός (Κ. Λεντμπίτερ)	7.000
- Πραγματεία επί των Αποκρύφων Επιστημών (Παπύς)	5.500
- Το πρόβλημα του Κακού στο Αστρικό Πεδίο Α' (Σ. ντε Γκουαϊτά) ..	6.800
- Πως θα καταπολεμήσουμε την Βασκανία και τις Αρνητικές Δυνάμεις (Παπύς)	1.400
- Ο Παράκελσος και η ουσία της Διδασκαλίας του (Φρ. Χάρτμανν) ...	4.500
- Μύστης κατά την τάξη Μελχισεδέκ (Στέργου Χρούση)	3.600
- Αναζητώντας τους Ροδόσταυρους (Φραντς Χάρτμανν)	2.500
- Αυτοκυριαρχία και Πεπρωμένο με τους Κύκλους της ζωής (Χ. Σ. Λιούις) .	3.500
- Η Μυστικιστική ζωή του Ιησού (Χ. Σ. Λιούις)	3.800
- Προσευχές από όλο τον κόσμο (Μάνν Τσίλαρ)	2.000
- ECCE HOMO (Λουί Κλωντ ντε Σαίν Μαρτέν)	2.000
- Ο Εσωτερικός χαρακτήρας των Ευαγγελίων (Ε. Π. Μπλαβάτσκι) ...	1.800
- Ο Θρύλος του Τέταρτου Μάγου (Χένρυ Βαν Ντάικ)	1.000
- Εσωτερικός Βουδδισμός (Α. Σίννετ)	3.000
- Μέγα Ελληνο-Αγγλικό Λεξικό (Τζον Πίκερινγκ)	16.500
- Αφίσα "Ροδοσταυρικός Πίνακας του Ερμητισμού και της Αλχημείας" (Ιωάννου Πανσόφου 1626) (Αφίσα 50 x 57 cm με συσκευασία)	2.800

(1244)

Ονοματεπώνυμο Τηλέφωνο
Οδός Αρ. Πόλη Τ.Κ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Ταχ. Διεύθυνση: Τ.Θ. 51134, 145 10 Κηφισιά Τηλ.: 01-86 63 591 Fax: 01-62 50 513

<http://tetraktys.cjb.net> e-mail: tetrakty@otenet.gr

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ ΣΤΟ ΑΣΤΡΙΚΟ ΠΕΔΙΟ

Μέρος Α΄.

STANISLAS DE GUAÏTA

Ο Στανισλάς ντε Γκουαϊτά υπήρξε ο πνευματικός διάδοχος του Ελιφάς Λευί και διδάσκαλος του Όσβαλντ Βιρτ. Το βιβλίο αυτό, αποτελεί ένα τμήμα της μεγαλύτερης μεταφυσικής πραγματείας για το Κακό που έχει γραφεί μέχρι σήμερα:

Συνθετική θεωρία των αποκρύφων δυνάμεων • Σε τι διαφέρει η Μαύρη Μαγεία από την Υψηλή Μαγεία • Ο Ιάκωβος Μπαίμε θέλησε να αποκαλύψει τα έσχατα μυστήρια • Η εσωτερική ερμηνεία του πειρασμού της Εδέμ • Η πτώση του Αδάμ • Το Υλικό Σύμπαν ως εφήμερο δημιούργημα της Αδαμικής Πτώσεως • Η εσωτερική έννοια του Κατακλυσμού • Το Έρεβος του Ορφέα και η Άβυσσος της Εκάτης • Εκδηλώσεις Αγγελικών και Δαιμονικών μορφών μέσω του Αστρικού Φωτός • Αστρικό σώμα και παραισθήσεις • Παρασιτική φύση συγκεκριμένων όντων του Αστρικού • Οι Δαίμονες ως ανθρώπινα δημιουργήματα μέσω της βουλήσεως και της φαντασίας • Πνευματισμός • Τα Εγρηγορότα ως συλλογικές οντότητες με ανυπολόγιστη διάρκεια και ισχύ • ΜΙΧΑΗΛ: Το Εγρηγορός της Δωρικής Μυήσεως και Κοινωνίας των Εκλεκτών, με το οποίο επικοινωνούσε ο Μωυσής • ΣΑΜΑΗΛ: Το κακό – ψυχικό Εγρηγορός των διεστραμμένων βουλήσεων • Η γένεση και η πάλη των μεγάλων Εγρηγορότων • Αιματηρές και αναίμακτες θυσίες • Αστρικές σφραγίδες • Η Έκσταση • Τα μυστικά της πολικότητας • Η υψηλή Θεουργία • Το Αιτιατό σώμα ως εργαλείο ακριβείας της ψυχής για τους Αοράτους Κόσμους που γνωρίζει •

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Ταχυδρομική Διεύθυνση: Τ.Θ. 51 134, 145 10 Κηφισιά

Τηλέφωνο: (01)-86.63.591 Fax: (01)-62.50.513

<http://tetraktys.cjb.net> e-mail: tetrakty@otenet.gr